หลักธรรมาภิบาล

และ ประมุขศิลป์ : คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี

รวมปาฐกถาธรรม โดย พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล)

วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี
สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ ๑
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ ๒
โดยมติมหาเถรสมาคม

หลักธรรมาภิบาล

และ

ประมุขศิลป์ : คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี

รวมปาฐกถาธรรม โดย

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล)

วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

- สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ ๑
- โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ ๒

โดยมติมหาเถรสมาคม

หลักธรรมาภิบาล

โดย :

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ.๖, รป.ม., มธ.)

กองบรรณาธิการ :

พระมหาปราโมทย์ ปโมทิโต (ป.ธ.๙, พธ.บ., มมจร.)
พระมหาประเสริฐ ปญฺญาเสฏฺโฐ (น.ธ.เอก, ป.ธ.๖)
พระมหามณฑล อตฺตทนฺโต (ป.ธ.๗, วท.บ., มก.)
พระมหาพิเชษฐ กนฺตเชฏฺโฐ (ป.ธ.๙, วศ.บ., สจล.)
พระมหาธีรชัย ธีรชโย (ป.ธ.๙)
พระนพรัตน์ นวรตโน (น.ธ.เอก, บธ.บ., มศป.)

จัดทำรูปเล่ม/เรียงพิมพ์ :

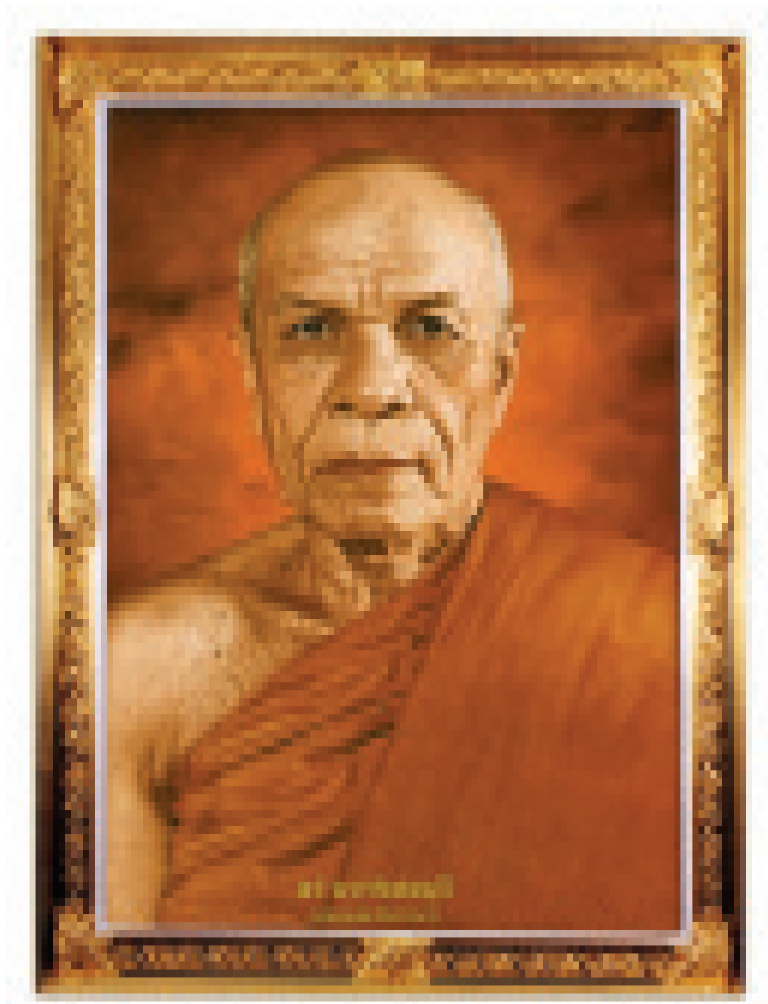
พระสุวิทย์ ฐิตกุสโล
กองงานสื่อ/สิ่งพิมพ์ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
ต.แพงพวย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐
โทรศัพท์ ๐-๓๒๒๔-๖๐๙๐-๖ กด (ต่อ) ๑๕๙

จัดพิมพ์โดย :

มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย เลขที่ ๑๐๙/๑ หมู่ที่ ๗
ต.แพงพวย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐

สถิติการพิมพ์ :

ครั้งที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๗ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

หลวงพ่อวัดปากน้ำ

ผู้ปฏิบัติและสอนสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน

ตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ถึงธรรมกายของพระพุทธเจ้า

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

(ฟื้น ชุตินฺธรมหาเถร ป.ธ.๙)

วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร

สมเด็จพระอุปัชฌาย์ ของ**พระราชญาณวิสิฐ**

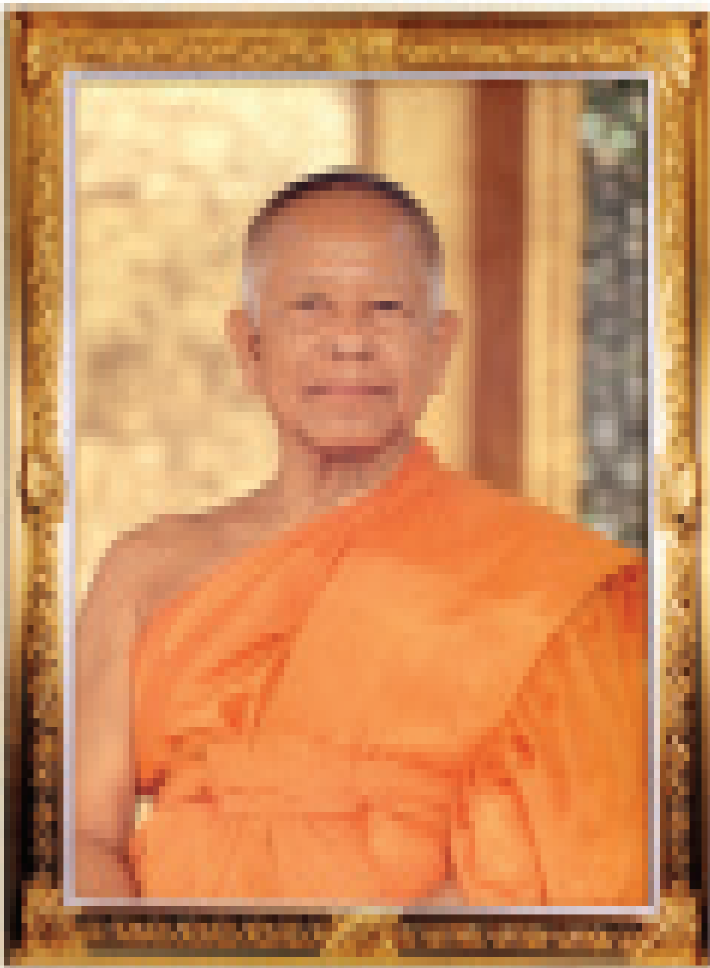

สมเด็จพระพุฒาจารย์

(เกี่ยว อุปเสณมหาเถร ป.ธ.๙)

วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

สมเด็จพระกรรมวาจาจารย์ ของ**พระราชญาณวิสิฐ**

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์

(ช่วง วรปุญฺญมหาเถร ป.ธ.๙)

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

สมเด็จพระอนุสาวนาจารย์ ของ**พระราชญาณวิสิฐ**

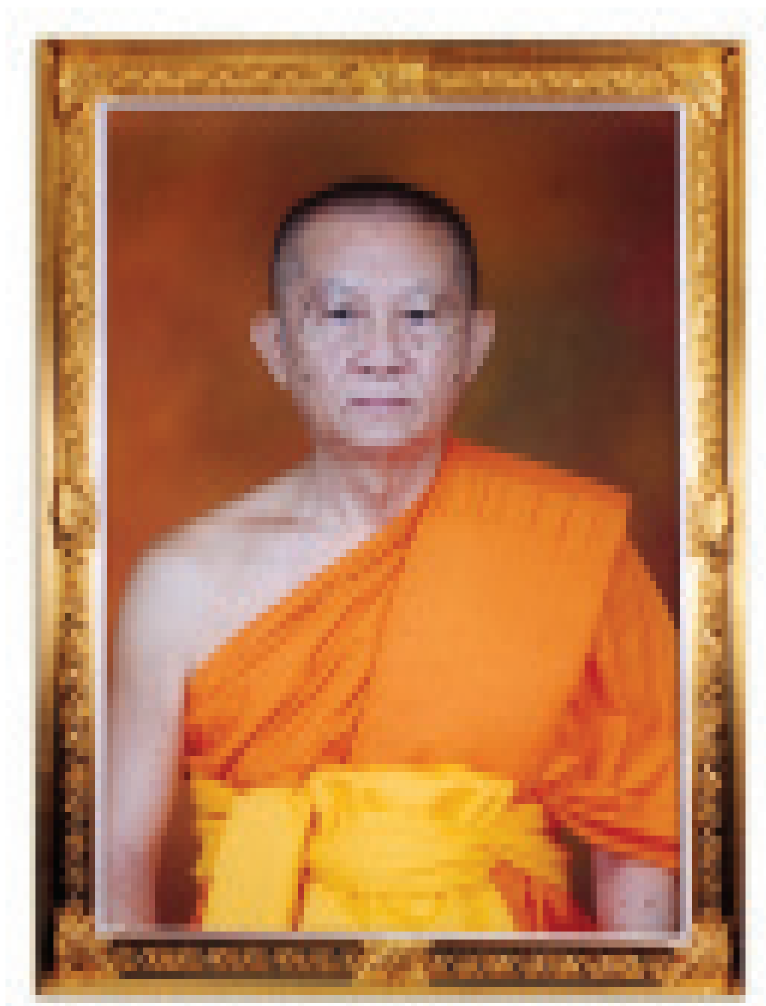
พระราชพรหมเถร

(วีระ คณุตฺตโม)

รองเจ้าอาวาสและอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

พระวิปัสสนาจารย์ ของ**พระราชญาณวิสิฐ**

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล)

เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

ประธานศูนย์ประสานงาน สำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย

ประธานศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

มุทิตา-สักการะ

พระราชญาณวิสิฐ

เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

นบหัตถาคารวะอภิวาท ผู้เสริมศรัทธาธรรมความดีหนุน
"นามพระภาวนาวิสุทธิคุณ" ผู้พร้อมมูลด้วยวาสนาบารมี
"สมภารวัดหลวงพ่อสด"งามโชติช่วง ประหนึ่งดวงแก้วใสพิไลศรี
สนับสนุนการศึกษาธรรม–บาลี วัดเป็นที่ปฏิบัติวิปัสสนา
ขอเชิดชูผู้นำธำรงศาสน์ แปลงพนัสเป็นอารามเลิศล้ำค่า
สร้างศาลา–อุโบสถงดงามตา ปลูกพฤกษาเต็มสำนักหลายหลากพันธุ์
เสนาสนสถานบนลานวัด กุฎีจัดเป็นหมู่คู่ขนาน
อาคารเรียนบาลี–ธรรมงามตระการ อีกวิหารธรรมกายพิไลตา
ปี ๔๗ ห้าธันวา งามราศี คุณความดีปรากฏเลื่อนยศถา
"เจ้าคุณชั้นราช" เฉกวัชรา เพราะคุณเสริมวาสนาบารมี
"นามพระราชญาณวิสิฐ" ได้รับอิฏฐผลพิมลศรี
หลวงป๋ามั่นในธรรมคุณความดี เรืองรุจีเกียรติยศปรากฏไกล
ในศุภวโรกาสรับพัดยศ เกียรติปรากฏทั่วสยามงามสดใส
สังวรจิตดำเนินตามหลักธรรมกาย ดวงหทัยถึงวิมุตติหยุดเวียนวน
ขอให้อายุมั่น วรรณะผ่อง สุขสมปองมีพลังสร้างกุศล
ขอให้ปลอดอุปสรรคจากพาลชน จิตหลุดพ้นถึงวิสุทธิ์พ้นทุกข์เทอญ

พระมหามนตรี ขนฺติสาโร ป.ธ.๙ ประพันธ์

คำนำ

ในมหามงคลสมัย พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว **"๕ ธันวามหาราช"** นี้ พระเดชพระคุณ **พระภาวนาวิสุทธิคุณ** (เสริมชัย ชยมงฺคโล) **เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** และ**กรรมการอำนวยการมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** คือ **"หลวงป๋า"** ของพวกเรา ได้รับพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็น **พระราชาคณะชั้นราช** ที่ **พระราชญาณวิสิฐ วิ. ภาวนามงคลสิทธิปรีชา มหาคณิสสร บวรสังฆารามคามวาสี** ด้วย ยังความปลื้มปีติ แก่ศิษยานุศิษย์และญาติมิตรทั้งหลายเป็นอย่างมาก

ด้วยว่า เป็นที่ทราบกันดีว่า หลวงป๋าของเรา แม้ท่านจะบวชเมื่อมีอายุมากแล้ว (๕๗ ปี) มานานถึง ๑๙ พรรษาแล้ว แต่ท่านก็ยังต้องทำงานหนัก **สนองงานคณะสงฆ์ เพื่อความเจริญและมั่นคงแห่งสถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา** และ**สถาบันพระมหากษัตริย์** ซึ่งหลวงป๋าของเราได้ปรารภถึง และได้ตั้งใจทุ่มเท กำลังกาย และสติปัญญา ทำงานเพื่อสถาบันหลักทั้ง ๓ ของไทยเรานี้ อย่างเข้มแข็ง จริงจัง ตลอดมา โดยไม่คำนึงถึงสังขาร ที่แก่ร่วงโรยลงทุกวัน จนเป็นที่ห่วงใยในสุขภาพของสังขาร อันชราภาพลงเรื่อยๆ ของท่านด้วยกันทั้งนั้น และพวกเราก็ได้พากันขอร้อง ให้ท่านทำงานให้น้อยลง ให้มอบหมายหน้าที่การงานให้พระลูกๆ เขาทำให้มากขึ้น ท่านก็บอกแต่ว่า ได้มอบหมายให้เขาทำไปมากแล้ว แต่หลวงป๋าก็ยังต้องเป็นหลัก และเป็นผู้นำทำให้เขาดู เพื่อให้เขาตั้งหลักตัวเองให้แข็งแกร่งขึ้นกว่านี้ ก่อนที่เราเอง จะแก่เฒ่าจนทำไม่ได้ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายารามนี้ เป็นวัดใหญ่ มีกิจกรรมมาก จึงต้องฝึกฝนอบรมคนของเรา ให้เข้มแข็ง ให้มากกว่านี้

วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ได้รับการจัดตั้งเป็น**โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ประจำจังหวัดราชบุรี** (แห่งที่ ๒) **โดยมติมหาเถรสมาคม** เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ มีพระภิกษุ-สามเณร อยู่เรียนพระปริยัติธรรม และปฏิบัติพระสัทธรรมเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ เฉพาะปีนี้ (พ.ศ.๒๕๔๗) **มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา ๙๗ รูป สามเณร ๔๔ รูป รวม ๑๔๑ รูป** เป็น**นักเรียนแผนกธรรม** (นักธรรมตรี-โท-เอก) **จำนวน ๕๖ รูป** เป็น**นักเรียนแผนกบาลี** (ชั้นบาลีไวยากรณ์ ๒๔ รูป ชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๙ จำนวน ๖๐ รูป) **รวม ๘๔ รูป** ตลอดระยะเวลา ๓ ปีที่ผ่านมา มีพระภิกษุสามเณรวัดนี้ สอบไล่ในสนามหลวงได้ ๓๐ รูปขึ้นไป เฉพาะปีการศึกษา ๒๕๔๖ (สอบไล่ในสนามหลวงเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗) ได้ส่งนักเรียนชั้น ป.ธ.๙ เข้าสอบในสนามหลวง ปรากฏว่าสอบไล่ได้หมดทั้ง ๕ รูป (๑๐๐%)

นอกจากการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีแล้ว **วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** ยังเป็น**สำนักปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน ให้การศึกษาอบรมธรรมปฏิบัติแก่พระภิกษุ-สามเณร** และ**ญาติโยมสาธุชน ควบคู่กันกับสำนักเรียนตลอดมาด้วย** และได้รับการจัดตั้ง เป็น**สำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ ๑** (โดยมติมหาเถรสมาคม) เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ **ได้สนองงานของคณะสงฆ์และของรัฐบาล เต็มกำลังสติ ปัญญา ความสามารถ** และ**กำลังทรัพย์** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **ได้ดำเนินโครงการต่างๆ ด้วยความสนับสนุนของทางการคณะสงฆ์** และ**สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ** ได้แก่ **โครงการธรรมปฏิบัติเฉลิมพระเกียรติ เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โครงการครอบครัวอบอุ่นด้วยพระธรรม** และยังได้จัด**โครงการให้การศึกษาอบรมธรรมปฏิบัติอื่นๆ อีก** ได้แก่ **โครงการอบรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน ๔ "หลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์" โครงการบรรพชากุลบุตรเป็นสามเณร อยู่ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ** และ**โครงการอุปสมบทกุลบุตรเป็นพระภิกษุอยู่ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ** และ**จัดรายการ**

วิทยุ โทรทัศน์ ออกอากาศทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์ ทั่วประเทศ ร่วม ๓๐ สถานี และยัง**รวบรวมเรียบเรียง หนังสือคู่มือธรรมปฏิบัติอีกหลายเล่ม** จึงเป็นงานหนักมาก สำหรับผู้มีอายุมากปูนนี้ (ปัจจุบันอายุย่าง ๗๖ ปี) แล้ว แต่ก็ยังเห็นท่านทำงาน เพื่อพระพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็ง จริงจัง ตลอดมา เฉพาะ ๑๑ เดือนของปีนี้ (มกราคม-พฤศจิกายน) ได้มีผู้เข้ารับการอบรมแล้ว **๕๗ คณะ รวมผู้เข้ารับการอบรม จำนวน ๑๕,๘๑๖ คน เฉลี่ยเดือนละ ๕-๗ คณะ มีผู้เข้ารับการอบรมเฉลี่ยเดือนละ ๑,๔๓๘ คน**

การที่หลวงป๋า **ได้รับพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ ด้วยความเมตตาของท่านเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี** และ**เจ้าคณะผู้ปกครองทุกระดับ** ตั้งแต่**เจ้าคณะตำบลท่านัด เจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก เจ้าคณะภาค ๑๕ เจ้าคณะใหญ่หนกลาง** ถึง**กรรมการมหาเถรสมาคม** โดย**เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์** (เกี่ยว อุปเสณมหาเถร) ผู้เป็น**ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ประธานมหาเถรสมาคม** จึงเป็นเรื่องที่พวกเราทั้งหลายต่างปลาบปลื้ม ยินดี อนุโมทนาในกุศลเจตนาของพระมหาเถระ และพระเถรานุเถระทุกท่าน รู้สึกซาบซึ้ง และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคุณอันประเสริฐสูงสุดยิ่งของไทยเรา ล้นเกล้าล้นกระหม่อม หาที่สุดมิได้ ซึ่งพวกเราทั้งหลาย จะขอเทิดทูนบูชา พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เหนือเกล้าเหนือกระหม่อมจนตลอดชีวิต และขอกราบขอบพระคุณพระมหาเถระและพระเถรานุเถระทุกท่าน ในกุศลเจตนาที่ได้เมตตา แก่หลวงป๋าของเราเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ในโอกาสอันเป็นมหามงคลนี้ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จึงได้จัดพิมพ์หนังสือ **“หลักธรรมาภิบาล และประมุขศิลป์ : คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี” จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม** ซึ่งเป็นปาฐกถาธรรม ที่ท่านได้เคยออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยมาแล้ว ๒ ตอน และอีก ๓ ตอน ได้ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียง

กรมอุตุนิยมวิทยา AM Stereo 1,287 kHz รวมเป็น ๕ ตอน (ส่วนเรื่อง **ประมุข ศิลป์** ยังไม่เคยออกอากาศ) เพื่อถวายเป็นมุทิตาสักการะ แก่หลวงป๋าของเรา ให้ท่านแจกแก่พระภิกษุ-สามเณร และญาติโยมสาธุชน ผู้มาแสดงมุทิตาจิตแก่ท่านตามแต่ท่านจะเห็นสมควร เพื่ออุทิศถวายเป็นพระราชกุศล แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ และอุทิศถวาย บูชาพระคุณ ของคุณครูพระอุปัชฌาอาจารย์ คุณบิดามารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน ณ โอกาสนี้ด้วย หนังสือนี้ สำเร็จด้วยความอุตสาหะวิริยะของ**พระสุวิทย์ ฐิตกุสโล** และ**คุณทรงพล ชัชวาลพันธ์** ผู้เป็นเจ้าภาพจัดพิมพ์เป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน) กับญาติโยมสาธุชน ผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลาย ร่วมกันบริจาค เพื่อให้หนังสือนี้ สำเร็จประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาสัมมาปฏิบัติตามสมควร ข้าพเจ้าจึงขอขอบคุณและอนุโมทนาสาธุการไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงได้โปรดดลบันดาล ให้ผู้มีจิตศรัทธา และกุศลเจตนา ช่วยให้การจัดพิมพ์หนังสือนี้ สำเร็จลงด้วยดี ให้เจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสาร/ธรรมสารสมบัติ คิดประสงค์จำนงหมายสิ่งใดโดยชอบ ที่ไม่เหลือวิสัย เหตุ ปัจจัย ขอจงพลันสำเร็จ ทุกประการ เทอญ ฯ

(นายอรุณ งามดี)

ประธานมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๗

สารบัญ

ประวัติวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

ในสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐

สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ก่อกำเนิดขึ้น โดยมีเจ้าประคุณ**สมเด็จพระพุฒาจารย์** (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ.๙) วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร ตั้งแต่ครั้งดำรงสมณศักดิ์ เป็นที่พระพรหมคุณาภรณ์ **เป็นประธานสถาบันฯ** มี **เจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์** (ช่วง วรปุญฺโญ ป.ธ.๙) สมัยดำรงสมณศักดิ์ เป็นที่พระธรรมธีรราชมหามุนี **พระธรรมธีรราชมหามุนี** (วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ.๙) สมัยดำรงสมณศักดิ์เป็นที่พระเมธีวราภรณ์ และ**พระราชพรหมเถร** (วีระ คณุตฺตโม) สมัยดำรงสมณศักดิ์เป็นที่พระภาวนาโกศลเถระ รองเจ้าอาวาส และอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ เป็น**รองประธานสถาบันฯ**

ด้วยความสนับสนุนของ **โครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน** วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ และ**โครงการ/มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร โดยมี **ศาสตราจารย์บัญญัติ สุชีวะ** เป็น**ประธานมูลนิธิ** ตั้งแต่สมัยยังดำรงตำแหน่ง ประธานศาลฎีกา และ **นายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์** ผู้ซึ่งภายหลังได้บรรพชาอุปสมบท เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๒๙ เป็น **ผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร** และ**ฝ่ายวิปัสสนา**

สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย มีวัตถุประสงค์ ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อสร้างพระในใจตนเอง และผู้อื่น เพื่อความร่มเย็นเป็นสุข ของสาธุชนให้กว้างขวางออกไป
๒. เพื่อสร้างพระวิปัสสนาจารย์ หรือวิทยากร ให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และให้งดงามพร้อมด้วยศีลาจารวัตร เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เป็นที่พึ่งทางใจแก่สาธุชนได้อย่างแท้จริง ได้ช่วยกันสืบบวรพระพุทธศาสนา ให้ยืนยาวยิ่งๆ ขึ้นไป
๓. เพื่อรักษา และสืบต่อธรรมปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ตามที่หลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ได้ปฏิบัติและสั่งสอนถ่ายทอดเอาไว้

เริ่มเปิดอบรมพระกัมมัฏฐาน แด่พระสงฆ์ รุ่นแรกขึ้น ระหว่างวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ถึง ๙ มีนาคม พ.ศ.๒๕๒๕ ทั้งที่ในขณะนั้นยังมิได้มีอาคารสิ่งก่อสร้างแต่อย่างใด กิจการของสถาบันแห่งนี้ จึงได้เริ่มดำเนินอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา และได้รับการอุปถัมภ์และการบริหาร ให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้

ต่อมา ประธานมูลนิธิได้ขออนุญาตก่อสร้าง และตั้ง เป็นวัดภายในสถาบันแห่งนี้ และได้รับความเห็นชอบ จากมหาเถรสมาคม ให้ตั้งเป็นวัดได้ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๔

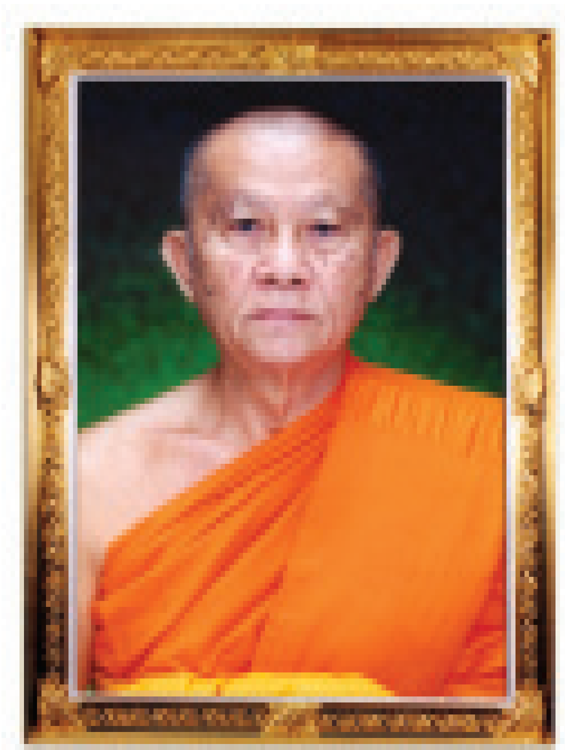
และ **กระทรวงศึกษาธิการ** ได้ประกาศตั้งเป็นวัด ชื่อ **“วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม”** ขึ้น ในพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๔ โดยมี **พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล** ป.ธ.๖, น.ธ.เอก, รป.ม., มธ. (ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์เป็นที่ **พระราชญาณวิสิฐ** วิ. ภาวนามงคลสิทธิปรีชา มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี) เป็นผู้ได้รับแต่งตั้ง เป็นปฐมเจ้าอาวาส เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม ในปีเดียวกันนี้

ได้จัดดำเนินการ ให้การศึกษา อบรม พระภิกษุและสามเณร ทั้งให้การ**ศึกษาภาคพระปริยัติธรรม** (แผนกธรรมและบาลี) และทั้งให้**การอบรมภาคปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน**

เฉพาะการให้การศึกษาภาคปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้น วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ได้เปิดการเรียนการสอนถึงชั้นประโยค ป.ธ.๙ และได้รับการคัดเลือกและตั้งเป็น**โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ประจำจังหวัดราชบุรี** (แห่งที่ ๒) เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๒ (โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดทั่วประเทศ ที่ได้รับการคัดเลือก และตั้งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในรุ่นแรกนี้มีเพียง ๒๓ แห่งเท่านั้น)

เฉพาะภาคปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน ทางวัดได้ดำเนินกิจกรรมที่สำคัญ ต่างๆ สืบต่อมา จากสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ที่ได้ดำเนินมาแล้ว ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ คือ เปิดการอบรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน และให้การเผยแผ่ธรรมทางสื่อมวลชนต่างๆ ภายในประเทศ การจัดหน่วยเผยแผ่เคลื่อนที่ ไปอำนวยการฝึกอบรมกัมมัฏฐานตามภาคต่างๆ ทั่วประเทศ และการเดินทางไปเผยแผ่ในต่างประเทศ เป็นต้น ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

ประวัติสังเขป

พระราชญาณวิสิฐ วิ. ภาวนามงคลสิทธิปรีชา มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

ชื่อ ฉายา	**พระราชญาณวิสิฐ** (เสริมชัย ชยมงฺคโล)
นามสกุล	พลพัฒนาฤทธิ์
วัน เดือน ปี เกิด	วันพฤหัสบดีที่ ๖ มีนาคม พ.ศ.๒๔๗๒
ชาติภูมิเดิม	อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
อุปสมบท	๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๙
ณ พัทธสีมา	วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ

สมเด็จพระอุปัชฌาย์

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

(ฟื้น ชุตินฺธรมหาเถร ป.ธ.๙)

วัดสามพระยา

กรุงเทพมหานคร

สมเด็จพระกรรมวาจาจารย์

สมเด็จพระพุฒาจารย์

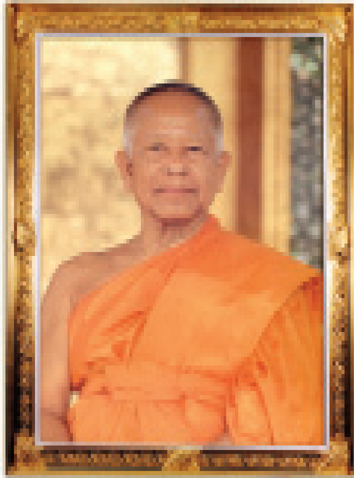
(เกี่ยว อุปเสณมหาเถร ป.ธ.๙)

วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร

กรุงเทพมหานคร

ในสมัยที่ดำรงสมณศักดิ์ เป็นที่

พระพรหมคุณาภรณ์

สมเด็จพระอนุสาวนาจารย์

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์

(ช่วง วรปุญฺญมหาเถร ป.ธ.๙)

วัดปากน้ำ

ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

ในสมัยที่ดำรงสมณศักดิ์ เป็นที่

พระธรรมธีรราชมหามุนี

พระวิปัสสนาจารย์

พระราชพรหมเถร

(วีระ คณุตฺตโม)

รองเจ้าอาวาส และ

อาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ

วัดปากน้ำ

ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

ในสมัยที่ดำรงสมณศักดิ์ เป็นที่

พระภาวนาโกศลเถระ

ประวัติย่อ

เมื่ออุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้ว (บวชเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๒๙)
ณ พัทธสีมา วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ

วุฒิการศึกษาภาคปริยัติ

ป.ธ.๖, น.ธ.เอก

เป็นพระอุปัชฌาย์สามัญ

วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๓๙

เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่

พระภาวนาวิสุทธิคุณ วิ.ป. (วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑)

เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่

พระราชญาณวิสิฐ วิ. ภาวนามงคลสิทธิปรีชา มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี (วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗)

สังกัดวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

พรรษา ๑-๕ (พ.ศ.๒๕๒๙ - พ.ศ.๒๕๓๓)

สังกัดวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

พรรษา ๖ (พ.ศ.๒๕๓๔ - ปัจจุบัน)

พิธีบรรพชาอุปสมบท นายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ โดย**เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธ--โฆษาจารย์** (**ฟื้น ชุตินฺธโร**) เป็น**พระอุปัชฌาย์** เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๒๙ ได้รับฉายา ว่า **“ชยมงฺคโล”** ณ พัทธสีมา วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ

(บน) เข้ารับพระราชทานพัดเปรียญธรรม ๖ ประโยค จากสมเด็จพระบรมโอรสา--ธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พ.ศ.๒๕๓๗

(ล่าง) เป็นพระอุปัชฌาย์สามัญ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๓๙

(บน) เข้ารับพระราชทาน เข็มทองคำ เครื่องหมายโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ จากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ณ ศูนย์ประชุมสิริกิติ์ เมื่อวันพุธที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๑

(ล่าง) เข้ารับพระราชทาน รางวัลเสาเสมาธรรมจักร จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันวิสาขบูชา พ.ศ.๒๕๓๕

- เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระภาวนาวิสุทธิคุณ** วิ.ป. เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑
- เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ **พระราชญาณวิสิฐ** วิ. ภาวนามงคลสิทธิปรีชา มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

ประวัติก่อนบรรพชาอุปสมบท

• วุฒิการศึกษา

รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประกาศนียบัตรการศึกษาอบรม “**วิชาวิจัยทางสังคมศาสตร์**” จาก Institute of Social Research, The University of Michigan, Ann Arbor สหรัฐ-อเมริกา

ประกาศนียบัตร การศึกษาอบรมหลักสูตรการจัดการคอมพิวเตอร์ และระบบข่าวสาร ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ จากสำนักแถลงข่าวสหรัฐ (U.S.I.A) วอชิงตัน-ดีซี ประเทศสหรัฐอเมริกา

• หน้าที่การงานประจำ

เป็นพนักงานประจำ สำนักข่าวสารอเมริกัน กรุงเทพฯ ในตำแหน่ง Research Specialist

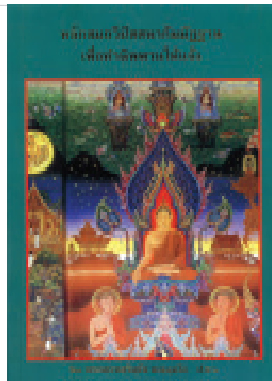
• ผู้บรรยายพิเศษ

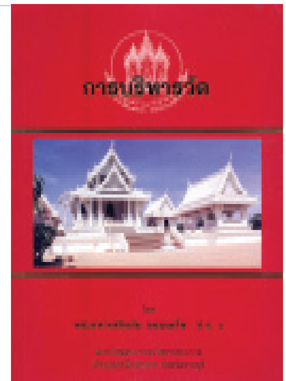
สาขา “**วิชาระเบียบวิธีการวิจัยและประเมินผล**” แก่นักศึกษาชั้นปริญญาโท สาขาวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฯลฯ

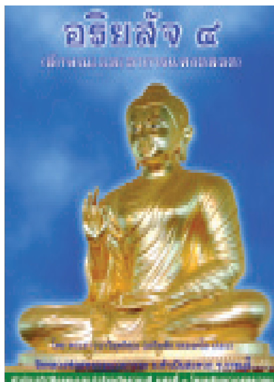
ลาออกจากสำนักข่าวสารอเมริกัน ก่อนถึงเวลาเกษียณอายุ ๓ ปี คือ เมื่อมี-อายุ ๕๗ ปี เพื่อบรรพชาอุปสมบทปฏิบัติพระศาสนา ปัจจุบันเป็นพนักงานบำนาญของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา

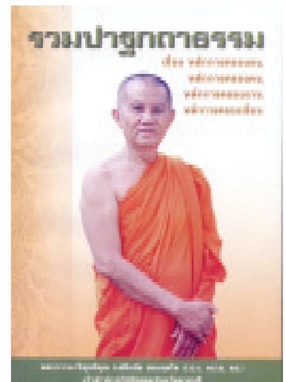

ผลงานทางวิชาการ

๑. อริยสัจ ๔

๒. ทางมรรคผลนิพพาน

๓. หลักการบริหารวัด

๔. หลักสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน เพื่อทำนิพพานให้แจ้ง

๕. ตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ

๖. รวมปาฐกถาธรรม

๗. The Heart Of Dhammakaya Meditation

๘. ชีวประวัติหลวงพ่อวัดปากน้ำ และวิเคราะห์วิธีปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ถึงธรรมกาย ที่หลวงพ่อวัดปากน้ำปฏิบัติและสอน

๙. คู่มือปฏิบัติไตรสิกขา

๑๐. VCD., MP3 การอบรมพระวิปัสสนาจารย์ และเทปคัสเซท ธรรมบรรยาย

“หลักธรรมาภิบาล”

ตอนที่ ๑

ออกอากาศ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
วันอาทิตย์ที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ เวลา ๐๘.๐๐ น.

เจริญสุข/เจริญพร ญาติโยมสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน

วันนี้อาตมภาพ ก็ได้มาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการปาฐกถาธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยนี้

ญาติโยมสาธุชนผู้ฟัง คงจะเคยได้ยินข่าวในการบริหารราชการว่า รัฐบาลปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงาน หรือการบริหารงานใหม่ ชื่อว่า **การปฏิบัติงานแบบบูรณาการ** บ้าง หรือว่าได้มีการปรับปรุงการปฏิบัติงานของหัวหน้าฝ่ายบริหาร เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด **ให้ปฏิบัติงานโดยให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบเบ็ดเสร็จแบบ CEO** บ้าง โดยให้หัวหน้าฝ่ายบริหาร ตลอดทั้งนักบริหาร ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับยึดหลัก **"ธรรมาภิบาล"** เพื่อให้การปฏิบัติงาน บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง

วันนี้อาตมภาพจึงจะได้กล่าวถึง **"หลักธรรมาภิบาล"** เป็นทางให้การปฏิบัติงานแบบบูรณาการ (CEO) ประสบผลสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพสูงนี้ พอเป็นธรรมเครื่องประดับสติปัญญา แก่ผู้สนใจศึกษาสัมมาปฏิบัติ ตามสมควรแก่เวลาสืบไป

ก่อนอื่น ขอทำความเข้าใจความหมาย ของคำบางคำ ได้แก่ คำว่า "**บูรณาการ**" และคำว่า "CEO" เป็นต้น ที่บางท่านอาจจะยังไม่คุ้นเคย ได้เข้าใจพอเป็นพื้นฐานตามสมควร และสามารถนำหลัก **"ธรรมาภิบาล"** นี้ ไปใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของตน ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง

คำว่า "**บูรณาการ**" ตรงกับภาษาอังกฤษ ว่า "Integration" แปลตามศัพท์ตรงๆ ว่า "**การรวมให้ครบถ้วนสมบูรณ์**" การปฏิบัติงานหรือการบริหารแบบบูรณาการ ก็คือ การรวมหน่วยงานต่างๆ ที่แยกกระจัดกระจายกันอยู่ ให้เข้ามาอยู่ในความรับผิดชอบ ของหัวหน้าฝ่ายบริหารคนเดียวกัน ผู้เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารนั้น มีคำเป็นภาษาอังกฤษว่า Chief Executive Officer มีคำย่อว่า CEO **มีหน้าที่ความรับผิดชอบ การบริหารงานหมดทุกหน่วยงาน** และ**ให้มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการได้เต็มที่แก่ทุกหน่วยงาน** โดยอาศัยหลัก **"ธรรมาภิบาล" เพื่อ**

ให้การปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรม ให้สามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง เช่น แต่เดิมการปฏิบัติงานของผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบจำกัดอยู่แต่เฉพาะ ในส่วนของการปกครองท้องถิ่น แต่ไม่มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ และอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการหน่วยงานในระดับจังหวัด หน่วยอื่นๆ โดยตรง เช่น หน่วยงานทางด้านการศึกษา การสาธารณสุข การพาณิชย์ การเกษตร และทางด้านการทหาร ตำรวจ เป็นต้น ในเขตพื้นที่จังหวัดของตน เพราะหน่วยงานระดับจังหวัดอื่นๆ เหล่านั้น ล้วนขึ้นตรงต่อสายการบังคับบัญชาต้นสังกัด คือ กระทรวง ทบวง กรม ของตน ทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการปกครอง การบริหารราชการแผ่นดิน และการพัฒนาจังหวัดของตนทุกด้าน เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ประชาชนในเขตจังหวัดของตน ไม่สามารถกระทำได้เต็มที่ เพราะขาดอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการหน่วยงานต่างๆ โดยตรงได้ รัฐบาลจึงได้ปรับปรุงระเบียบวิธีการปกครอง การบริหารให้เป็นแบบบูรณาการ คือ ให้รวมหน่วยงานต่างๆ ในเขตจังหวัด มาอยู่ในอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ของผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหาร CEO ให้มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการทุกหน่วยงานได้โดยตรง เพื่อให้การปกครอง การบริหาร และการปฏิบัติงานทุกระดับ ทุกหน่วยงานดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ อันจะยังผลให้ประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัด ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดรับผิดชอบอยู่ ได้รับการพัฒนาให้เกิดความเจริญและสันติสุข รวดเร็วดีขึ้น

เครื่องวัดผลงานของหัวหน้าฝ่ายบริหาร ได้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด CEO นั้น ชื่อว่า **"ประสิทธิภาพ"** ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Efficiency หมายความว่า **การปฏิบัติงานของ CEO นั้นมีประสิทธิผลสูง ต่อ ค่าลงทุนต่ำ** คือ **ประหยัด**

คำว่า **"ค่าลงทุน"** หมายถึง งบประมาณค่าใช้จ่าย กำลังบุคลากร กำลังทรัพยากรต่างๆ และเวลา ที่ใช้ในการปฏิบัติงานโครงการต่างๆ ทั้งสิ้น ในรอบปีงบประมาณหนึ่งๆ ว่ามีเท่าใด และได้ผลสำเร็จ ชื่อว่า **"ประสิทธิผล"** คือ ผลงาน

แต่ละโครงการที่ได้ดำเนินไป ในแต่ละรอบปีงบประมาณ หรือแต่ละช่วงเวลาที่กำหนดให้ปฏิบัติได้สำเร็จตามเป้าหมายแต่ละโครงการ รวมทั้ง**ความพึงพอใจของประชาชนโดยส่วนรวม** ที่จะได้รับผลจากโครงการต่างๆ เหล่านี้ อีกทั้ง**ความพึงพอใจของพนักงานผู้ปฏิบัติงานนั้นๆ เองด้วย**

"ประสิทธิผล" คือ **ผลของงาน** อันรวมทั้ง**ความพึงพอใจของประชาชนโดยส่วนรวม**นั้น จึงมีความหมายอย่างยิ่ง ต่อหัวหน้าฝ่ายปกครอง/ฝ่ายบริหาร ได้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด CEO เป็นต้นนั้น จักต้องสำเหนียกว่า **ต้องให้เป็นไปตามความต้องการโดยชอบธรรม ของประชาชนส่วนรวม** อันหัวหน้าฝ่ายบริหารจะพึงทราบ และพึงรับฟังความเห็น และความต้องการโดยชอบธรรมของประชาชนโดยส่วนรวมเป็นสำคัญ

ที่อาตมภาพจำกัดความหมายอยู่เฉพาะ **"ความต้องการโดยชอบธรรม"** นั้น ฝ่ายประชาชนก็พึงต้องเข้าใจว่า **มิใช่เป็นความต้องการที่ผิดทำนองคลองธรรม** และ/หรือ **มิใช่เป็นความเรียกร้องต้องการที่ไม่มีขอบเขตจำกัด** กล่าวคือ ถ้าเป็นความเรียกร้องต้องการ ที่ผิดทำนองคลองธรรม หรือที่ผิดหลักการผิดหลักวิชา และที่ไร้ประโยชน์ ทางฝ่ายปกครอง/ฝ่ายบริหาร ก็ไม่อาจสนองความต้องการให้ได้ และ/หรือ ถ้าเป็นความเรียกร้องต้องการ ที่เกินขอบเขตจำกัดงบประมาณ เกินกำลังทรัพยากร และกำลังบุคลากร ก็เกินกำลังฝ่ายปกครอง/ฝ่ายบริหารที่จะทำให้สำเร็จตามความเรียกร้องต้องการ เช่นนั้นได้

เพราะฉะนั้น การปกครอง/การบริหาร เพื่อสนองความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม จึงต้องรับฟังกัน และเข้าใจกันทั้ง ๒ ฝ่าย คือ **ทั้งฝ่ายผู้ปฏิบัติงาน** และ**ทั้งฝ่ายประชาชน ผู้จะได้รับประโยชน์โดยส่วนรวมร่วมกันนั้นด้วย**

การปฏิบัติงาน ของหัวหน้าฝ่ายปกครอง/หัวหน้าฝ่ายบริหาร ของหน่วยงานใด มี**ประสิทธิผล** รวมทั้ง**ความพึงพอใจของประชาชน โดยส่วนรวมสูงต่อค่าลงทุน ลงแรง** และ**เวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานที่ต่ำ** คือ **ที่ประหยัด**

เพียงไร การปฏิบัติงานของหัวหน้าฝ่ายบริหาร ของหน่วยงานนั้น ชื่อว่า **ปฏิบัติงาน** มี**ประสิทธิภาพสูง** เพียงนั้น

เพราะเหตุนั้น หัวหน้าฝ่ายปกครอง หรือฝ่ายบริหารแบบบูรณาการ คือ CEO นั้น จักต้องทุ่มเทกำลังกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ และวิสัยทัศน์ที่ดีที่กว้างไกล ในการปฏิบัติงาน ทั้งด้านการปกครองบังคับบัญชา และการบริหารทุกอย่าง ประกอบพร้อมด้วยคุณธรรมสูง มุ่งตรงต่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนรวมเป็นสำคัญ จึงจะสามารถปฏิบัติงาน ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มี ประสิทธิผล และประสิทธิภาพสูงได้ **การปฏิบัติงานแบบบูรณาการ CEO** นี้ จึง**เป็นระบบการปฏิบัติงาน ที่เปิดโอกาสให้หัวหน้าฝ่ายปกครอง** หรือ**หัวหน้าฝ่ายบริหารทุกระดับชั้นที่ดี** คือ **ผู้มีความรู้ ความสามารถ** และ**วิสัยทัศน์ที่ดีที่กว้างไกล** และ**ผู้มีคุณธรรมสูง ได้แสดงผลงานของตนอย่างชัดเจน** และ**มีโอกาส ได้รับการคัดเลือก** และ**แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจ** และ**หน้าที่รับผิดชอบสูงขึ้นไป ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับตำแหน่ง โดยไม่ติดขัด ตามหลักบริหารสากล ที่เขาถือคุณความดีของบุคคลเป็นที่ตั้ง** (Merit System) **ในการพิจารณาแต่งตั้ง** และ**เลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่งบุคคลให้เหมาะสมกับงาน** (Put the right man on the right job) สมดังคำของบัณฑิตแต่เก่าก่อนได้กล่าวไว้ ว่า

"ค่าของคน อยู่ที่ผลของงาน
ค่าของงาน อยู่ที่การกระทำ
ค่าของการกระทำ อยู่ที่ความรู้คู่ความดี"

มิใช่เป็นแบบระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) **ที่มีผู้มักกล่าว ว่า**

"ค่าของคน อยู่ที่เป็นคนของใคร"

หากหน่วยราชการทุกหมู่เหล่า องค์กรต่างๆ ทั้งองค์กรธุรกิจเอกชน องค์กรทางการพระศาสนาทุกศาสนา และ**ทั้งองค์กรทางสังคมต่างๆ มีการปฏิบัติงานแบบบูรณาการ โดยแต่งตั้งหัวหน้าฝ่ายบริหาร CEO ผู้มีความรู้ความสามารถ**

มีวิสัยทัศน์ที่ดีที่กว้างไกล และมีคุณธรรมประจำใจสูง ปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ ให้ได้ผลสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพสูงอย่างนี้ เพิ่มมากขึ้นเพียงไร สังคมและ**ประเทศชาติของไทยเรา** ก็**จะเจริญรุ่งเรือง** และ**ถึงความสันติสุขได้มากขึ้นเพียงนั้น** และ**โดยประการนี้** ก็**จะพลอยให้สถาบันหลักทั้ง ๓ ของชาติไทยเรา** คือ **สถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา** และ**สถาบันพระมหากษัตริย์ ของเรา เจริญ เข้มแข็ง** และ**มั่นคงยิ่งๆ ขึ้นไปได้**

หลักธรรมที่หัวหน้าฝ่ายปกครอง/ฝ่ายบริหารทุกระดับ จะพึงใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงาน ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูงนั้นก็คือ หลัก **“ธรรมาภิบาล”** ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ของปวงชนชาวไทยเรา ได้ทรงใช้ในการปกครองประเทศ มาตั้งแต่เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์สิริราชสมบัตินั้นแล้ว เมื่อพระองค์ได้ทรงตั้งพระราชสัตยาธิษฐาน และทรงประกาศพระปฐมบรมราชโองการ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันศุกร์ที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๙๓ ว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุข แห่งมหาชนชาวสยาม”

นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ก็ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ทั้งปวง โดยชอบธรรม คือ โดยหลักธรรมาภิบาลนี้ บำบัดทุกข์ บำรุงสุข พสกนิกรของพระองค์ ให้ได้อยู่เย็นเป็นสุขตามสมควรแต่ฐานะตลอดมา จนตราบเท่าทุกวันนี้

หลัก **“ธรรมาภิบาล”** นี้ สงเคราะห์เข้าในหลักปฏิบัติที่ดี ที่ชอบ คือ ที่**ถูกต้อง** ที่**เหมาะสม** ที่**บริสุทธิ์** และที่**ยุติธรรม** สำหรับหัวหน้าฝ่ายปกครองหรือฝ่ายบริหารทุกระดับ ใช้เป็นหลักปฏิบัติงาน บำบัดทุกข์ บำรุงสุข เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวม ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง

ที่ว่า เป็นหลักปฏิบัติธรรมที่ **“ถูกต้อง”** หมายความถึงเป็นหลักปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักการ คือ หลักวิชา และถูกต้องตามทำนองคลองธรรม คือไม่ผิดศีล

ผิดธรรม ไม่ผิดกฎหมายของบ้านเมืองและระเบียบ กฎข้อบังคับโดยชอบ ขององค์กรต่างๆ ที่ว่าเป็นหลักปฏิบัติที่ **“เหมาะสม”** หมายความว่า รู้จักพิจารณาปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ รู้จักปฏิบัติให้เหมาะสมกับบุคคล กับกาลเวลา และให้เหมาะสมกับสถานที่ **โดยไม่เสียหลักการ** และ**ให้บังเกิดผลดีมากที่สุด ให้มีการสูญเสีย** (ถ้าหากจำเป็นต้องเสีย) **ก็ให้น้อยที่สุด**

ที่ว่าเป็นหลักปฏิบัติที่ **“บริสุทธิ์”** หมายถึง **การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้วยเจตนาความคิดอ่าน ด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์จากกิเลสเครื่องเศร้าหมองอันหนาแน่น** คือ ด้วยจิตใจ ด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์จาก **ความโลภจัด ความเห็นแก่ตัวจัด** และ/หรือ**ตัณหาราคะจัด** นี้ประการ ๑ ด้วยจิตใจด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์ จาก**ความโกรธ/พยาบาท** หรือ**อาฆาต/จองเวรกัน** นี้ประการ ๑ และด้วยจิตใจ ด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์จาก**มิจฉาทิฏฐิ** คือ**ความเห็นผิด** กล่าวคือ **ความหลงผิด ไม่รู้บาป-บุญ คุณ-โทษตามที่เป็นจริง** นี้อีกประการ ๑ **อันมีผลให้การปฏิบัติงานนั้น เป็นไปโดยความถูกต้องตามทำนองคลองธรรม** และ**บริสุทธิ์โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้**

ที่ว่าเป็นหลักปฏิบัติที่ **“ยุติธรรม”** ก็คือ การปฏิบัติต่อผู้อื่น โดย**ปราศจากอคติ** คือความลำเอียง ๔ อย่าง ได้แก่

ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก หรือมีอามิสสิ่งจูงใจ ๑

โทสาคติ ลำเอียงเพราะโกรธพยาบาท หรือเกลียดชัง ๑

โมหาคติ ลำเอียงเพราะไม่รู้จริง หรือหูเบา ๑ และ

ภยาคติ ลำเอียงเพราะความเกรงกลัวอำนาจ หรืออิทธิพลต่างๆ ๑

นี้กล่าวโดยความหมายอย่างย่อของหลัก **“ธรรมาภิบาล”** สำหรับหัวหน้าฝ่ายปกครอง/ฝ่ายบริหารทุกระดับ ให้การปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวม ได้สำเร็จตามเป้าหมายอย่างได้ผลดี เป็นที่พึงพอใจของประชาชนโดยส่วนรวม ด้วยต้นทุนต่ำ คือประหยัด อันชื่อว่า **“มีประสิทธิภาพสูง”**

หลัก **“ธรรมาภิบาล”** นี้ เมื่อกระจายเป็นข้อปฏิบัติดี-ปฏิบัติชอบ สำหรับ

พระราชามหากษัตริย์ที่ทรงใช้ปกครองพระราชอาณาจักร ให้อาณาประชาราษฎร์อยู่เย็นเป็นสุข ชื่อว่า **“ทศพิธราชธรรม”** นอกจากนี้ ยังมีหลักธรรมอื่นๆ อันโบราณบัณฑิตได้กล่าวแสดงไว้โดยปริยายอีก ได้แก่ **ราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตร** และ**พละ** คือ กำลังของพระมหากษัตราธิราชเจ้า เป็นต้น เหล่านี้ ก็นับรวมอยู่ในหลักธรรมาภิบาล อันผู้ปกครอง/ผู้บริหารประเทศชาติทุกระดับ และแม้ผู้บริหารองค์กรอื่นๆ ได้แก่ องค์กรธุรกิจเอกชน องค์กรทางศาสนาและสังคมต่างๆ จะพึงใช้ประกอบการปฏิบัติงานของตน ให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวม ได้เป็นอย่างดี

“ทศพิธราชธรรม” อันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคุณประเสริฐของเรา ได้ทรงถือเป็นหลักปฏิบัติ ในการปกครองพระราชอาณาจักร ให้พสกนิกรของพระองค์อยู่เย็นเป็นสุข เป็นที่ประจักษ์ตา ประจักษ์ใจแก่ชนชาวโลกเสมอมานั้น มี ๑๐ ประการ ตามพระพุทธภาษิต (ขุ. ชา. ๒๘/๒๔๐/๘๖) ดังต่อไปนี้ คือ

ทานํ การให้ ๑
สีลํ การสังวรระวังกายและวาจา ให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ ๑
ปริจฺจาคํ การเสียสละ ๑
อาชฺชวํ ความซื่อตรง ๑
มทฺทวํ ความสุภาพอ่อนโยน ๑
ตปํ ความเพียรเพ่งเผากิเลส ๑
อกฺโกธํ ความไม่โกรธ ๑
อวิหึสญฺจ การไม่เบียดเบียนผู้อื่นตลอดทั้งสัตว์ให้ได้ทุกข์ยาก ๑
ขนฺติญฺจ ความอดทน ๑
อวิโรธนํ ความประพฤติปฏิบัติที่ไม่ผิดทำนองคลองธรรม และดำรงอาการคงที่ ไม่หวั่นไหว ด้วยอำนาจยินดียินร้าย ๑

ทานํ

ทาน คือ **การให้** นั้น หมายถึง การแบ่งปัน ให้ทรัพย์สิ่งของ เพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์ ผู้อื่นด้วยจิตเมตตา ปรารถนาที่จะให้ผู้รับอยู่ดีมีสุข และ/หรือกรุณาธรรม ปรารถนาที่จะให้ผู้ประสบความทุกข์เดือดร้อน ให้พ้นทุกข์ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงแบ่งพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ อนุเคราะห์ สงเคราะห์ อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ ด้วยพระราชหฤทัย อันเปี่ยมด้วยพระเมตตา กรุณาธรรม เพื่อช่วยให้พสกนิกรของพระองค์ ได้อยู่เย็นเป็นสุข พ้นจากทุกข์ภัย นี้เป็นส่วน **"อามิสทาน"** คือทานที่ให้ด้วยทรัพย์สิ่งของ ได้แก่ ปัจจัย ๔ เป็นต้น และยังมีส่วน **"ธรรมทาน"** คือการให้ธรรมเป็นทาน ได้แก่พระบรมราโชวาท และพระราชดำรัส ที่พระราชทาน แก่พสกนิกรของพระองค์ในโอกาสต่างๆ เช่น เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ในวันขึ้นปีใหม่ และในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร วุฒิบัตร และเข็มวิทยฐานะ แก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากมหาวิทยาลัยต่างๆ จากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ฯลฯ เป็นต้น ล้วนสงเคราะห์เข้าในหลักธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ อันนับเป็นการให้ธรรมเป็นทานทั้งสิ้น

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ก็ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ คู่พระบารมี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่นกัน ดังเช่น ในยามที่พสกนิกรของพระองค์ ต้องประสบความทุกข์เดือดร้อนจากภัยพิบัติต่างๆ มีอุทกภัยเป็นต้น ก็จะเสด็จเองและ/หรือโดยเสด็จตามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปทรงเยี่ยมและพระราชทาน เครื่องอุปโภคบริโภค แก่ราษฎร ที่เดือดร้อนอยู่เสมอ และยังได้ทรงพระกรุณา พระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ และเงินที่มีผู้ทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อจัดตั้งโครงการต่างๆ เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน นับตั้งแต่ได้ทรงพระราชดำริก่อตั้ง **"โครงการศิลปาชีพพิเศษ"** ขึ้น ด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ และด้วยเงินที่มีผู้มีศรัทธาทูลเกล้าฯ ถวาย แล้วต่อมาก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้ง **"มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชชินีนาถ"** ขึ้น เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม

พ.ศ.๒๕๑๙ โดยที่พระองค์ได้ทรงเป็นประธานกรรมการบริหารของมูลนิธิฯ และได้ทรงพระกรุณา พระราชทานเงินทุนเริ่มแรกแก่มูลนิธิฯ เป็นเงินสดหนึ่งล้านบาท และจัดตั้งโรงฝึกอบรมศิลปาชีพแห่งแรก ในบริเวณสวนจิตรลดา โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ส่งเสริมและหารายได้พิเศษให้แก่ ชาวไร่ชาวนา และราษฎร ผู้มีรายได้น้อย เป็นต้น

ยังมีทานที่สูงยิ่งขึ้นไปอีกคือ **"อภัยทาน"** ดังที่มีมาในอาคตสถาน ว่า "อริยสาวก ย่อมให้อภัย (อภยํ เทติ)" เป็นต้น นี้เป็นทานที่เป็น **"วิรัติ"** คือ **เจตนางดเว้นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น** ชื่อว่า **"ศีล"** มี **เบญจศีล** เป็นต้น นั้นเอง

อานิสงส์ของทานนั้น มีมาก กล่าวโดยย่อ คือให้ผลแก่ผู้มีปกติให้ด้วยใจศรัทธา ให้เป็นผู้เจริญด้วยมนุษย์สมบัติ ได้แก่ ทรัพย์สมบัติ รูปสมบัติ บริวารสมบัติ และคุณสมบัติ เป็นต้น ให้เจริญถึงสวรรค์สมบัติ และ**เมื่อเจริญแก่กล้า** เป็น**ทานบารมี ทานอุปบารมี** และเป็น **ทานปรมัตถบารมี** ย่อมติดตามให้ผลเป็นพระนิพพานสมบัติได้

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสถึงอานิสงส์ของทานในที่เอนกสถาน ดังปรากฏเนื้อความตอนหนึ่ง (ขุ. อิติ. ๒๕/๒๗๐/๒๙๙) ว่า

"บุญอันเลิศ ย่อมเจริญแก่บุคคลผู้ให้ทานในวัตถุอันเลิศ อายุ วรรณะ ยศ เกียรติ สุข และกำลังอันเลิศก็เจริญด้วย"

อนึ่ง สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสลักษณะของผู้ให้ทาน ๔ ประเภท (ธรรมบท ภาค ๕ เรื่อง พิหาลปทกเศรษฐี บาลี หน้า ๑๖) มีความว่า

"อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้ทานด้วยตน, (แต่) ไม่ชักชวนผู้อื่น, เขาย่อมได้โภคสมบัติ, (แต่) ไม่ได้บริวารสมบัติ ในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ บางคน ไม่ให้ทานด้วยตน, ชักชวนแต่คนอื่น, เขาย่อมได้บริวารสมบัติ (แต่) ไม่ได้โภคสมบัติ ในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ บางคน ไม่ให้ทานด้วยตนด้วย ไม่ชักชวนคนอื่นด้วย,

เขาย่อมไม่ได้โภคสมบัติ ไม่ได้บริวารสมบัติ ในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ เป็นคนเที่ยวกินเดน บางคน ให้ทานด้วยตนด้วย ชักชวนคนอื่นด้วย, เขาย่อมได้ทั้งโภคสมบัติและบริวารสมบัติ ในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ”

และตรัสว่า

“การให้ธรรมเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง”

(ขุ. ธ. ๒๕/๓๔/๖๓)

ด้วยเหตุนี้ **อานิสงส์ประการสำคัญที่สุด ของผู้มีปกติให้ทานด้วยทรัพย์สิ่งของ มีปัจจัย ๔** เป็นต้น ก็ดี **ให้วิชาความรู้** และ**ให้ธรรมเป็นทาน** ก็ดี และ**ให้อภัยแก่ผู้พลาดพลั้ง แล้วรู้สึกตัวสำนึกผิด** และ**กลับตัวกลับใจเป็นคนดี** ก็ดี **ย่อมเป็นที่รักแก่มหาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ** และ**เป็นที่รักแก่เทพยดา แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน ก็ยังรักผู้ให้อาหารเพียงอิ่มหนึ่ง การให้จึงเป็นการเสริมสร้างบุญบารมี ให้เป็นผู้มีบุคลิกความเป็นผู้นำสูง ให้ได้รับความรัก-เคารพ-นับถือ-เชื่อถือ** และ**ความร่วมมือช่วยเหลือ จากมหาชนทุกฝ่าย อันช่วยให้การปฏิบัติงานสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงได้**

สีลํ

ศีล คือ **การสำรวมระวังกาย และวาจา ให้เรียบร้อยดี ไม่มีโทษ** กล่าวคือ **เจตนางดเว้น จากความประพฤติปฏิบัติ ที่เป็นการเบียดเบียนตนเอง** และ**ผู้อื่นให้เดือดร้อนเสียหาย**

เป็นที่ทราบกันดีว่า **ศีล** นั้นคู่กับ **ธรรม** ศีลเป็นข้อห้าม ส่วนธรรมเป็นข้อปฏิบัติ ดังเช่น **เบญจศีล** คือ **ศีล ๕** เป็นข้อห้ามประพฤติปฏิบัติ อันเป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ๕ ข้อ สำหรับฆราวาสผู้ครองเรือน ได้แก่

ห้ามฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ๑

ห้ามลักฉ้อหรือ**คดโกง ๑**

ห้ามประพฤติผิดในกาม ๑

ห้ามพูดปด ๑ และ

ห้ามเสพสุราและสิ่งเสพติดมึนเมาให้โทษเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๑

นี้คู่กับ **เบญจกัลยาณธรรม** คือข้อปฏิบัติอันเป็นคุณธรรมของคนดี ๕ ข้อ ตรงกันข้ามกับความประพฤติผิดศีล ได้แก่

ความเป็นผู้มีเมตตากรุณาธรรมต่อผู้อื่น ไม่คิดประหัตถ์ประหารกัน ๑

การให้ทานและการประกอบสัมมาอาชีวะ ๑

ความมีสันโดษในคู่ครองของตน ๑

การกล่าวแต่วาจาที่จริง ๑

การมีสติสัมปชัญญะ รู้ผิดชอบชั่วดี รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ รู้ทางเจริญ-ทางเสื่อม แห่งชีวิตตามที่เป็นจริง ๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงคุณประเสริฐของชาวไทยเรานั้น เป็นที่ประจักษ์แจ้งว่า ทรงศีลสมบัติอันบริสุทธิ์ และสมบูรณ์ตลอดกาลเป็นนิตย์ ไม่มีพิรุธเสียหายเลย เฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรานั้น ในฐานะที่ทรงเป็นพุทธมามกะ นอกจากจะทรงศีลทรงธรรมแล้ว ยังได้เสด็จออกผนวช เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๙๙ เสด็จประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นเวลา ๑๕ วัน และเมื่อพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เจริญพระชนมพรรษาครบที่จะทรงผนวชเป็นพระภิกษุได้ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผนวชเป็นพระภิกษุ เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๑ เสด็จประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นเวลา ๑๕ วัน อีกเช่นกัน

อานิสงส์ของการรักษาศีล คือ ความสำรวมระวังกาย และวาจาให้เรียบร้อยดี ไม่มีโทษ นั้น มีมาก สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสอานิสงส์ของศีล มีเป็นต้น ว่า **บุคคลผู้มีศีล ถึงพร้อมด้วยศีล ย่อมเจริญด้วยโภคทรัพย์ มีความไม่ประมาทเป็นเหตุ** นี้ประการ ๑ **กิตติศัพท์อันงามของผู้มีศีล ผู้ถึงพร้อมด้วยศีล ย่อมฟุ้งขจรไป** นี้ประการ ๑ **ผู้มีศีล ถึงพร้อมด้วยศีล จะเข้าสู่**

บริษัท หรือ**สมาคมใดๆ จะเป็นขัตติยบริษัทก็ตาม พราหมณบริษัทก็ตาม คฤหบดีบริษัทก็ตาม สมณบริษัทก็ตาม ย่อมเป็นผู้องอาจ ไม่เคอะเขินเข้าไป** นี้ประการ ๑ **ผู้มีศีล ถึงพร้อมด้วยศีล เป็นผู้ไม่หลงทำกาลกิริยา** คือ **ไม่หลงตาย** นี้ประการ ๑ และ**ผู้มีศีล ผู้ถึงพร้อมด้วยศีล เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์** นี้อีกประการ ๑ สมดังอานิสงส์ของศีลโดยสรุป ที่พระท่านแสดง ตอนท้ายของการให้ศีลแก่ญาติโยม ว่า

" สีเลน สุคตึ ยนฺติ สีเลน โภคสมฺปทา
สีเลน นิพฺพุตึ ยนฺติ ตสฺมา สีลํ วิโสธเย ฯ "

แปลความว่า

"บุคคลจะถึงสุคติโลกสวรรค์ ก็ด้วยศีล จะถึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์ ก็ด้วยศีล จะถึงความดับเย็น คือ ความสิ้นกิเลสได้ ก็ด้วยศีล เพราะเหตุนั้น บุคคลพึงรักษาศีลให้บริสุทธิ์ ฯ "

ส่วนผู้ประพฤติผิดศีล ย่อมได้รับผลตรงกันข้าม กล่าวคือ ชีวิตย่อมหาความเจริญและสันติสุขแท้จริงมิได้ ย่อมนับวันแต่จะถึงความเสื่อมแห่งชีวิต และย่อมได้ประสบแต่ความทุกข์เดือดร้อน เพราะผลแต่อกุศลกรรมที่ตนประพฤติผิดศีล ผิดธรรมนั้น มากน้อยตามความหนักเบาแห่งบาปอกุศลที่ตนกระทำผิดศีล เพราะความประมาทขาดสติสัมปชัญญะ ขาดความสำนึกรู้ผิด-ชอบ-ชั่ว-ดี ด้วยอำนาจกิเลสตัณหา อุปาทาน อันเป็นเหตุนำเหตุหนุนให้ประพฤติผิดศีลนั้นๆ

เพราะเหตุนั้น บัณฑิตผู้รู้ ผู้มีสติปัญญาอันเห็นชอบ จึงเป็นผู้มีศีล และ **รักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ**

วันนี้อาตมภาพกล่าว **"หลักธรรมาภิบาล"** คือ หลักธรรมใช้ในการปฏิบัติงานแบบบูรณาการ CEO ให้ได้ผลดี โดยได้ชี้แจงรายละเอียด **"ทศพิธราชธรรม"** คือ ข้อปฏิบัติธรรม ๑๐ ประการ ซึ่งได้แสดงไปแล้ว ๒ ข้อ คือ **ทานํ** ทาน คือการให้ ๑ และ **สีลํ** ศีล พอสมควรแก่เวลา จึงขอยุติการแสดงปาฐกถาธรรมเรื่อง **"ธรรมาภิบาล"** นี้ แต่เพียงนี้ก่อน โปรดติดตามตอนต่อไป ในคราวหน้า

ณ โอกาสนี้ อาตมภาพขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย ได้โปรดอภิบาลคุ้มครอง สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ทั้ง ๒ พระองค์ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ จงทรงพระเกษมสำราญ มีพระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตสถาพรอยู่ในไอศูรย์สิริราชสมบัติ เป็นร่มโพธิ์ทอง ปกเกล้า ปกกระหม่อม พสกนิกรชาวไทย ให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดกาลนานเทอญ ขอถวายพระพร และขอความสุขสวัสดี จงมีแด่ท่านผู้ฟังทุกท่าน เจริญพร ฯ

“หลักธรรมาภิบาล”

ตอนที่ ๒

ออกอากาศ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
วันอาทิตย์ที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๗ เวลา ๐๘.๐๐ น.

เจริญสุข/เจริญพร ญาติโยมสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน

วันนี้ อาตมภาพก็ได้มาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการปาฐกถาธรรม ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยนี้

สำหรับวันนี้ จะได้กล่าวถึงเรื่อง **“หลักธรรมาภิบาล”** ตอนที่ ๒ ต่อจาก เมื่อวันอาทิตย์สัปดาห์ที่ ๓ ของเดือนที่แล้ว เพื่อความเข้าใจหลักธรรมาภิบาล ให้ถ่องแท้ อาตมภาพใคร่ขอทบทวน ความหมายโดยย่อของ **“หลักธรรมาภิบาล”** ว่าเป็นหลักธรรม ใช้ประกอบการปฏิบัติงานแบบบูรณาการของหัวหน้าฝ่ายบริหาร (Chief Executive Officer - CEO) ให้บรรลุผลสำเร็จ ตามเป้าหมายด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง

คำว่า **“ประสิทธิภาพ” (Efficiency)** เป็น**เครื่องวัดผลการบริหารงานของการปฏิบัติงาน ของหัวหน้าฝ่ายบริหารขององค์กร หรือหน่วยงานใด** ว่ามี **“ประสิทธิผล”** กับทั้ง **“ความพึงพอใจโดยธรรม” ของประชากรโดยส่วนรวมทุกฝ่าย** กล่าวคือ **ฝ่ายเจ้าของกิจการ**หรือ**ฝ่ายผู้บริหารระดับสูง** และ**ฝ่ายผู้ปฏิบัติงานระดับรองลงมา** กับ**ฝ่ายประชาชนผู้รับบริการ** หรือ**ลูกค้าขององค์กรนั้นสูงต่อค่าลงทุน ลงแรง** และ **เวลา ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ขององค์กรหรือหน่วยงานนั้น ต่ำ** คือ ประหยัด **เพียงไร การปฏิบัติงานของหัวหน้าฝ่ายบริหารขององค์กร หรือหน่วยงานนั้น** ชื่อว่า **มี “ประสิทธิภาพสูง” เพียงนั้น**

คำว่า **“ประสิทธิผล”** (Effectiveness) คือ ผลผลิตของการบริหารกิจการงานขององค์กร หรือหน่วยงานนั้น ถ้าเป็นการบริหารกิจการ ขององค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ อย่างเช่น การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลไทยของเรา ซึ่งเป็นการปกครอง/การบริหารตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้น **ประสิทธิผลของการบริหารราชการแผ่นดิน** ก็คือ **การให้บริการทางด้านการบำบัดทุกข์ และบำรุงสุขโดยธรรมแก่ประชาชน ให้ประชาชนโดยส่วนรวม** หรือ**ส่วนใหญ่อยู่เย็นเป็นสุข ด้วยความสงบเรียบร้อย** ชื่อว่า **“สันติสุข”** เพราะเหตุนั้น การบริหารราชการแผ่นดิน หัวหน้าฝ่ายบริหาร และผู้ปฏิบัติ

งานทุกระดับ จึงพึงต้องรับฟังเสียง คือ **ความเรียกร้องต้องการโดยธรรมของประชาชนโดยส่วนรวม** หรือ**เสียงส่วนใหญ่เป็นสำคัญ จึงจะสามารถให้บริการอย่างเป็นธรรม แก่ประชาชนได้ถูกต้อง ตามความต้องการโดยธรรม ของประชาชนโดยส่วนรวม หรือส่วนใหญ่ได้** และในขณะเดียวกัน **การบริหารงานนั้น ก็จะต้องให้เกิดผลเป็นความพึงพอใจ โดยธรรม แก่ทั้งฝ่ายบริหาร** และ**ทั้งฝ่ายปฏิบัติงานทุกระดับอีกด้วย "ประสิทธิผล"** คือผลิตผลของการปฏิบัติงานนั้น จึงจะ**ถูกต้อง เหมาะสม บริสุทธิ์ และยุติธรรม** อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของ **"หลักธรรมาภิบาล"**

รัฐบาลไทยเรานั้น ทำหน้าที่ปกครอง-บริหารประเทศตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประมุข ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ได้กำหนดให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ เป็นผู้เลือกตั้งผู้แทนขึ้นมาเพื่อจัดตั้งรัฐบาล โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีเพื่อจัดตั้งรัฐบาล โดยประธานรัฐสภาเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ จึงเป็นรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีพื้นฐานการจัดตั้งรัฐบาลโดยประชาชน ให้มาทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน ต่างพระเนตรพระกรรณ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุข เพื่ออำนวยประโยชน์ และความสันติสุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวมหรือส่วนใหญ่เป็นสำคัญ **การบริหารราชการแผ่นดิน จึงมิใช่เป็นการมุ่งหมายกำไร** และ**จึงต้องบริหารราชการแผ่นดินไปด้วยความถูกต้อง** ตามกฎหมายถูกต้องตามหลักวิชาการ **ถูกต้องตามหลักธรรม** คือ ศีลธรรม และถูกต้องตามความต้องการโดยธรรมของประชาชนโดยส่วนรวม หรือส่วนใหญ่ นี้ประการ ๑ **ด้วยความเหมาะสม**กับกาลเวลา บุคคลหรือชุมชน สถานที่ เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม นี้ประการ ๑ **ด้วยความบริสุทธิ์ใจ** คือ ด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์ด้วยความสุจริต โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ นี้ประการ ๑ และ**ด้วยความเป็นธรรม** คือ **ด้วยความยุติธรรม** ไม่อคติ ด้วยความรัก หรือเห็นแก่พวกพ้อง

หมู่เหล่า ไม่อคติ ด้วยความโกรธหรือเกลียดชัง ไม่อคติ ด้วยความกลัวเกรง และไม่อคติ ด้วยความหลงตัวหลงตน ด้วยความหูเบา หรือด้วยความหลง เพราะไม่รอบรู้ข้อมูล ไม่รู้หลักการตามที่เป็นจริง และที่ควรรู้ เป็นต้น เหล่านี้ คือคุณลักษณะของ “**หลักธรรมาภิบาล**” ที่ชาวต่างประเทศเรียกว่า “Good Governance” **อันหัวหน้าฝ่ายบริหาร (CEO) แบบบูรณาการ จะพึงถือเป็นหลักในการบริหารราชการแผ่นดิน** ให้บรรลุผลสำเร็จตามนโยบายและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพสูง คือ **ให้ได้ประสิทธิผล**และ**ความพึงพอใจของประชากรโดยส่วนรวมสูงต่อ ค่าลงทุนต่ำ** คือ **โดยประหยัด** นั่นเอง

อนึ่ง **องค์กรทางศาสนา**และ**ทางสังคมเพื่อประโยชน์**และ**สันติสุขแก่ศาสนิกของตน** และ**แก่สังคมโดยส่วนรวม หรือส่วนใหญ่ที่ดี**นั้น ก็พึงต้องถือ **“หลักธรรมาภิบาล”** นี้ ในการบริหารงาน ทางด้านศาสนา และทางสังคม ให้เกิดประโยชน์ และความสันติสุขแก่สังคมอย่างดีที่สุด มิให้เป็นปัญหา หรือเกิดความทุกข์เดือดร้อน แก่ประชาชนโดยส่วนรวม อีกด้วยเช่นกัน

แต่ถ้าเป็นองค์กรรัฐวิสาหกิจ หรือธุรกิจเอกชน “**ประสิทธิผล**” ของการบริหารรัฐวิสาหกิจ หรือธุรกิจขององค์กรนั้น กล่าวโดยรวบยอดหมดทั้งองค์กร ก็คือ “**กำไร**” แต่ถ้าจะกล่าวแยกประเภท ตามลักษณะของหน่วยงาน ก็อาจหมายถึงยอดผลผลิต ยอดขาย หรือปริมาณการให้บริการต่างๆ ทั้งคุณภาพและปริมาณด้วย เป็นต้น **แม้ประสิทธิผลของการบริหารรัฐวิสาหกิจ** หรือ**ธุรกิจเอกชนก็จะต้องเป็นไปโดยธรรม** คือ **เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย** ได้แก่ ฝ่ายอำนวยการ หรือเจ้าขององค์กร คือ **นายทุน** หรือ**นายจ้าง** ไม่ว่าจะเป็นองค์กรนิติบุคคลหรือเอกชนนี้ฝ่าย ๑ **ฝ่ายพนักงาน** นับตั้งแต่หัวหน้าฝ่ายบริหาร (CEO) และรองๆ ลงมาถึงฝ่ายผู้ปฏิบัติงาน นี้ฝ่าย ๑ **ฝ่ายลูกค้า** ผู้รับบริการ และ/หรือผู้บริโภคสินค้าหรือบริการ นี้ฝ่าย ๑ และ**ฝ่ายประชาชน**โดยทั่วไป ซึ่งจะได้รับผลกระทบโดยทางตรงหรือทางอ้อม จากการบริหารองค์กรนั้นๆ นี้อีกฝ่าย ๑ อีกด้วย เช่นเดียวกัน จึงจะถูกต้องคุณลักษณะของ “**หลักธรรมาภิบาล**” อันหัวหน้าฝ่ายบริหาร (CEO)

แบบบูรณาการขององค์กรรัฐวิสาหกิจ และองค์กรธุรกิจเอกชน จะพึงนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการบริหารกิจการองค์กรของตน

องค์กรรัฐวิสาหกิจนั้น เป็นองค์กรกึ่งราชการ ตั้งขึ้นโดยกฎหมายบริหารงานอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาล เพื่อให้บริการอันเป็นธรรมแก่ประชาชน "**ประสิทธิผลอันเป็นธรรม**" ของการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจ จึงมิได้มุ่งแต่จะกอบโกยกำไร แต่**ให้มีกำไรเพียงเพื่อให้เลี้ยงตัวได้ เพราะเหตุนั้น จึงไม่ควรใช้อภิสิทธิ์ เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น** หรือ**ขูดรีดเอารายได้ จากประชาชนผู้บริโภค** หรือ**ผู้ใช้บริการจนเกินควร จึงจะเป็นธรรมแก่สังคม** หรือ**ประชาชนโดยส่วนรวม** ส่วน**องค์กรธุรกิจเอกชน**นั้น โดยธรรมชาติของนายทุน หรือผู้ลงทุนแสวงผล ก็เพื่อหวังผลกำไร จึงมุ่งที่จะให้ได้ผลกำไรสูงที่สุดเป็นสำคัญ แต่การบริหารแบบบูรณาการตาม "**หลักธรรมาภิบาล**" Good Governance ที่นิยมกันทั้งในและต่างประเทศในทุกๆวันนี้ หันมามองมาเอาใจใส่ความพึงพอใจของประชากรทุกฝ่ายด้วย คือ ทั้งฝ่ายนายทุน หรือฝ่ายอำนวยการเอง ฝ่ายพนักงาน ฝ่ายลูกค้าโดยตรง และฝ่ายประชาชนโดยส่วนรวม ที่อาจได้รับผลกระทบ ทั้งที่เป็นส่วนดี และ/หรือ ทั้งที่เป็นส่วนเสีย อีกด้วย เพราะ**ถ้าองค์กรธุรกิจนั้น ขาดทุนหนักเข้านายทุนก็ไม่อยากลงทุน องค์กรนั้นก็ตั้งอยู่ไม่ได้ พนักงานหรือคนงานขององค์กรธุรกิจนั้น ก็เดือดร้อนเพราะตกงาน แต่ถ้าเอารัดเอาเปรียบพนักงาน เอารัดเอาเปรียบลูกค้า** และ/หรือ **สร้างความเดือดร้อนให้ประชาชนโดยส่วนรวมมากเกินไป ย่อมถูกคัดค้าน ถูกประณามจากสังคม** และ**ถูกแอนตี้โดยประการต่างๆ ให้องค์กรธุรกิจเอกชนนั้น ไม่เจริญ** หรือ**ถึงเลิกล้มกิจการไปได้เหมือนกัน**

ฝ่ายรัฐบาล ก็เช่นกัน ถ้ารัฐบาลใดบริหารราชการแผ่นดิน มี **"ประสิทธิภาพต่ำ"** คือ **มีประสิทธิผลอันเป็นธรรมแก่ประชาชนน้อย** กล่าวคือ **ไม่ได้บำบัดทุกข์บำรุงสุข ให้เกิดประโยชน์และความสันติสุข แก่ประชาชนโดยส่วนรวมให้สมค่าลงทุน** คือ งบประมาณ ทรัพยากรต่างๆ กำลังคน และเวลาที่ใช้ในการบริหารราชการไปมากแล้ว **แต่กลับไปอำนวยประโยชน์สุขแต่เฉพาะบุคคล** หรือ

คณะบุคคลผู้เป็นญาติมิตร หรือ**พรรคพวกของตน ประชาชนส่วนใหญ่** หรือ**โดยส่วนรวม ที่ไม่ได้รับประโยชน์สันติสุข อันเป็นธรรมย่อมผิดหวัง ท้อแท้** และ**ย่อมไม่เลือกตั้งพรรคการเมือง ที่จัดตั้งรัฐบาลนั้น ให้เข้ามาทำหน้าที่จัดตั้งรัฐบาลอีกได้**

เพราะเหตุนั้น **การบริหารราชการแผ่นดิน แบบบูรณาการของหัวหน้าฝ่ายบริหาร (CEO) ทุกระดับ จึงต้องอาศัยหลักความถูกต้อง เหมาะสม บริสุทธิ์** และ**ยุติธรรม อันเป็นคุณลักษณะ**ของ **"หลักธรรมาภิบาล" ที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคุณประเสริฐของเรา ได้ทรงใช้ในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจ น้อยใหญ่ทั้งปวงมาแล้ว ตั้งแต่วันเสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์สิริราชสมบัติ ที่พระองค์ได้ทรงประกาศพระราชปณิธาน เป็นพระปฐมบรมราชโองการ** ว่า

"เราจะครองแผ่นดิน โดยธรรม เพื่อประโยชน์สุข แก่มหาชนชาวสยาม"

นั้นแล้ว และพระองค์ก็ได้ทรงถือเป็นหลักปฏิบัติพระราชกรณียกิจ เพื่อยังความเจริญ และสันติสุข แก่พสกนิกรของพระองค์อย่างทั่วถึง มาจนตราบเท่าทุกวันนี้ และโดยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคุณอันประเสริฐของไทยเรานั้น ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นพระอัครศาสนูปถัมภก ได้ทรงศึกษาอบรมหลักธรรม ตามพระสัทธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นอย่างดี พระราชจริยาวัตร ของพระองค์ตามหลักธรรมภิบาลนี้ จึงสงเคราะห์เข้าได้กับ **"หลักทศพิธราชธรรม"** อันเป็นหลักปฏิบัติ ที่พระราชามหากษัตริย์ ทรงใช้ปกครองพระราชอาณาจักร ให้อาณาประชาราษฎร์ มีความเจริญและสันติสุขมาแต่โบราณกาล และยังประกอบด้วยหลักธรรมอื่นๆ อันโบราณบัณฑิตได้กล่าวแสดงไว้โดยปริยายอีก ได้แก่ **ราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตร** และ**พละ** คือ กำลังของพระมหากษัตราธิราชเจ้า เป็นต้น ดังที่อาตมาภาพได้กล่าวถึง **"หลักทศพิธ--ราชธรรม"** ไปแล้ว ๒ ข้อ คือ ข้อ "ทาน" และข้อ "ศีล" เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๖ พฤษภาคม ที่ผ่านมานี้ สำหรับวันนี้ จะได้กล่าวต่อไปในหัวข้อที่ ๓ **ปริจจาคะ**

คือ การเสียสละ และข้อ ๔ **อาชชวะ** คือ ความซื่อตรง และข้ออื่นๆ ตามสมควรแก่เวลาสืบต่อไป

อนึ่ง เนื่องด้วยในระยะหลายปี ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันนี้ มีปัญหาทางสังคมเกิดขึ้นมาก เพราะชนส่วนหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชน วัยรุ่น วัยเรียน และแม้ผู้ใหญ่ พากันติดอยู่ในอบายมุข อันเป็นทางให้เสื่อมเสียทรัพย์ เสื่อมเสียชื่อเสียง เสื่อมเสียอนาคต เสื่อมเสียสุขภาพกายสุขภาพจิต และแม้ถึงเสียชีวิต ได้แก่ การเล่นและติดการพนัน การเสพและติดสิ่งเสพติดมึนเมาให้โทษ เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท การไม่สำรวมในกาม-สำส่อนในกาม เป็นต้น มากยิ่งขึ้นจนกลายเป็นปัญหาใหญ่ ที่ยากแก่การป้องกันแก้ไขอยู่ในทุกวันนี้ จึงมีประเด็นของปัญหาว่า รัฐบาลและหัวหน้าฝ่ายบริหาร (CEO) แบบบูรณาการทุกระดับ ได้ดำเนินการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อประโยชน์ และความสันติสุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวมหรือส่วนใหญ่ **มาถูกทาง** คือ **ถูกหลักธรรมาภิบาล**นี้ **หรือไม่ เพียงไร** อาตมภาพจึงจะขอกล่าวประเด็น อันเป็นปัญหาดังกล่าวนี้ก่อน

ปัญหาข้อแรก คือว่า **รัฐบาลควรสนับสนุนให้มี** หรือว่า **ไม่ควรสนับสนุนให้มีแหล่งการพนัน ในประเทศของเรา หรือไม่ เพียงไร**

ตามข่าวที่ได้ยินได้ฟังมา ได้มีทั้งฝ่ายที่สนับสนุนให้มีแหล่งการพนันเพิ่มขึ้น และมีทั้งฝ่ายคัดค้านไม่ให้มีเพิ่มขึ้น ซึ่งต่างก็มีเหตุผลด้วยกัน ทั้ง ๒ ฝ่าย

ฝ่ายสนับสนุน ก็ยกเหตุผลที่จะพึงได้ว่า **เงินจะได้ไม่รั่วไหล ออกนอกประเทศ** และ**แถมยังจะได้เงินมาเข้ารัฐ เพื่อนำมาใช้พัฒนาประเทศ ให้ประชาชนอยู่ดีกินดีขึ้น** และ**อ้างว่าในต่างประเทศ ที่เจริญแล้ว เขาก็ทำกัน บริการอย่างนี้จึงเป็นธรรม ควรที่รัฐบาลจะให้การสนับสนุน**

ฝ่ายค้าน ก็ยกเหตุผลที่จะเสื่อมเสียว่า **บริการอย่างนี้ ไม่เป็นธรรม เพราะเป็นการมอมเมาประชาชน** และ**รังแต่จะก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ติดตามมาเพิ่มขึ้นภายในประเทศ ให้ประชาชนเดือดร้อนมาก** และว่า **แม้รัฐบาลจะได้เงินมาจากแหล่งการพนัน ก็ได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะเป็นธรรมชาติ**

ว่า ที่ใดมีการพนัน ที่นั้นมีเล่ห์เหลี่ยมกลโกงสารพัด และ**แม้จะได้เงินมาบ้างก็จริง แต่ก็ต้องนำไปใช้จ่าย ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม เพื่อแก้ปัญหาสังคม ที่ยุ่งเหยิงมากขึ้น จนเกินแก้ไขอีกนั่นแหละ เพราะฉะนั้นผลที่ได้ จึงไม่คุ้มเสียอยู่ดี รัฐบาลจึงไม่ควรสนับสนุนให้มีขึ้น ที่มีอยู่แล้วควรจำกัดให้น้อยลง ได้เท่าใดก็ยิ่งดี เพราะจะได้ทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ด้วยความสงบดีขึ้น**

นี้คือ ประเด็น ที่ฝ่ายบริหารราชการแผ่นดิน และ ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติจะพึงพิจารณา **"ประสิทธิผลโดยธรรม"** ในการบริหารแบบบูรณาการ ให้ถูกความต้องการ อันเป็นธรรมของประชาชนโดยส่วนรวม อันเป็นคุณลักษณะของ **"หลักธรรมาภิบาล"**

ในฐานะที่ประเทศไทยเราเป็นเมืองพุทธ หัวหน้าฝ่ายบริหารทุกระดับ และสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่ก็เป็นพุทธ ควรจะได้อาศัยหลักธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงรู้แจ้งโลก เป็นหลักพิจารณาประสิทธิผลของรัฐบาลว่า **จะต้องบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อให้บริการ อันเป็นธรรมแก่ประชาชนโดยส่วนรวม โดยประการที่จะต้องให้เกิดประโยชน์สุข ต่อประชาชนโดยส่วนรวม อย่างถาวรมั่นคง แล้วไม่กลับเป็นผลร้ายแก่ประชาชน** หรือ**ไม่กลับเป็นปัญหาทางสังคมต่อไปในกาลข้างหน้าได้อีก ตรงนี้เป็นเหมือนเส้นผมบังภูเขา ที่ฝ่ายสนับสนุนมองเห็นประโยชน์ที่พึงจะได้** คือ **"เงิน" ที่จะได้แต่ด้านเดียว แต่มองไม่ค่อยเห็นผลร้าย ที่จะติดตามมาเป็นปัญหาสังคมที่ยุ่งเหยิง จนยากที่จะเยียวยาแก้ไขได้ ดังที่ปรากฏเห็นๆ กันอยู่ในทุกวันนี้อยู่แล้ว**

ผลงานใดของรัฐบาล ที่แม้จะบังเกิดผลดีแก่ประชาชนทางด้านหนึ่ง หรือ**ในระยะเวลาหนึ่ง แต่อีกด้านหนึ่งเป็นผลเสีย** หรือ**กลับกลายเป็นผลร้ายต่อไปในภายหลัง ถึงระดับว่า "ได้ไม่คุ้มเสีย" ผลงานของรัฐบาลเช่นนั้น ย่อมไม่เป็นธรรม แก่ประชาชนโดยส่วนรวมเลย การบริหารงานให้บริการแก่ประชาชนอันไม่เป็นธรรมเช่นนี้** ชื่อว่า **เป็นกรรมที่ไม่ดี** ดังพระพุทธดำรัสที่ตรัส (ขุ. ธ. ๒๕/๑๕/๑๕) ว่า

“บุคคล ทำกรรมใดแล้ว ย่อมเดือดร้อนในภายหลัง กรรมนั้น ทำแล้วไม่ดี บุคคล มีหน้าชุ่มด้วยน้ำตา ร้องไห้อยู่ ย่อมเสวยผลของกรรมใด กรรมนั้น ทำแล้วไม่ดี”

ส่วนผลงานใดของรัฐบาล ที่บังเกิดผลดี แก่ประชาชนโดยส่วนรวม โดยประการที่ให้เกิดความเจริญ และสันติสุขอย่างถาวรมั่นคง “ประสิทธิผล” ของการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลเช่นนี้ ชื่อว่า **เป็นธรรม** และ**จัดว่าเป็นกรรมดี** ดังพระพุทธดำรัสว่า

“บุคคล ทำกรรมใดแล้ว ย่อมไม่เดือดร้อน ในภายหลัง กรรมนั้นแล ทำแล้วเป็นการดี บุคคล มีจิตใจแช่มชื่นเบิกบาน ย่อมเสวยผลของกรรมใด กรรมนั้น ทำแล้ว เป็นการดี”

โทษของการพนันนั้นก็มีมาก ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดง โทษของการเล่นการพนันบ่อยๆ และติดการพนันไว้ (ที. ปาฏิ. ๑๑/๑๘๒/๑๙๗) ว่า

๑) **ชยํ เวรํ ปสวติ ชิโน**

ผู้ชนะย่อมก่อเวร คือ อยากได้อีกมากๆ จึงติดเล่นต่อๆ ไปอีกจนอาจแพ้ถึงหมดตัวได้

๒) **วิตฺตมนุโสจติ**

ผู้แพ้ย่อมเสียดายทรัพย์ที่เสียไป จึงหวลกลับไปเล่นใหม่อีก ด้วยหวังว่าจะได้คืน สุดท้ายก็หมดตัวจนได้

๓) **สนฺทิฏฺฐิกา ธนชานิ**

ความเสื่อมเสียทรัพย์ในปัจจุบันทันตาเห็น

๔) **สภาคตสฺส วจนํ น รูหติ**

ถ้อยคำของคนเล่นการพนันซึ่งพูดในที่ประชุม ฟังไม่ขึ้น กล่าวคือไม่มีคนเชื่อถือในถ้อยคำ

๕) **มิตฺตามจฺจานํ ปริภูโต โหติ**

ถูกมิตรอำมาตย์ คือ ถูกเพื่อนราชการด้วยกัน ดูหมิ่นเหยียดหยาม

๖) **อาวาหวิวาหกานํ อปฺปตฺถิโต โหติ**

ไม่มีใคร ประสงค์จะแต่งงานด้วย เพราะคนส่วนมากเห็นว่า นักเลงการพนัน รังแต่จะนำไปสู่ความเสียทรัพย์ ดังคำกล่าวที่ว่า "ไฟไหม้เรือนยังเหลือที่ดิน แต่คนที่ผีพนันสิงแล้ว แม้แผ่นดินที่อยู่อาศัยก็หมด คือ ไม่มีที่จะอยู่"

โทษของการพนัน ตามพระพุทธดำรัสนี้ เป็นปัญหาสังคมไทยเรามาหลายปีแล้ว ดังตัวอย่างข่าวในหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ X-Cite เมื่อประมาณเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๓ ซึ่งมีพาดหัวข่าวว่า **"ผีพนันสิงวัยเรียน เฮโลได้เสียยูโร 2000"** มีเนื้อความตอนหนึ่งว่า

"เอแบค/ศูนย์วิจัยกสิกรไทย สังคมมีปัญหา นักเรียน-นักศึกษามากกว่าครึ่ง ละลายเงินกับพนันบอลร้อยละ ๔๐ ยังลุ้นให้รัฐอนุญาตเปิดโต๊ะบอลถูกกฎหมาย ด้านศูนย์วิจัยกสิกรไทย เชื่อเงินสะพัดยูโร 2000 ไม่ต่ำกว่า ๒ หมื่นล้านบาท ผีพนันส่วนใหญ่ เป็นเด็กวัยรุ่นวัยเรียน การสำรวจพบว่า นักเรียน-นักศึกษามากกว่าครึ่ง คือร้อยละ ๕๑.๕ ตอบว่า เคยเล่นทายพนันบอล"

พล.ต.ท. วรรณรัตน์ คชรักษ์ ผบช.น. ได้กล่าวกับหนังสือพิมพ์ข่าวสด (๑๑ มิถุนายน ๒๕๔๓ หน้า ๒) ถึงปัญหาอาชญากรรมทั่วๆ ไป หลังการแข่งขันฟุตบอลรายใหญ่ๆ อีกว่า

"ที่ผ่านมา เมื่อมีการแข่งขันฟุตบอลรายการใหญ่ๆ จากสถิติพบว่าคดียักยอกทรัพย์ ฉ้อโกงทรัพย์ ปล้น-ชิงทรัพย์ ฆาตกรรม หรือฆ่าตัวตาย ส่วนใหญ่ ล้วนแต่เป็นผลพวงมาจากการเล่นพนันฟุตบอลเกือบทั้งหมด การจับกุม แม้จะลำบาก แต่เราก็นิ่งเฉยไม่ได้ เราต้องยับยั้ง หรือทำให้ปัญหาเกิดขึ้นน้อยลง"

นี้เป็นข่าวทางหนังสือพิมพ์ เมื่อ ๔ ปีมาแล้ว คือ เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๓ เพียงได้ฟังข่าวนี้ อ่านแล้ว ก็น่าสลดหดหู่ใจแทนพ่อแม่ของเด็กในวัยเรียน ที่หลง

ติดอยู่กับอบายมุข คือการพนันเหล่านี้ เงินทองที่พ่อ-แม่สู้อุตส่าห์หามาได้ เพื่อส่งเสียให้ลูกรัก ได้ใช้ในการศึกษาเล่าเรียน พากเพียรหาความรู้ กลับถูกนำมาใช้ในเรื่องไร้สาระอย่างนี้กันหมด และแถมยังก่อหนี้สินให้เป็นปัญหาอีกมาก นี้แหละอบายมุข คือปากทางแห่งความเสื่อมเสียทุกอย่าง มีโทษมากอย่างนี้

ปัญหาที่ ๒ คือว่า **รัฐบาลควรสนับสนุน** หรือว่า **ไม่ควรสนับสนุนให้มีการผลิต** และ**จำหน่ายสิ่งเสพติดมึนเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ประเภท บุหรี่/ยาสูบ สุรา เบียร์ ไวน์** เป็นต้น **หรือไม่ เพียงไร**

จริงอยู่ รัฐบาลได้ทุ่มเททรัพยากรต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม โดยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ประเภท ฝิ่น เฮโรอีน โคเคน ยาบ้า ยาอี เป็นต้น อย่างจริงจังอยู่แล้ว แต่สิ่งเสพติดประเภท บุหรี่/ยาสูบ สุรา เบียร์ ไวน์ เป็นต้นเหล่านั้น ก็นับเป็นมัจจุราชผ่อนส่ง ที่มีโทษแก่ผู้เสพติดมาก ไม่น้อยหน้าไปกว่าประเภท ยาบ้า ยาอี เป็นต้นเหล่านั้นเลย เพียงแต่ บุหรี่/ยาสูบ สุรา เบียร์ ไวน์ เป็นต้นนั้น สังคมยอมรับ ทั้งๆ ที่รู้เห็นว่า เป็นโทษ แต่ก็เคยชินต่อการเสพ แม้จะมีมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหา การเสพสิ่งเสพติดเหล่านี้บ้าง เช่น พยายามรณรงค์ให้เลิกบุหรี่/สุรา แต่ก็ยังไม่ได้ช่วยแก้ปัญหา ให้ถึงรากถึงโคนได้ เพราะยังมีการส่งเสริมการผลิตสิ่งเสพติด เหล่านี้อยู่

เมื่อเป็นรัฐบาล CEO ที่เชิดชูนโยบาย **"ความรู้คู่คุณธรรม"** และที่**กำลังปฏิรูประบบราชการให้เป็นแบบบูรณาการ ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง** ตามหลัก **"ธรรมาภิบาล"** อยู่แล้ว **ก็ควรจะเห็นโทษของสิ่งเสพติดประเภท บุหรี่/ยาสูบ สุรา เบียร์ ไวน์ เป็นต้น โดยความเป็นโทษตามที่เป็นจริงอีกด้วย** ถึงแม้จะมีรายได้จากการผลิต และจำหน่ายสิ่งเสพติดเหล่านี้ เมื่อพิจารณาให้ถ่องแท้แล้ว **ผลได้คุ้มผลเสียไหม ? ประเทศไทยกำลังพัฒนาประเทศ เข้าสู่คลื่นลูกที่ ๓** คือ **ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี** และ**นวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีอยู่แล้ว ไฉน จึงไม่ฉวยโอกาสทองนี้ เปลี่ยนพฤติกรรมการส่งเสริมแหล่งการพนัน** และ**การผลิต/การจำหน่ายสิ่งเสพติดมึนเมาให้โทษ เป็นที่ตั้งแห่งความ**

ประมาทเหล่านี้ มาเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมและการเกษตรให้เจริญ เพื่อเพิ่มพูนรายได้ของประเทศ ให้ทดแทนรายได้จากอบายมุขอันเป็นภัยแก่สังคมเหล่านั้น จะไม่ดีและคุ้มค่ากว่าหรือ ?

ถ้าจะพิจารณาหลักธรรมข้อ **“ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์” ให้รู้จักอดออมและประหยัด แม้เพียงรณรงค์ให้มีการผลิต และใช้ยานพาหนะด้วยพลังงานไฟฟ้าหรืออย่างอื่น ทดแทนการใช้น้ำมัน** และ**ให้ใช้รถจักรยานขับขี่ไปโรงเรียน ไปทำงาน ในระยะทางที่ไม่ไกลนักให้มากขึ้น แทนการใช้ยวดยานพาหนะที่ต้องใช้น้ำมันได้มากเพียงไร ก็ยังจะช่วยประหยัดเงินเป็นค่าน้ำมันได้มาก** และ**เป็นการปลดแอกจากการเป็นทาสพ่อค้าน้ำมันได้ด้วย แถมยังช่วยลดมลภาวะ และอุบัติเหตุได้อีกมากด้วย ควรแก่การรณรงค์**และ**สนับสนุนอย่างยิ่ง**

อนึ่ง **เมืองไทยเป็นเมืองพุทธ** สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงรู้แจ้งโลก ได้ตรัสโทษ ของสิ่งเสพติดมึนเมาให้โทษ อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเหล่านี้ (ที. ปาฏิ. ๑๑/๑๗๙/๑๙๖) ว่า

๑) **สนฺทิฏฺฐิกา ธนชานิ**

เป็นเหตุให้เสียทรัพย์

๒) **กลหปฺปวฑฺฒนี**

เป็นเหตุก่อการทะเลาะวิวาท

๓) **โรคานํ อายตนํ**

เป็นบ่อเกิดแห่งโรค คือ เป็นทั้งโรคที่เกิดขึ้น ในทันทีทันใดที่เสพ และโรคเรื้อรังต่อๆไป ให้เสียทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิต และอาจให้ถึงตายได้

๔) **อกิตฺติสญฺชนนี**

เป็นเหตุให้เสื่อมเสียชื่อเสียง

๕) **หิริโกปินนิทฺทํสนี**

เป็นเหตุให้ไม่รู้จักละอาย คือ ให้กล้าทำในสิ่งที่ไม่ควรกระทำ

๖) **ปญฺญาย ทุพฺพลีกรณี**

เป็นเหตุทอนกำลังสติปัญญา

ปัญหายาเสพติดมึนเมา เป็นที่ตั้งแห่งความประมาทในปัจจุบัน ได้กลายเป็นภาระหนักของสังคม นับตั้งแต่สังคมย่อยภายในครอบครัว ถึงสังคมใหญ่ระดับประเทศชาติ ระดับโลก ที่น่ากลัวที่สุด เพราะประชาชนผู้หลงผิดทั้งเด็กและผู้ใหญ่เหล่านั้น ได้กลายเป็นคนขี้ยา ขี้บุหรี่ ขี้เหล้า กันเพิ่มมากขึ้นๆ อย่างนี้ จะเหลือคนดีๆ มีคุณภาพ คือที่จะมีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดีๆ กอปรด้วยสติปัญญาความรู้ความสามารถและคุณธรรมสักเท่าใด ? **การผลิตและการค้ายาเสพติดมึนเมาให้โทษและเป็นที่ตั้งแห่งความประมาททุกชนิด จึงนับเป็นการจงใจฆ่าผู้อื่นอย่างเลือดเย็นและเหี้ยมโหดที่สุด**

ปุถุชนผู้มีกิเลสเพียงดังเนินเขา เป็นคนโง่เขลาเบาปัญญา ไม่รู้บาป-บุญ คุณโทษ ไม่รู้สิ่งที่เป็นแก่นสารสาระประโยชน์ และที่มิใช่แก่นสารสาระ และไม่รู้ทางเจริญ-ทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง ก็พากันหลงประพฤติไปตามอำนาจของกิเลส คือหลงลองเสพแล้วก็ติด นำตนไปสู่ความทุกข์เดือดร้อน นั้นมีอยู่มาก

เพราะเหตุนั้น **การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล** และ**ของหัวหน้าฝ่ายบริหาร (CEO) ทุกระดับ จึงพึงต้องกำหนดเป้าหมาย ให้เกิดประสิทธิผล**ที่ดี คือ**โดยความเป็นธรรม** กล่าวคือ**ให้เกิดประโยชน์และความสันติสุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวม หรือส่วนใหญ่อย่างมั่นคงถาวรแท้จริง ไม่กลับกลายเป็นปัญหายุ่งเหยิงแก่สังคม ประเทศชาติ จนยากแก่การเยียวยาแก้ไข ดังที่เห็นๆ กันอยู่ในทุกวันนี้ได้อีก จึงจะถูกต้องตาม "หลักธรรมภิบาล"** (Good governance) อย่างแท้จริง ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคุณอันประเสริฐของเรา ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ น้อยใหญ่ทั้งปวง เพื่อประโยชน์สุขแก่พสกนิกรของพระองค์ โดยส่วนรวมหรือส่วนใหญ่ เป็นบรรทัดฐานให้เห็นเป็นประจักษ์ แก่ประชาชนโดยทั่วไปอยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชจริยาวัตรของพระองค์นั้น สามารถสงเคราะห์เข้าในหลัก **ทศพิธราชธรรม** ได้ทุกข้อ นับตั้งแต่ **ทาน การให้**

และ **ศีล** คือ **การสำรวมระวังความประพฤติทางกาย ทางวาจาให้เรียบร้อยดี ไม่มีโทษเป็นปกติ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เมื่อครั้งก่อน ปริจจาคะ** คือ **การเสียสละ** และ **อาชชวะ** คือ **ความซื่อตรง** เป็นต้น ดังที่จะได้กล่าวรายละเอียดต่อไปในคราวหน้า

สำหรับวันนี้ ขอท่านผู้ฟังทุกท่าน ตั้งสัตยาธิษฐาน ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย ได้โปรดอภิบาลคุ้มครอง **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว** และ**สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ** ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ และ**พระบรมวงศานุวงศ์** จงทรงพระเกษมสำราญ มีพระชนมายุ ยิ่งยืนนาน สถิตสถาพรอยู่ในไอศูรย์สิริราชสมบัติ เป็นร่มโพธิ์ทองปกเกล้า ปกกระหม่อมพสกนิกรชาวไทย ให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดกาลนานเทอญ ขอถวายพระพร และขอความสุขสวัสดี จงมีแด่ท่านผู้ฟังทุกท่าน เจริญพร ฯ

“หลักธรรมาภิบาล”
ตอนที่ ๓

ออกอากาศ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมอุตุนิยมวิทยา AM Stereo 1,287 kHz
วันอาทิตย์ที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ เวลา ๐๙.๓๐ น.

เจริญสุข/เจริญพร ญาติโยมสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน

วันนี้ อาตมภาพก็ได้มาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการปาฐกถาธรรม ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งนี้ สืบเนื่องจากที่เคยออกอากาศปาฐกถาธรรม เรื่อง **"หลักธรรมาภิบาล"** ตอนที่ ๑-๒ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยมาแล้ว

แต่เดิม ได้เคยออกอากาศตอนที่ ๑-๒ ไปแล้วนั้น ได้กล่าวถึง **"หลักธรรมาภิบาล"** ว่าเป็นหลักธรรม คือ เป็นหลักปฏิบัติใช้ประกอบการบริหารงานแบบบูรณาการทุกประเภทและทุกระดับของหัวหน้าฝ่ายบริหารที่ชื่อว่า Chief Executive Officer (CEO) ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง คือให้ได้ประสิทธิผลของงาน และให้ได้รับความพึงพอใจ ของประชาชนทุกฝ่าย **อย่างสูง** ด้วยค่าลงทุน ลงแรง และเสียเวลาในการปฏิบัติงาน ต่ำ คือ **ประหยัด**

และได้ประมวล **"หลักธรรมาภิบาล"** ที่หัวหน้านักบริหาร (CEO) ชาวโลกโดยทั่วไปเขาใช้กัน คือ

หลักความถูกต้อง ๑

ความเหมาะสม ๑

ความบริสุทธิ์ใจ ๑ และ

ความยุติธรรม ๑

ซึ่งหลักธรรมาภิบาลโดยย่อนี้สงเคราะห์เข้ากับ **"หลักทศพิธราชธรรม"** คือ หลักธรรมปฏิบัติ สำหรับท้าวพระยามหากษัตริย์ ได้เคยใช้ในการปกครองอาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ เพื่อให้เกิดความเจริญและสันติสุขมาแล้ว แต่โบราณกาล และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคุณอันประเสริฐของเรา ก็ได้ทรงเจริญพระราชจริยาวัตรโดยธรรม ซึ่งสงเคราะห์เข้ากับหลักทศพิศราชธรรม มาตั้งแต่เสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยพระราชปณิธาน ว่า

"เราจะครองแผ่นดิน โดยธรรม เพื่อประโยชน์สุข แห่งมหาชนชาวสยาม"

แล้วนั้น

มิได้หมายถึงการรวบอำนาจ (Centralization) **มาสู่ศูนย์กลาง** คือมาอยู่ที่ CEO **แต่ผู้เดียว** แต่หมายถึง**การรวม** (Integration) **หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่กระจัดกระจายกันอยู่ และที่เคยขึ้นตรงต่อต้นสังกัดต่างๆ แต่เดิม ให้รวมเข้ามาอยู่ในความดูแล รับผิดชอบ ของหัวหน้าฝ่ายบริหาร** (CEO) **เดียวกัน ให้มีอำนาจวินิจฉัย ตัดสินใจ และสั่งการบังคับบัญชา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเหล่านั้นได้โดยตรง** ไม่ต้องรอการขอคำวินิจฉัยจากต้นสังกัดเดิมต่างๆ เหล่านั้น **เพื่อให้การบริหารงานของหัวหน้าฝ่ายบริหาร** (CEO) ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรง **ให้มีความคล่องตัว และสามารถอำนวยการดูแลรับผิดชอบ และสั่งการได้ด้วยความรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ อันจะทำให้สามารถบรรลุผลสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง**

โดยนัยนี้ **หัวหน้าฝ่ายบริหาร** (CEO) จึงต้องรู้จัก **การแบ่งงาน** (Division of work) **การกระจายงานหน้าที่ความรับผิดชอบ** (Decentralization) และ**การมอบหมายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ** (Delegation of Authority) **ให้แก่ผู้บริหารระดับรองๆ ลงไปตามลำดับ ให้สามารถดูแล บริหาร** และ**ตัดสินใจปฏิบัติงานได้เอง ภายในกรอบขอบเขตแนวนโยบายที่ได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้ปฏิบัติ** เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงาน และการปฏิบัติงานทุกระดับ ให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งนั่น ก็หมายความว่า **หัวหน้าฝ่ายบริหาร จักต้องใช้สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และวิสัยทัศน์อันกว้างไกล กอปรด้วยคุณธรรม อันรวมเป็นมีสภาวะความเป็นผู้นำ** (Leadership) **สูง** จึงจะสามารถจัดหาและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ ให้สามารถรับภาระ ทั้งอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบที่มอบหมายให้ได้เป็นอย่างดี **รู้จักแบ่งงาน กระจายงาน รู้จักใช้คนให้ถูกกับงาน** (Put the right man on the right job) **คอยดูแลตรวจสอบประเมินผลงานอย่างใกล้ชิด รู้จักครองใจคนให้ทำงานด้วยความจงรักภักดี รู้จักเสริมสร้างและรักษาความสามัคคี ปรอง**

ดอง ในระหว่างผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ให้สามารถทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ (Team Work) และให้สามารถร่วมมือประสานงานกัน ในระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทุกระดับ ให้ดำเนินไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง ประดุจดังนายวงดนตรีวงใหญ่ที่สามารถจัดหา และพัฒนาคุณภาพของนักดนตรี สามารถควบคุมวงดนตรีให้เล่นดนตรีเป็นหมู่คณะใหญ่ ให้ประสานเสียงกันอย่างถูกจังหวะจะโคน และไพเราะ ซึ้งใจผู้ฟัง **ฉันใด ฉันนั้น**

นั่นก็คือ หัวหน้าฝ่ายบริหาร (CEO) จักต้องบริหารงานด้วย **"หลักธรรมาภิบาล"** ๔ ประการนี้ คือ

หลักความถูกต้อง ๑

เหมาะสม ๑

บริสุทธิ์ ๑ และ

ยุติธรรม ๑

อันสงเคราะห์เข้าได้กับ **"หลักทศพิธราชธรรม"** นั้นเอง เฉพาะ **"หลักความถูกต้อง"** นั้น กล่าวโดยทั่วไป หมายถึง การบริหารงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และถูกต้องตามนโยบาย ๑ ถูกต้องตามหลักวิชา ๑ ถูกต้องตรงตามความต้องการ ของประชาชนผู้เป็นลูกค้าหรือผู้รับบริการ และเป็นที่พึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานทุกหมู่เหล่า ทุกระดับขององค์กรนั้น ๑ และถูกต้องตามข้อมูล จากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ (Reliable Sources) เป็นข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง (Factual/Valid) เป็นข้อมูลที่ตรงประเด็นต่อปัญหาหรือข้อที่จะพิจารณาวินิจฉัย (Relevant) และสมบูรณ์ (Sufficient/Perfect) เพียงพอต่อการใช้ประกอบการพิจารณา วินิจฉัย ตัดสินได้อย่างถูกต้อง และสมเหตุสมผล **ให้สามารถวินิจฉัยสั่งการและปฏิบัติงานได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง** นี้อีกประการ ๑

เท่าที่ปรากฏเห็นการบริหารงานโดยทั่วไปก็ใช้ **"หลักธรรมาภิบาล"** (Good governance) ข้อ **"ความถูกต้อง"** ๔ ประการนี้ แต่สำหรับชาวไทยพุทธ **"หลักธรรมาภิบาล"** ยังมีหลักธรรมตามแนวพุทธ ที่พึงนำมาใช้ประกอบการบริหารงาน

ให้สามารถปฏิบัติงาน ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง กล่าวคือ **ก่อให้เกิดประโยชน์** และ**ความสันติสุขแก่ชนทุกฝ่ายทุกหมู่เหล่าที่เกี่ยวข้องด้วยทั้งโดยตรงและโดยอ้อมได้อย่างแน่นอนที่สุด**

อีกโสดหนึ่ง คือ **"หลักความถูกต้องตามทำนองคลองธรรม กล่าวคือมีศีลธรรม"**

หลักธรรมาภิบาล ตามแนวพุทธนี้ สงเคราะห์เข้าได้กับ **"หลักทศพิธ-ราชธรรม"** กล่าวคือ หลักธรรมของพระราชา พระมหากษัตริย์ ที่ทรงใช้ประกอบการปกครองอาณาประชาราษฎร์ ในพระราชอาณาจักรของพระองค์ มาตั้งแต่โบราณกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคุณอันประเสริฐองค์ปัจจุบันของเรา** ก็ได้ทรงใช้ ในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ทั้งปวงมาตั้งแต่วันที่เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์สิริราช นั้นแล้ว

ในปาฐกถาธรรม ๒ ตอนที่ผ่านมานั้น ได้กล่าวถึง **หลักทศพิธราชธรรม** ไปแล้ว ๒ ข้อ คือ **ทานํ** ทานคือการให้ ๑ **สีลํ** ศีลคือมีปกติสำรวมระวังกายและวาจาให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ ๑ สำหรับวันนี้ จะได้กล่าวถึงหลักทศพิธราชธรรมในข้อต่อไป คือ **ปริจฺจาคํ** การเสียสละ ๑ **อาชฺชวํ** ความซื่อตรง ๑ และข้ออื่นๆ เป็นลำดับไป

ปริจฺจาคํ

ปริจจาคะ แปลตรงศัพท์บาลีว่า **"สละรอบ"** แปลอย่างไทยๆ ว่า **"เสียสละ"** คือ **กิริยาอันเป็นไปด้วยกุศลเจตนากอปรด้วยสติปัญญาอันเห็นชอบ ที่เสียสละประโยชน์สุขส่วนตน เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนส่วนรวม** หรือ **เสียสละประโยชน์สุขส่วนน้อย เพื่อประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่ อันเป็นไปเพื่อบรรเทากิเลส** คือความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว แก่พวกพ้องหมู่เหล่าของตน จัด และ/หรือ **ที่เป็นไปเพื่อเพิ่มพูนบุญบารมีธรรม** คือ คุณความดีอย่างยิ่งยวดสูงขึ้นไป ๓ ระดับ กล่าวคือ ระดับบารมี-อุปบารมี-ปรมัตถบารมี **ให้แก่กล้าเต็มส่วนตามอธิษฐานบารมี** เพื่อ

เป็นพลวปัจจัยให้ได้บรรลุมรรคผลนิพพานตามฐานะแห่ง**สาวกบารมีญาณ** (ในกรณีผู้ปรารถนาความบรรลุพระอรหันต์สาวก) หรือ **พระโพธิญาณ** (ในกรณีผู้ปรารถนาความบรรลุพระอรหันตปัจเจกพุทธเจ้า หรือพระสัพพัญญูพุทธเจ้า) เป็นต้น

คำว่า **“ปริจจาคะ”** คือ ความเสียสละนี้ จึงมีความหมายที่กว้างกว่า คำว่า **“ทาน”** ซึ่งหมายถึง **การให้** และ**วัตถุหรือสิ่งที่ให้** เพื่ออนุเคราะห์สงเคราะห์ผู้อื่น ได้แก่ การให้วัตถุสิ่งของหรือปัจจัย ๔ และ/หรือให้วิชาความรู้ในการประกอบการอาชีพแก่ผู้อื่น นี้ชื่อว่า **“อามิสทาน”** ๑ การให้ศีลให้ธรรม ให้คำแนะนำในการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ นี้ ชื่อว่า **“ธรรมทาน”** ๑ และการให้อภัยแก่ผู้ล่วงเกิน ชื่อว่า **“อภัยทาน”** นี้อีกประการ ๑ การให้โดยนัยทั้ง ๓ นี้ย่อมมีทั้ง **ผู้ให้** (ทายก/ทายิกา) ๑ สิ่งที่ให้เรียกว่า **“ทาน”** (อามิสทาน/ธรรมทาน/อภัยทาน) ๑ และมี**ผู้รับ**โดยตรง (ปฏิคาหก) อีก ๑

ส่วน **“จาคะ”** คือ**การเสียสละ**นั้น คือ

๑) **เป็นกิริยาที่เสียสละประโยชน์สุขส่วนตน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยส่วนรวม หรือหมู่ชนส่วนใหญ่ โดยมิได้มุ่งหวังสิ่งตอบแทน** ดังเช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ที่ทรงเสียสละกำลังพระวรกาย พระสติปัญญาสามารถ และกำลังพระราชทรัพย์ เสด็จไปเยี่ยมราษฎร เสด็จไปทรงตรวจตรา แนะนำ ให้ดำเนินโครงการต่างๆ ในพระราชดำริ ให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูง อีกทั้งเพื่อบำรุงขวัญผู้ปฏิบัติงาน และแก่ประชาชน มุ่งตรงต่อการบำบัดทุกข์บำรุงสุข ประชาชนทุกหมู่เหล่า ทั่วพระราชอาณาจักร แม้ในท้องที่ทุรกันดาร เช่น ป่าเขา และแม้ในสถานการณ์อันไม่สงบสุขอย่างเช่นใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่กำลังมีปัญหาผู้ก่อการร้าย โดยมิได้ทรงเห็นแก่ความเหนื่อยยากลำบากพระวรกายและเสี่ยงภัย

๒) **เป็นกิริยาที่เสียสละที่มีหรือไม่มีผู้รับโดยตรงก็ได้** ดังตัวอย่างการเสียสละตามพระธรรมภาษิต (ขุ. ชา. อสีติ. ๒๘/๓๘๒/๑๔๗)

จเช ธนํ องฺควรสฺส เหตุ
องฺคํ จเช ชีวิตํ รกฺขมาโน
องฺคํ ธนํ ชีวิตญฺจาปิ สพฺพํ
จเช นโร ธมฺมมนุสฺสรนฺโต ฯ

แปลความว่า

นรชน พึงสละทรัพย์ เพื่อรักษาอวัยวะอันประเสริฐ เมื่อจะรักษาชีวิตไว้ พึงสละอวัยวะ เมื่อคำนึงถึงธรรม พึงสละอวัยวะ ทั้งทรัพย์และแม้ชีวิต ทั้งหมด ฯ

ดังตัวอย่าง เช่น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา เมื่อยังทรงเป็นพระโพธิสัตว์อยู่ ได้ทรงบำเพ็ญพุทธการกธรรม คือ ทรงบำเพ็ญคุณความดีอย่างยิ่งยวดชื่อว่า **"บารมี"** ๑๐ ประการ (ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี) จนแก่กล้าเป็น **อุปบารมี** และถึง**ปรมัตถบารมี** เต็มส่วนทั้ง ๑๐ ประการ **ด้วยความเสียสละทุกอย่าง** กล่าวโดยส่วนรวม คือ**ทรงเสียสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อพระโพธิญาณ** และในพระชาติสุดท้ายที่เสด็จอุบัติขึ้นในโลก เป็นเจ้าชายสิทธัตถะนั้น **แม้จะได้เสวยโลกิยสุขอยู่ ก็ได้ทรงสละโลกิยสุข อันเป็นสุขส่วนน้อยนั้นเสด็จออกมหาภิเนษกรมณ์** คือ**ได้เสด็จออกผนวชเพื่อคุณอันยิ่งใหญ่ เป็นการเสียสละความสุขส่วนน้อย เพื่อความสุขอันยิ่งใหญ่** คือ **ความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง และถึงบรมสุขอย่างถาวร อีกทั้งยังได้ช่วยสัตว์โลกทั้งหลาย ให้ได้ฟังธรรม และปฏิบัติพระสัทธรรมให้ถึงความพ้นทุกข์ ถึงบรมสุขตามรอยบาทพระพุทธองค์ได้ด้วย** ดังพระพุทธภาษิต (ขุ. ธ. ๒๕/๓๑/๕๓) ว่า

มตฺตาสุขปริจฺจาคา ปสฺเส เจ วิปุลํ สุขํ
จเช มตฺตาสุขํ ธีโร สมฺปสฺสํ วิปุลํ สุขํ ฯ

แปลความว่า

ถ้า พึงเห็นสุขอันไพบูลย์ เพราะยอมเสียสละสุขส่วนน้อย ผู้มีปัญญา เมื่อเล็งเห็นสุขอันไพบูลย์ ก็ควรเสียสละสุขส่วนน้อยเสีย ฯ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคุณอันประเสริฐของเราทั้งหลาย นอกจากจะได้ทรงเสียสละความสุขส่วนพระองค์ โดยการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ทั้งปวง ด้วยความเสียสละ ทั้งกำลังพระวรกาย พระสติปัญญาสามารถ และกำลังพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นอันมาก เพื่อประโยชน์สุข แก่พสกนิกรของพระองค์ทุกหมู่เหล่าแล้ว ยังได้ทรงสละความสุขส่วนพระองค์ เสด็จออกผนวชในบวรพระพุทธศาสนา เพื่อประพฤติพรหมจรรย์ อันเป็นคุณความดีอย่างเยี่ยมยอดอีกด้วย

การเสียสละความสุขส่วนตน เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนส่วนรวม โดยมิได้มุ่งหวังการตอบแทนก็ดี เพื่อบรรเทากิเลส คือความเห็นแก่ตัว/เห็นแก่พวกพ้องหมู่เหล่า จัด และ/หรือ เพื่อแสวงคุณอันยิ่งใหญ่ คือความพ้นทุกข์ และเพื่อช่วยสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ก็ดี เช่นนี้ชื่อว่า **“สละรอบ”** ตามพระบาลีว่า **“ปริจฺจาคํ”** ซึ่งมีความหมายกว้างกว่า **“ทาน”** คือ การให้วัตถุสิ่งของ หรือให้ธรรมเป็นทานแก่ผู้อื่น ซึ่งมีปฏิคาหก คือ ผู้รับทานนั้น โดยตรง

หากหัวหน้าฝ่ายบริหาร (CEO) ทุกระดับ ตลอดถึงผู้ปฏิบัติงาน ของทางราชการ ทางสังคม และของธุรกิจเอกชน จักได้บริหารและ/หรือปฏิบัติงาน ด้วย **“ความเสียสละ”** ตามหลักทศพิธราชธรรมข้อ **“ปริจฺจาคํ”** นี้ ด้วย **“ความบริสุทธิ์ใจ”** ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงคุณประเสริฐนี้ มากขึ้นเพียงไร ก็จักยังความเจริญ และความสันติสุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวม ได้มากยิ่งขึ้นเพียงนั้น

อาชฺชวํ

อาชฺชวํ เป็นคำบาลี ภาษาไทยว่า **“อาชชวะ”** แปลตามศัพท์บาลี (ปทานุกรม บาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต ฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ) ว่า “สภาพซื่อตรง” แปลอย่างไทยๆ ว่า **“ความซื่อตรง”** นี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Rectitude/Upright ซึ่งหมายถึงความถูกต้อง ความมีศีลธรรม ความซื่อสัตย์/ซื่อตรง ความยุติธรรม และยังหมายถึง ธรรมะ ธัมโม อีกด้วย

ยังมีอีกคำหนึ่ง ที่มีความหมายเดียวกัน คือ **สจฺจํ** เป็นคำนาม หมายถึง **พระนิพพาน** (Nirvana) **อริยมรรค** (The Noble Path) **อริยสัจจ์** (The Noble Truth) **คำจริง ความจริง** (Reality) หรือคำว่า **สจฺจํ** นี้เป็นคำคุณศัพท์ แปลว่า **สัตย์** (True) **จริง** (Real) **ถูกต้อง** (Valid) **แท้** (Pure)

ที่ยกคำแปลจากปทานุกรมบาลี ไทย อังกฤษ มาแสดงหลากหลายทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ก็เพื่อให้ท่านผู้ฟังได้เข้าใจความหมายคำว่า “อาชชวะ” นี้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง ยิ่งขึ้น แต่ความหมายโดยสรุป ก็คือ **ความซื่อตรง ความถูกต้อง ความจริงแท้** อธิบายว่า

๑) **ความซื่อตรงต่อตนเอง** คือ มีความจริงใจต่อตนเอง ไม่หลอกตนเอง ได้แก่ เวลาที่ตนเองกระทำความดีหรือกรรมชั่ว ถูกหรือผิด ก็รู้ดีรู้ชั่ว รู้ผิดรู้ถูก ตามที่เป็นจริงเอง ไม่หลอกตนเอง ดังเช่น พระภิกษุในพระพุทธศาสนา เมื่อประพฤติผิดพลาด ล่วงสิกขาบท ที่เรียกว่า เป็นอาบัติแล้ว แม้เล็กน้อยไปบ้าง ก็รู้สึกตัวว่าตนเองต้องอาบัติชื่อนั้นๆ แล้ว รีบสารภาพผิดและปฏิญาณตนกะพระภิกษุหรือสงฆ์ ว่า “*ตนเห็นอาบัตินั้นแล้ว ต่อไปจะสำรวมระวัง ไม่คิด ไม่พูด ไม่กระทำเช่นนั้นอีก*” ความซื่อสัตย์ต่อตนเองเช่นนี้ เป็นคุณธรรมชั้นสูง ของผู้ได้ศึกษาปฏิบัติธรรม รู้เหตุ และผลของกรรมดี กรรมชั่ว ตามที่เป็นจริง ด้วยสติและปัญญาอันเห็นชอบ กล่าวโดยย่อก็คือ เป็นคุณธรรมของผู้มีศีล มีธรรม จากการได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมโดยทางศีล สมาธิ ปัญญา อันมีรายละเอียด

อยู่ในอริยมรรคมีองค์ ๘ มาดีแล้วพอสมควร เป็นผู้มีปกติ กล่าววาจาชอบ กระทำกิจการงานโดยชอบ และประกอบอาชีพชอบ เป็น**สัมมาทิฏฐิ** กล่าวคือ เป็นผู้มีความเห็นชอบในอริยสัจ ๔ ชื่อว่าเป็น **“บัณฑิต”** คือ ผู้รู้ทางเจริญ และทางเสื่อมแห่งชีวิต ตามที่เป็นจริงด้วยปัญญาอันเห็นชอบนั่นเอง เพราะเหตุนั้น บัณฑิตจึงเป็นผู้ไม่ประมาท ย่อมมี **“สติ”** พิจารณาความประพฤติปฏิบัติของตนอยู่เสมอ หากพลาดพลั้งไป ก็มี **“สัมปชัญญะ”** รีบรู้สึกตัว รู้เท่าทันกิเลสของตน แล้วตำหนิและเตือนตนด้วยตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นตรงกันข้ามกับคนพาล ปัญญาโฉดเขลา ที่ไม่มีสติปัญญารู้บาป-บุญ คุณ-โทษ ตามที่เป็นจริง จึงมักยกเว้นให้กับความชั่ว และมักแก้ตัวให้กับกิเลสของตนเองอยู่เสมอ ชื่อว่าเป็นคนไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง จึงต้องประสบกับความทุกข์เดือดร้อน เพราะกรรมชั่วของตนเองอยู่เรื่อยไป นอกจากนี้ บุคคลผู้ไม่ซื่อตรงต่อตนเองนั้น ก็มักไม่ซื่อตรงต่อคนอื่นด้วย เพราะเหตุนั้น เขาจึงเป็นบุคคลที่ใครๆ ไม่ควรคบ นี้ประการ ๑

๒) **ความซื่อตรงต่อบุคคลอื่น ต่อสังคม** และ**ประเทศชาติ** คือ มีความจริงใจต่อผู้อื่น ไม่คดโกง หลอกลวง เขาเลี้ยงชีวิต ไม่แสดงกิริยา กล่าววาจา หรือแสดงนิมิตใดๆ อันเป็นเท็จหรือมายาสาไถย หลอกลวงผู้อื่น เช่น เสแสร้ง แกล้งพูด แกล้งทำ หรือขีดเขียนข้อความอันแสดงความเท็จ หลอกลวง ประทุษร้าย กล่าวร้าย ป้ายสีผู้อื่นโดยไม่เป็นธรรม ไม่หลอกลวง คดโกงประชาชน และสังคมประเทศชาติ เป็นต้น

เฉพาะในครอบครัว หากสามี-ภรรยา ไม่ซื่อตรง ไม่จริงใจต่อกัน ย่อมก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน และทะเลาะเบาะแว้งกัน ยากที่จะหาความสันติสุขได้ เป็นเหตุให้เกิดปัญหาครอบครัวแตกแยก ให้สมาชิกของครอบครัว ต้องประสบกับความทุกข์เดือดร้อนกันไปทั่ว

กล่าวถึงสังคมใหญ่ คือ ประชาชน ประเทศชาติ ถ้าชนในประเทศตั้งแต่ระดับผู้บริหารถึงระดับรากหญ้า คือ ประชาชน ไม่ซื่อตรง ไม่จริงใจต่อกัน มีการกบฏคดโกง หลอกลวงกันมากเพียงไร สังคมประเทศชาติก็จะมีแต่ความเสื่อมเสีย เดือดร้อนวุ่นวาย หาความเจริญ และสันติสุขมิได้ มากเพียงนั้น และอาจถึงความล่มจมได้ในที่สุด บุคคลผู้ไม่ซื่อตรงไม่จริงใจต่อผู้อื่น จึงเป็นบุคคลที่ใครๆ ไม่ประสงค์ที่จะคบค้าสมาคมด้วย

เพราะเหตุนั้น ชนทุกระดับ ทุกฐานะ ทุกเพศ ทุกวัย ในทุกสังคมจึงพึงมีความซื่อตรง มีความจริงใจต่อกัน ไม่หลอกลวง กบฏคดโกงกันก็จะเกิดความสมัครสมานสามัคคีปรองดอง เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง สังคมและประเทศชาติ ให้มีแต่ความเจริญ และสันติสุขร่วมกันได้เป็นอย่างดี นี้ประการ ๑

๓) **ความซื่อตรงต่อกิจการงานอาชีพ** หรือ**หน้าที่การงานที่รับผิดชอบ** ผู้ประกอบวิชาชีพอิสระ ได้แก่อาชีพนักกฎหมายหรือทนายความ การแพทย์ สื่อสารมวลชน เป็นต้น ก็ซื่อตรงต่อวิชาชีพของตน ไม่ล่วงละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพของตน พ่อค้า นักธุรกิจ ก็ซื่อตรงต่อลูกค้า ไม่ปลอมปนสินค้า ไม่โกงการชั่งตวงวัด เป็นต้น พ่อค้าทุกระดับ ตั้งแต่พ่อค้าปลีก พ่อค้าส่งตลอดถึงผู้ส่งสินค้าออก ถ้าไม่ซื่อตรงต่อลูกค้า มีการปลอมปนสินค้า หรือโกงการชั่งตวงวัด เมื่อลูกค้าจับได้ก็อาจถูกปรับ หรือถูกคืนสินค้า ลูกค้าย่อมไม่เชื่อถือ และไม่สั่งสินค้าอีกต่อไป ย่อมมีผลกระทบ ต่อกิจการงานอาชีพของตนให้ตกต่ำ หาความเจริญรุ่งเรืองมิได้ สำหรับนักการเมือง ทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ผู้อาสาเข้ามารับใช้ประชาชน และ/หรือมาทำหน้าที่แทนประชาชน ฝ่ายนิติบัญญัติก็ดี ฝ่ายบริหารราชการแผ่นดินก็ดี เมื่อได้รับเลือกตั้งเข้ามาแล้วก็ปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบของตนโดยสุจริต ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่คิด พูดและกระทำการใดๆ ที่ไม่ซื่อตรงต่อประชาชน และประเทศชาติ

มีความจริงใจต่อประชาชน ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของตน โดยมุ่งตรงต่อความเจริญสันติสุขของประชาชนและความมั่นคงของประเทศชาติเป็นสำคัญ

ในกรณี เป็นผู้บริหารตั้งแต่ระดับหัวหน้าฝ่ายบริหาร (CEO) ตลอดลงไปถึงระดับผู้ปฏิบัติการขององค์กรใดๆ จะเป็นหน่วยราชการก็ดี องค์กรธุรกิจเอกชนก็ดี องค์กรการกุศล และองค์กรสาธารณะอื่นก็ดี ยังต้องปฏิบัติงาน ด้วยความซื่อตรงต่อกัน กล่าวคือ ผู้บังคับบัญชาก็ต้องปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา หรือลูกน้องด้วยความซื่อตรง ไม่อคติลำเอียงเพราะความรัก (ฉันทาคติ) หรือเพราะความโกรธหรือเกลียดชัง (โทสาคติ) หรือเพราะความเกรงกลัว (ภยาคติ) และ/หรือเพราะความหลง หูเบา เอาแต่ฟังความข้างเดียว (โมหาคติ) เป็นต้น ผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ระดับเดียวกัน ก็ปฏิบัติต่อกันด้วยความบริสุทธิ์ใจ จริงใจต่อกัน ไม่อิจฉาริษยา ไม่ให้ร้ายป้ายสี หรือคอยชิงไหว ชิงพริบ กลั่นแกล้ง ขัดแข้ง ขัดขากัน ผู้น้อยก็จริงใจต่อผู้ใหญ่ หรือผู้บังคับบัญชา องค์กรใดที่ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่าย เป็นผู้มีความซื่อตรง มีความจริงใจต่อกัน องค์กรนั้น ย่อมมีแต่ความสมัครสมานสามัคคีกัน คอยให้ความร่วมมือช่วยเหลือกัน เป็นพลังให้การบริหารจัดการองค์กรนั้น บรรลุผลสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง และพลอยให้ประชาชนในสังคมประเทศชาติโดยส่วนรวม ได้รับผลเป็นความเจริญสันติสุข และมีความสงบเรียบร้อยดีไปด้วย

อาชชวะ คือ **ความซื่อตรง**นี้ สงเคราะห์เข้ากับ**หลักธรรมาภิบาล** ได้ทั้งในข้อ **ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความบริสุทธิ์ใจ** และ**ความยุติธรรม** อันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงคุณประเสริฐของปวงชนชาวไทยเรา ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ น้อยใหญ่ทั้งปวง ทรงปฏิบัติพระองค์ต่อพสกนิกร และทรงเจริญพระราชไมตรีกับนานา

อารยประเทศด้วยความซื่อตรงตลอดมา จึงทรงได้รับความรัก ความเคารพและความศรัทธาเลื่อมใสจากประชาชนทั้งประเทศและทั่วทั้งโลก

ความซื่อตรงนี้ เมื่อบุคคลเจริญให้มาก ย่อมแก่กล้าขึ้นเป็น **"สัจจบารมี สัจจอุปบารมี** และ**สัจจปรมัตถบารมี"** ๑ ในบารมี ๑๐ ประการ เป็นคุณธรรมทำให้ถึงความบรรลุมรรคผลนิพพานได้ ส่วนผู้ที่มักประพฤติไม่ซื่อตรง ไร้สัจจะ ไม่จริงใจ เพราะกิเลส คือ โลภ โกรธ หลง ย่อมพอกพูนกิเลสเป็นอาสวะ เครื่องหมักดองในจิตสันดาน ให้จิตใจเศร้าหมองเป็นนิตย์ และดลจิตใจให้ประพฤติปฏิบัติผิดศีลผิดธรรม รวมเรียกว่า **อกุศลกรรม** ที่จะคอยติดตามให้ผลแก่ผู้มักประพฤติไม่ซื่อตรงนั้น ให้ได้รับผลเป็นโทษ เป็นความทุกข์เดือดร้อนต่อไปในกาลข้างหน้า ทั้งในภพชาติปัจจุบัน และในภพชาติต่อๆ ไปอีกนับไม่ถ้วน

วันนี้ ขอยุติปาฐกถาธรรมไว้เพียงนี้ก่อน ติดตามรับฟังต่อไป ในคราวหน้า ขอความสุขสวัสดีจงมีแด่ท่านผู้ฟังทุกท่าน เจริญพร ฯ

“หลักธรรมาภิบาล”

ตอนที่ ๔

ออกอากาศ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมอุตุนิยมวิทยา AM Stereo 1,287 kHz
วันอาทิตย์ที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗ เวลา ๐๙.๓๐ น.

เจริญสุข/เจริญพร ญาติโยมสาธุชน ผู้ฟังทุกท่าน

วันนี้ อาตมภาพก็ได้มาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการปาฐกถาธรรม เรื่อง **"หลักธรรมาภิบาล"** ตอนที่ ๔ ซึ่งจะได้กล่าวจากตอนที่แล้ว ว่า **หลักธรรมาภิบาล** เป็นหลักธรรม ใช้ประกอบการบริหารงาน แบบบูรณาการของหัวหน้าฝ่ายบริหาร (CEO) ทุกระดับให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งอาตมภาพได้ประมวลหลักการบริหารสากลทั่วไป ที่หัวหน้าฝ่ายบริหาร (CEO) ใช้ได้ผลดีมาแล้ว ย่อรวมลงเป็น ๔ ประการ คือ **หลักความถูกต้อง ๑ หลักความเหมาะสม ๑ หลักความบริสุทธิ์ ๑** และ**หลักความยุติธรรม ๑** หลักธรรมาภิบาล ๔ ประการนี้ ยังสงเคราะห์เข้ากับหลักราชธรรม ๑๐ ประการ ชื่อว่า **"ทศพิธราชธรรม"** ที่พระมหากษัตราธิราชเจ้า ได้ใช้เป็นแนวทางการบริหารราชการแผ่นดิน และปกครองอาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ ให้อยู่เย็น เป็นสุข ตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้

อาตมภาพ ได้กล่าวอธิบายขยายความไปแล้ว ๔ ประการได้แก่ **ทานํ** ทาน คือ การให้ ๑ **สีลํ** ศีล คือ การสำรวมระวังความประพฤติปฏิบัติทางกาย และทางวาจา ให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ ๑ **ปริจฺจาคํ** คือการเสียสละ ๑ และ **อาชฺชวํ** คือความซื่อตรง ๑

วันนี้ จะได้กล่าวอีก ๖ ข้อ คือ **มทฺทวํ** ความสุภาพอ่อนโยน ๑ **ตปํ** คือความเพียรเพ่งเผากิเลส ๑ **อกฺโกธํ** คือความไม่โกรธ ๑ **อวิหึสา** คือการไม่เบียดเบียนบุคคลอื่น ตลอดจนสัตว์ทั้งหลายได้ให้ทุกข์ ๑ **ขนฺติ** คือความอดทน ๑ **อวิโรธนํ** คือความประพฤติที่ไม่ผิดทำนองคลองธรรม และดำรงตนไม่หวั่นไหวด้วยอำนาจความยินดียินร้าย ๑ ตามสมควรแก่เวลาสืบต่อไป

มทฺทวํ ความสุภาพอ่อนโยน

มัททวธรรม คุณธรรม คือ **ความสุภาพอ่อนโยน** นี้ หมายความถึง **ความเป็นผู้มีอัธยาศัยใจคอ และมีกิริยาวาจาที่สุภาพอ่อนโยน งดงาม ตามฐานะ**

ตามเหตุผลที่ควรดำเนิน ไม่แข็งกระด้าง ดื้อดึง ด้วยความเย่อหยิ่งถือตัวถือตน (มานะ) และ/หรือ ด้วยความดื้อรั้น (ถัมภะ) ๑ ความเป็นผู้มีวาจาอ่อนหวาน (สาขลยะ) ๑ **ความเป็นผู้รู้จักเคารพ นับถือ เกรงใจ (สัมมานะ) ผู้อื่น** อย่างสูง คือ รู้จักเคารพ นับถือ บูชาคุณพระศรีรัตนตรัย ได้แก่ คุณพระพุทธ คุณพระธรรม และคุณพระสงฆ์ ๑

นอกจากนี้ **มัททวธรรม คุณธรรม** คือ **ความสุภาพอ่อนโยน** นี้ ยังหมายความ รวมถึง **ความเป็นผู้ประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ** ต่อผู้ใหญ่โดยชาติ (ชาติวุฒิ) ต่อผู้ใหญ่โดยวัย (วัยวุฒิ) และต่อผู้ใหญ่ โดยเป็นผู้ทรงความรู้และทรงคุณธรรม (คุณวุฒิ) อีกด้วย ความประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตนนี้ ชื่อว่า **"อปจายนธรรม"**

อานิสงส์ คือ กุศลผลบุญ ของผู้มีอัธยาศัยและมีปกติประพฤติสุภาพอ่อนโยนตามฐานะ มีวาจาอ่อนหวาน รู้จักเคารพนับถือผู้อื่นอย่างสูง คือ รู้จักเคารพนับถือและบูชาคุณพระรัตนตรัย และมีปกติประพฤติอ่อนน้อม ถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ ดังกล่าวแล้ว ย่อมเป็นผู้เจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ รวมทั้งปฏิภาณ ธรรมสาร/ธนสารสมบัติ สมดังคำให้พรเป็นภาษาบาลี ว่า

อภิวาทนสีลิสฺส นิจฺจํ วุฑฺฒาปจายิโน
จตฺตาโร ธมฺมา วฑฺฒนฺติ อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ ฯ

แปลความว่า

ธรรม ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ย่อมเจริญทวีมากขึ้น แก่ผู้มีปกติไหว้กราบ อ่อนน้อม ถ่อมตน ต่อผู้ใหญ่ อยู่เป็นนิตย์ ฯ

อธิบายว่า **อปจายนมัย** บุญกุศล คือ คุณความดี อันสำเร็จด้วยความประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ ผู้มีคุณความดีมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อคุณพระพุทธ คุณพระธรรม และคุณพระสงฆ์ ย่อมเป็น **ปโยคสมบัติ** มีกำลังบำบัด กรรมบีบคั้น (อุปปีฬกกรรม) และกรรมตัดรอน (อุปฆาตกรรม) เสีย ไม่ให้

ช่องเพิ่มผลกรรม ที่ไม่น่าปรารถนา (อนิฏฐวิบาก) แก่ผู้มีปกติประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตนนั้น ให้ผู้มีปกติประพฤติอปจายนธรรมนั้น พ้นจากภยันตรายต่างๆ ให้มีอายุยืนนาน และวรรณะ สุขะ พละ ๓ ประการนั้น ก็พลอยเจริญ ตามอายุนั้นด้วย บัณฑิต คือ ผู้รู้จึงย่อมสรรเสริญผู้มีปกติประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ และเมื่อแตกกายทำลายขันธ์ คือตายลง ย่อมไปสู่สุคติภพ คือไปสู่ภพภูมิที่ดี ที่เจริญ ได้แก่ ไปเกิดเป็นมนุษย์ที่ดี หรือไปเกิดเป็นเทพบุตร เทพธิดาในเทวโลก เป็นต้น

มัททวธรรม คุณธรรม คือ **ความสุภาพอ่อนโยน** นั้น เป็นเครื่องแสดงออกซึ่งความเมตตาและไมตรี เป็นคุณธรรมที่เกี่ยวเนื่องและเป็นเหตุให้ **สังคหวัตถุ ๔** คือ

ทาน การให้
ปิยวาจา เจรจาอ่อนหวาน
อัตถจริยา ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และ
สมานัตตตา ความเป็นคนมีตนเสมอ ไม่ถือตัว เกิดและเจริญขึ้น

ส่วน **อปจายนธรรม** นั้น **เป็นธรรมเครื่องกำจัดมานะ** คือ ความเย่อหยิ่งถือตัว ถือตนว่าเป็นนั่น เป็นนี่ และ**เป็นธรรมเครื่องกำจัด ถัมภะ**/**Stubborn** คือ ความดื้อรั้นไม่ยอมฟังเหตุผลของใคร เสียได้ จึงมีผลให้ทั้งผู้ใหญ่ ผู้มีฐานะเสมอกัน และทั้งผู้น้อยที่อยู่ร่วมกันในสังคมและในวงงาน รู้จักนับถือกันและกันปฏิบัติต่อกันด้วยดี มีสามัคคีธรรม เพราะเหตุนั้น **มัททวธรรม** อันหมายความรวมทั้ง **อปจายนธรรม** จึงเป็นธรรมยังผู้ปฏิบัติ ให้มีความเจริญมั่นคงในชีวิต และยังสังคม หรือหมู่คณะ ให้ดำเนินไปได้โดยสวัสดีอีกด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคุณอันประเสริฐของเรา ทรงห่วงใยเด็กๆ และเยาวชน ซึ่งนับวันแต่จะละเลยคุณธรรมข้อนี้มากขึ้น จึงได้มีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานพระบรมราโชวาท เพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็กประจำปี พ.ศ.๒๕๒๙ ความว่า

“เด็ก ต้องหัดทำตัวให้สุภาพอ่อนโยน หมั่นขยันเอาการเอางาน เอื้อเฟื้อช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยความเต็มใจอยู่เสมอให้ติดเป็นนิสัย จักได้เติบโตเป็นคนดี มีประโยชน์ และมีความเจริญมั่นคงในชีวิต”

สาธุชน พึงเห็นน้ำพระทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ต่ออาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ เป็นที่ปรากฏชัดเจน ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร และโครงการตามพระราชดำริต่างๆ เกิดขึ้นด้วยน้ำพระทัยอันอ่อนโยน ทรงเห็นและทรงปฏิบัติต่อพสกนิกร ของพระองค์ ดังเช่นบิดาต่อบุตร เป็นที่ประทับใจของชนทั้งหลาย ด้วยน้ำพระทัยอันอ่อนโยนนี้ แม้บางครั้ง อาจทรงเครียดกับงานแต่ก็ไม่เคยปรากฏพระพักตร์บึ้งตึงกับผู้ใด ควรที่ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานองค์กรทั้งหลาย จะพึงถือเป็นเยี่ยงอย่างเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ เพื่อความเจริญและสันติสุขแก่ตนเองและผู้อยู่ร่วมกันในสังคม

ส่วนผู้มีปกติประพฤติชั่วร้าย ด้วยกิริยา วาจา และด้วยอัธยาศัยใจคอที่หยาบคาย ก้าวร้าว ดูหมิ่นดูแคลน ล่วงเกินต่อผู้อื่นอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระทำต่อผู้ใหญ่โดยชาติวุฒิ โดยวัยวุฒิ และโดยคุณวุฒิ ผู้ทรงศีล ทรงธรรม หรือผู้ประทุษร้าย/ผู้ทำลายพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ผู้ไม่ประทุษร้ายตอบ ย่อมได้รับผลเป็นวิบาก ที่ไม่ดีที่ไม่น่าปรารถนา (อนิฏฐวิบาก) อย่างรุนแรง ตามระดับแห่งคุณธรรมของผู้ที่ถูกกระทบ และ/หรือที่ถูกก้าวร้าวล่วงเกินนั้น ให้ผู้ปฏิบัตินั้นได้รับผลกรรมนั้น เป็นดุจซัดธุลีทวนลม เพราะความประพฤติที่ไม่ดีเช่นนั้น ย่อมให้ผลเป็น อุปัตถัมภกกรรม คือ เป็นกรรมสนับสนุน ช่วยเร่งกรรมที่ไม่ดีที่เคยกระทำไว้ แต่อดีตให้ให้ผลเร็วและแรงขึ้น และในขณะเดียวกันยังเป็น อุปปีฬกกรรม เบียดเบียนกรรมดี ที่ได้เคยกระทำไว้ หรือที่กำลังกระทำอยู่ให้อ่อนกำลังลง คือให้ผลน้อย และ/หรือ ให้ผลช้าลง ดังปรากฏเป็นข่าวให้ได้ยินได้ฟังอยู่เสมอว่า **ผู้ประทุษร้ายหรือทำลายผู้ที่มีคุณความดีมากๆ** ดังเช่น**ผู้ประทุษร้ายหรือผู้ทำลายคุณพระพุทธ คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ ผู้ไม่ประทุษร้ายตอบ** และ**แม้ทำลาย**

พระพุทธรูป ด้วยใจบาป หยาบช้า ย่อมได้รับผลกรรมตามสนองในภพชาติปัจจุบันทันตาเห็น เป็นต้นว่า **ให้เป็นผู้มีอายุสั้น** หรือ**เจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรง** และ**เรื้อรัง** หรือ**ฟุ้งซ่านมากถึงเสียสติ เพ้อคลั่ง บางรายประสบกับความเสื่อมถึงความตกต่ำล้มเหลวในชีวิต หาความเจริญและสันติสุขในชีวิตมิได้ เมื่อแตกกายทำลายขันธ์** คือ **ถึงความตาย เขาผู้มีปกติประพฤติชั่วร้ายเช่นนั้นย่อมไปสู่ทุคคติภพ** คือ **ไปเกิดในภพภูมิที่ไม่ดี ที่ไม่เจริญ** ได้แก่ ไปเกิด**เป็นเปรต**บ้าง **สัตว์นรก อสุรกาย** หรือ**สัตว์เดรัจฉาน**บ้าง **ตามกฎแห่งกรรม โดยที่ไม่มีอำนาจใดที่จะช่วยได้เลย**

ตปํ ธรรมเครื่องเผากิเลส

ตปธรรม คือ **คุณธรรมเครื่องเผาผลาญกิเลส** ได้แก่

การประกอบความเพียร ๑

ขันติ ความอดทนอดกลั้นต่อความยากลำบาก ๑

ศีล การสำรวมระวังกายและวาจาให้สงบเรียบร้อยดีไม่มีโทษ ๑

ธุดงค์ ข้อปฏิบัติเข้มงวด เป็นเครื่องกำจัดกิเลส ๑

อินทรีย์สังวร การสำรวมอินทรีย์ คือ สำรวมระวังตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่เมื่อมีรูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งสัมผัสทางกาย มากระทบก็ไม่หลงสยบในอารมณ์ที่น่ารัก และไม่หลงเคียดแค้นชิงชังในอารมณ์ที่ไม่น่ารัก ๑

หิริ ความละอายต่อบาปอกุศล ๑

โอตตัปปะ ความกลัวต่อบาปอกุศล ๑ เป็นต้น

เหล่านี้ชื่อว่า **"ตปธรรม" คุณธรรมเครื่องเผาผลาญกิเลส**

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงเห็นแจ้ง ทรงรู้แจ้งความเป็นไปของสัตว์โลกทั้งสิ้น ทั่วทั้งจักรวาล แสนโกฏิจักรวาล อนันตจักรวาลไม่มีประมาณ ได้ตรัสรู้พระอริยสัจจธรรม ๔ ประการ โดยชอบด้วยพระองค์เอง ในยามปลายแห่งราตรีในคืนวันเพ็ญเดือนวิสาขะ เมื่อ ๒๕๙๒ ปีที่ผ่านมานี้ ก่อนแต่จะได้ตรัสรู้ ทรงเป็น

พระโพธิสัตว์อยู่นั้น ก็ได้ทรงบำเพ็ญบุญบารมี คือคุณความดีอย่างยิ่งยวด ๑๐ ประการ คือ **ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี** และ**อุเบกขาบารมี** จนเจริญแก่กล้าเป็น **อุปบารมี** และ**ปรมัตถบารมี** เต็มส่วน รวมเป็น **บารมี ๓๐ ทัศ** มาก่อนแล้ว เป็นระยะเวลาถึง ๔ อสงไขยกับแสนกัป การบำเพ็ญสมณธรรมสั่งสมบ่มบารมี จนแก่กล้าเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เช่นนั้น กว่าที่จะมาถึงพระชาติสุดท้ายที่จะได้บรรลุ **พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ** คือ**ญาณเครื่องช่วยตรัสรู้พระอริยสัจ ๔** และ**ทรงรู้แจ้งโลกทั้งสิ้น ด้วยพระองค์เองโดยชอบ**นั้น ก็ได้ทรงบำเพ็ญตบะ คือ คุณธรรมเครื่องเผากิเลสอย่างยิ่งยวด ดังกล่าวข้างต้นนั้นมาอย่างมากแล้ว ดังพระพุทธดำรัสว่า

"ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ได้ยินว่า เราเริ่มตั้งความเพียร อันไม่ย่อหย่อน ว่า จะเหลืออยู่แต่ หนัง เอ็น และกระดูก ก็ตามที เนื้อและเลือดในสรีระ จงเหือดแห้งไปเถิด ยังไม่บรรลุผลที่บุคคลพึงบรรลุด้วยเรี่ยวแรงของบุรุษ ด้วยความเพียรของบุรุษ ด้วยความบากบั่นของบุรุษแล้ว จักไม่หยุดความเพียรเสีย

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย โพธิญาณอันเรานั้นได้บรรลุแล้ว ด้วยความไม่ประมาท ธรรมอันเป็นแดนเกษมจากโยคะ อันยอดเยี่ยม อันเรานั้น ได้บรรลุแล้ว ด้วยความไม่ประมาท."

(องฺ. ทุกฺ. ๒๐/๒๕๑/๖๔)

ตปธรรม คุณธรรมเครื่องเผาผลาญกิเลส ดังที่ได้ยกตัวอย่างมาข้างต้นนั้น เมื่อบำเพ็ญอยู่ย่อมยังคุณธรรมอื่นๆ ได้แก่

โภชเนมัตตัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภค ๑

ชาคริยานุโยค หมั่นประกอบความตื่น ไม่เห็นแก่การนอน ๑

สัทธา คือความศรัทธาในบุคคลและข้อปฏิบัติที่ควรศรัทธา ๑

พาหุสัจจะ ความเป็นผู้ได้เรียนรู้และมีประสบการณ์มามาก ๑

วิริยารัมภะ การลงมือประกอบความเพียรอย่างเข้มแข็งเด็ดขาด ๑

สติ คือ ความมีสติระลึกชอบ ๑

สมาธิ คือ การมีสมาธิชอบ ได้แก่ **ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน** และ **จตุตถฌาน** รวมเป็น ๔ และ

ปัญญา คือ ปัญญาอันเห็นแจ้งในสภาวธรรมและเห็นแจ้งในพระอริยสัจจธรรม ตามที่เป็นจริง อีก ๑

รวมเป็น **จรณะ ๑๕** คือ ข้อปฏิบัติ ๑๕ ประการ เป็นทางให้บรรลุ **วิชชา** ความสามารถพิเศษให้รู้แจ้ง เป็นคุณเครื่องกำจัดอวิชชา มูลรากฝ่ายเกิดทุกข์ทั้งปวง ได้แก่

ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ญาณเครื่องระลึกชาติได้ ๑

จุตูปปาตญาณ ญาณเครื่องรู้จุติ และอุบัติหรือปฏิสนธิของสัตว์ทั้งหลาย ๑

อาสวักขยญาณ ญาณเครื่องรู้วิธีทำอาสวกิเลสให้หมดสิ้นโดยเด็ดขาด เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า (กรณีพระพุทธเจ้า) ๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ของเราทั้งหลาย ก็ได้ทรงบำเพ็ญตบะ คุณเครื่องเผากิเลส โดยการเสด็จออกทรงผนวชเป็นพระภิกษุเมื่อ พ.ศ.๒๔๙๙ และได้เสด็จประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหารเป็นเวลา ๑๕ วัน เมื่อได้ทรงลาสิกขาแล้ว **ต่อจากนั้น ก็ได้ทรงบำเพ็ญสมณธรรม เพื่อกำจัดกิเลสเหตุแห่งทุกข์ด้วยพระองค์เองมาตลอด พร้อมกันกับได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ทั้งปวง เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุข พสกนิกรของพระองค์ ด้วยคุณธรรมของพระพุทธศาสนา** กล่าวคือ **ทรงศีล ทรงธรรม มีทศพิธราชธรรม** เป็นต้น **อย่างมั่นคง เป็นแบบอย่างที่ดีของนักปกครอง นักบริหาร** และ**ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ ทุกองค์กร จะพึงถือเป็นแนวทางการบริหารราชการแผ่นดิน** และ/หรือ**การบริหารองค์กรสาธารณะอื่นๆ ที่รับผิดชอบให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง**ให้สังคมประเทศชาติอยู่เย็นเป็นสุขด้วยบารมีธรรมของผู้ปกครอง ผู้บริหาร**และ**ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ ทุกองค์กรเองได้ อย่างแน่นอนที่สุด**

อกฺโกธํ ความไม่โกรธ

อักโกธะ คือ กิริยาที่ไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏ ตลอดทั้ง ไม่ผูกโกรธ พยาบาท อาฆาต มุ่งร้ายผู้อื่น แม้จักต้องลงโทษทัณฑ์แก่ผู้กระทำผิด ก็กระทำตามเหตุผลที่สมควร ตามหลักกฎหมาย และ/หรือ กระทำตามระเบียบวินัยที่ได้กำหนดไว้ดีแล้ว ไม่กระทำด้วยอำนาจความโกรธ ผูกพยาบาท และแม้มีเหตุให้โกรธ ก็สามารถข่มความโกรธเสียได้ ด้วยขันติธรรม ด้วยเมตตากรุณาธรรม และด้วยสติปัญญาอันเห็นชอบ คือ รู้โทษของความโกรธ อันนำไปสู่ความผูกโกรธ อาฆาต พยาบาท และรู้คุณของการละความโกรธ ไม่ผูกโกรธพยาบาท ตามที่เป็นจริง

ความโกรธนั้น มีโทษมากแก่บุคคลผู้มักโกรธ เจ้าอารมณ์ ฉุนเฉียว เป็นต้นว่า คนมักโกรธ ย่อมมีผิวกายเศร้าหมอง ไม่ผ่องใส คนโกรธย่อมไม่รู้อรรถ คนโกรธย่อมไม่เห็นธรรม กล่าวคือ บุคคลที่ถูกความโกรธครอบงำแล้ว ย่อมเป็นคนขาดสติปัญญารอบคอบ จึงกลายเป็นคนไร้เหตุผล สามารถที่จะพูด หรือกระทำความประทุษร้ายผู้อื่น แม้แต่พ่อ-แม่ผู้มีพระคุณ และ/หรือแม้แต่ตนเองก็ประทุษร้ายได้

อนึ่ง คนมักโกรธ ย่อมเป็นทุกข์ มักฟุ้งซ่านมาก นอนไม่หลับ บุคคลผู้มักโกรธย่อมเสื่อมจากคุณธรรม คือ เมตตากรุณาธรรม และขันติธรรม และเสื่อมจากปัญญาอันเห็นชอบ อันจะนำไปสู่ความประพฤติที่ไม่ดี ให้ต้องเสื่อมเสียทรัพย์ เสื่อมเสียเกียรติยศ และเสื่อมจากญาติมิตร เพราะไม่มีใครอยากเข้าใกล้คบค้าสมาคมด้วย เพราะคนมักโกรธแล้ว ชอบอาละวาดเกะกะระราน ย่อมพูดคำที่ไม่ควรพูด เช่นพูดจาหยาบคาย ด่าว่าผู้อื่น ย่อมทำสิ่งที่ไม่ควรทำ เช่น ทะเลาะวิวาท ชกต่อย ทุบตีผู้อื่น รวมความว่า **คนโกรธแล้วย่อมกระทำความฉิบหายให้แก่ตนเอง** และ **ผู้อื่น ได้มาก** ดังพระพุทธดำรัส (องฺ. สตฺตก. ๒๓/๖๑/๑๐๐) ว่า

โกธชาโต ปราภโว

แปลความว่า

ผู้เกิดความโกรธแล้ว เป็นผู้มีแต่ความเสื่อมเสีย

เพราะเหตุนั้น พระพุทธองค์จึงได้ตรัส (สํ. ส. ๑๕/๑๙๙/๕๗,๖๔) ว่า

โกธํ ฆตฺวา สุขํ เสติ โกธํ ฆตฺวา น โสจติ

แปลความว่า

ฆ่าความโกรธเสียได้ จึงอยู่เป็นสุข ฆ่าความโกรธเสียได้ จึงไม่เศร้าโศก

และได้ตรัสสอนวิธีข่ม หรือหักห้ามความโกรธพยาบาท ชื่อว่า **อาฆาตปฏิวินัย** (การปลดเปลื้องความอาฆาต) ไว้ว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความอาฆาตเกิดขึ้นในบุคคลใด พึงเจริญเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ในบุคคลนั้น หรือพึงปลดเปลื้องความอาฆาตในบุคคลนั้น อย่างนี้ว่า ท่านผู้นี้เป็นผู้มีกรรมเป็นของตน จักเป็นทายาทของกรรม ดังนี้

และตรัสว่า

คนลามกเท่านั้น ที่โกรธตอบผู้ที่โกรธ ผู้ไม่โกรธตอบผู้ที่โกรธย่อมชนะสงครามที่ชนะได้ยาก ผู้ที่รู้ผู้อื่นโกรธ เป็นผู้มีสติสงบระงับได้ชื่อว่า ประพฤติประโยชน์สองฝ่าย คือ ทั้งของตนและทั้งของคนอื่น

ความโกรธ พยาบาท มีโทษมากดังกล่าวแล้ว บุคคลผู้เป็นหัวหน้าเป็นผู้นำคนหรือเป็นนักปกครอง นักบริหารและผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ ทุกองค์กร พึงรู้จักรักษาใจ ข่มใจ ไว้ไม่ให้โกรธขึ้ง และไม่ผูกโกรธไว้ ด้วยขันติธรรม ด้วยพรหมวิหารธรรม มีเมตตากรุณาธรรมต่อกัน เป็นต้น ประการสำคัญ ก็คือ **พึงอบรมกาย วาจาของตน ให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ ด้วยการปฏิบัติศีล** และ**พึงอบรมจิต ด้วยสมถวิปัสสนา** คือ **สมาธิและปัญญา อันมีรายละเอียดอยู่ในอริยมรรคมีองค์ ๘ ก็จะเป็นคุณเครื่องกำจัดกิเลส ได้แก่ ความโกรธ ความโลภ ความหลง อันเป็นเหตุแห่งทุกข์ ให้เบาบางลง** และ**ประพฤติตน อยู่แต่ในทางที่เป็นบุญกุศลคุณความดี ให้สามารถดำเนินชีวิต** และ**ประกอบกิจการงานให้สำเร็จไปด้วยดีมีสันติสุขในกาลทุกเมื่อ**

อวิหึสา ความไม่เบียดเบียน

อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ลำบาก คือ ความไม่ก่อความทุกข์ยากให้แก่บุคคลอื่น ตลอดทั้งสัตว์อื่นทั้งหลาย บุคคลผู้ถือหลัก **“อวิหิงสา”** ประจำใจย่อมไม่ประพฤติเบียดเบียนใคร ไม่รุกราน-ไม่กดขี่ข่มเหงใคร ไม่รังแก-ไม่บีบบังคับใคร ให้เดือดร้อนโดยไม่เป็นธรรม เป็นบุคคลผู้เปี่ยมด้วย **พรหมวิหารธรรม** คือ คุณธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ ได้แก่

เมตตาพรหมวิหาร ปรารถนาแต่จะให้ผู้อื่นอยู่ดีมีสุข

กรุณาพรหมวิหาร ปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

มุทิตาพรหมวิหาร พลอยยินดีที่ผู้อื่นได้ดี ไม่อิจฉาริษยากัน และ

อุเบกขาพรหมวิหาร มีใจมัธยัสถ์เป็นกลางวางเฉยเมื่อผู้อื่นตกต่ำ หรือถึงความวิบัติอันตนช่วยอะไรไม่ได้

บุคคลผู้มีคุณธรรม คือ **“อวิหิงสา”** และกอปรด้วยพรหมวิหารธรรม เช่นนี้จึงควรแก่การเป็นผู้บริหาร เป็นผู้ปกครอง เป็นผู้นำหมู่คณะ และ/หรือ เป็นหัวหน้าสังคม ตั้งแต่สังคมย่อย คือ สังคมครอบครัว ตลอดถึงสังคมในวงงาน และสังคมใหญ่ระดับประเทศชาติ และระดับโลก เพราะเขาย่อมเป็นผู้สามารถบริหาร ปกครอง หรือนำสังคมหมู่คณะ ให้ดำเนินไปโดยความสันติสุขสวัสดี ด้วยความรัก ความสามัคคีปรองดอง และด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน ที่สังคมไม่สงบสุขอยู่ในทุกวันนี้ ก็เพราะการเบียดเบียนกัน ไม่มีความเมตตา กรุณา เห็นอกเห็นใจกัน กลับมีแต่ความโลภจัด เห็นแก่ตัว เห็นแก่พวกพ้องหมู่เหล่าจัด จึงคิดแต่จะเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เบียดเบียนกัน เช่น พยายามกีดกัน ปัดแข้งปัดขากัน มิให้ผู้อื่นได้ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ตามที่เขาสมควรจะได้ พยายามให้ร้ายป้ายสี กำจัดผู้อื่น โค่นล้มอำนาจผู้อื่นโดยไม่เป็นธรรม พยายามตัดรอนทำลายล้างผลาญกันทุกวิถีทาง หนักๆ เข้าถึงประหัตประหารรบราฆ่าฟันกัน พยายามแย่งชิงตำแหน่งงาน อย่างที่เรียกว่า “เลื่อยขาเก้าอี้” คนอื่น เมื่อเห็นคนอื่นได้ดีมีลาภ มียศ มีตำแหน่งสูงกว่า ก็อิจฉาริษยา พยายามกำจัดเขาเสีย อย่างที่มีข่าวให้ได้ยินได้ฟังกันมากในสังคมปัจจุบัน

คนที่มีลักษณะมีพฤติกรรมเช่นนี้ คือ คนขาดคุณธรรมข้อ **“อวิหิงสา”** และข้อ **“พรหมวิหารธรรม”** บุคคลประเภทนี้ หากได้มีโอกาสเป็นใหญ่เป็นโต เป็นผู้บริหาร ผู้ปกครองหมู่คณะ หรือเป็นผู้นำสังคมแล้ว เขาย่อมใช้อำนาจอันไม่เป็นธรรม ปกครองหมู่คณะ ให้พนักงานขององค์กร หรือหน่วยงาน หรือให้สมาชิกในสังคม ที่เขาเป็นผู้นำเป็นใหญ่อยู่นั้น ต้องปั่นป่วนเดือดร้อนแน่นอน

ส่วนผู้มีคุณธรรม คือ อวิหิงสา และพรหมวิหารธรรมประจำใจ ย่อมเหมาะสมที่จะเป็นผู้มีอำนาจทำหน้าที่ การปกครองบังคับบัญชา เป็นผู้บริหารราชการแผ่นดิน และ/หรือ บริหารองค์กรเอกชน และองค์กรทางสังคมทั้งหลาย เพราะบุคคลผู้เจริญด้วยคุณธรรมดังกล่าวนี้ จะมีแต่ความเมตตาปรานี มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้จักเห็นอกเห็นใจกัน ไม่คิดเบียดเบียนประหัตประหารกัน เห็นใครควรช่วยเหลือสนับสนุน ก็ช่วยเหลืออย่างเต็มใจ และจริงจัง ใครทำดีก็ยกย่องสรรเสริญ สนับสนุนตามความเหมาะสม และเป็นธรรม ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ใครทำไม่ดี ก็พยายามช่วยให้ปรับปรุงแก้ไขตนเอง ให้ดีขึ้น ถ้าสุดวิสัยที่จะช่วยก็ต้องวางอุเบกขา และปล่อยให้เป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์ ขององค์กรที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ดังนั้น คุณธรรม คือ **“อวิหิงสา”** จึงเป็นหลักธรรม ที่พระพุทธองค์ได้ทรงสั่งสอนว่า เหมาะสมอย่างยิ่ง สำหรับผู้มีอำนาจในการปกครอง และในการบริหารที่ดี สำหรับท้าวพระยามหากษัตริย์มาแต่อดีต และได้ถือปฏิบัติสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทั้งหลาย ก็ได้ทรงเจริญคุณธรรมข้อ **“อวิหิงสา”** และ **“พรหมวิหารธรรม”** นี้ ในการครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุข แก่พสกนิกรของพระองค์มาโดยตลอด เป็นที่ประจักษ์ตา ประจักษ์ใจ แก่สาธุชนทั่วทั้งโลก ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ปกครอง ผู้บริหาร จะพึงยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อความเจริญ และสันติสุขของสังคมประเทศชาติไทยเราให้ยิ่งขึ้นไป

วันนี้ ขอยุติปาฐกถาธรรม ไว้แต่เพียงนี้ก่อน โปรดติดตามรับฟังต่อไปในคราวหน้า ขอความสุขสวัสดี จงมีแด่ท่านผู้ฟังทุกท่าน เจริญพร ฯ

“หลักธรรมาภิบาล”

ตอนที่ ๕

ออกอากาศ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมอุตุนิยมวิทยา AM Stereo 1,287 kHz
วันอาทิตย์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗ เวลา ๐๙.๓๐ น.

เจริญสุข/เจริญพร ญาติโยมสาธุชน ผู้ฟังทุกท่าน

วันนี้ อาตมภาพก็ได้มาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการปาฐกถาธรรม เรื่อง **"หลักธรรมาภิบาล"** ตอนที่ ๕ ซึ่งจะเป็นตอนสุดท้าย ที่จะจบในเรื่องนี้

เมื่อครั้งที่แล้ว ได้กล่าวถึงหลักธรรมาภิบาลที่ได้ประมวลรวมไว้ในหลักการบริหารสากลที่ดี ๔ ประการ คือ **หลักความถูกต้อง ๑ หลักความเหมาะสม ๑ หลักความบริสุทธิ์ ๑** และ**หลักความยุติธรรม ๑** ซึ่งสงเคราะห์เข้าได้กับหลักทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ อันเป็นหลักการบริหาร และการปกครองพระราชอาณาจักร ของพระมหากษัตริยาธิราชเจ้า ให้อาณาประชาราษฎร์อยู่เย็นเป็นสุขตลอดมาจนตราบเท่าทุกวันนี้นั้น ได้กล่าวอธิบายขยายความหลักราชธรรมไปแล้ว ๘ ข้อ คือ **ทานํ** ทาน คือการให้ ๑ **สีลํ** ศีล คือการรักษากายวาจาให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ ๑ **ปริจฺจาคํ** ปริจจาคะ คือการเสียสละ ๑ **อาชฺชวํ** อาชชวะ คือความเป็นผู้สุภาพอ่อนโยน ๑ **มทฺทวํ** มัททวะคือความซื่อตรง ๑ **ตปํ** ตบะ คือความเพียรเพ่งเผากิเลส ๑ **อกฺโกธํ** อักโกธะ คือความไม่โกรธ ๑ **อวิหึสญฺจ** อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน ๑ รวม ๘ ข้อไปแล้ว

ณ บัดนี้ จะได้กล่าวต่อไปอีก ๒ ข้อ คือ

ขนฺติญฺจ ความอดทน ๑ และ

อวิโรธนํ อวิโรธนะ คือ ความไม่คิดร้าย ไม่หวั่นไหว ด้วยความยินดียินร้ายอีก ๑

และจะได้กล่าว **บทสรุป หลักธรรมาภิบาล หลักธรรมนำไปสู่การบริหารการปกครองที่ดี** (Good Governance) ตามที่ได้ประมวล จาก**หลักการบริหารสากลที่ดี** ๑ **หลักทศพิธราชธรรม ๑** และทั้งจาก**หลักการปกครองการบริหารที่ดี ที่รัฐบาลได้กำหนดเป็นนโยบายของทางราชการอีก ๑** ตามสมควรแก่เวลาต่อไป

ขนฺติ ความอดทน อดกลั้น

ขนฺติ คือ **ความอดทน อดกลั้น** ได้แก่

๑) **ธิติขนฺติ** คือ **อดทนต่อความยาก ลำบาก ตรากตรำ ในการประกอบกิจการงานในอาชีพ** และ/หรือ **ในหน้าที่รับผิดชอบต่อตนเอง** และ**ต่อผู้อื่น** โดยการทำหน้าที่ของตนด้วยความขยันหมั่นเพียร ไม่เกียจคร้าน ไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ยากลำบาก ตรากตรำ แม้จะหนาวร้อน หรือต้องประสบกับปัญหาหรืออุปสรรค ก็ไม่บ่น ไม่น้อยใจ ไม่ท้อถอย เพื่อให้บรรลุความสำเร็จ ด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง และเพื่อสร้างสรรค์ความเจริญสันติสุขให้แก่ตนเอง แก่ครอบครัว แก่หมู่คณะขององค์กรหรือหน่วยงานที่ตนรับผิดชอบ และแก่สังคมประเทศชาติโดยส่วนรวม

๒) **อธิวาสนขนฺติ** คือ **ความอดทนต่อทุกขเวทนาหรือความเจ็บไข้** เมื่อถึงคราวเจ็บไข้ได้ป่วยก็อดทน อดกลั้น ต่อทุกขเวทนา ไม่บ่น ไม่ร้องไห้ ด้วยเห็นสัจจธรรม ว่า สังขาร หรือรูปนามทั้งหลาย ย่อมมีทุกข์ประจำ คือ ย่อมมีความเกิด แก่ เจ็บ และตาย อยู่เองโดยธรรมชาติ และย่อมเป็นสภาพที่ไม่เที่ยง (อนิจฺจํ) เป็นทุกข์ (ทุกฺขํ) และไม่มีแก่นสารสาระในความเป็นตัวตน บุคคล เรา-เขา ของเรา-ของเขา หรือของใครผู้ใด ที่เที่ยงแท้ถาวรทั้งสิ้น (อนตฺตา) เมื่อเห็นสภาวธรรม และสัจจ-ธรรม ด้วยปัญญาอันเห็นชอบอย่างนี้ ย่อมข่มทุกขเวทนา ได้ด้วยสติสัมปชัญญะ อันสัมปยุต ด้วยสมาธิและปัญญาอันเห็นชอบ ตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้

๓) **ตีติกฺขาขนฺติ** คือ **ความอดทน อดกลั้น ต่อถ้อยคำเสียดสีนินทา ว่าร้าย ก้าวร้าว ล่วงเกินต่างๆ จากผู้อื่น** ก็อดทน อดกลั้น อดใจหรือหยุดใจไว้ได้ ด้วยการฝึกฝน อบรมจิต ให้สงบและเจริญปัญญาเห็นแจ้งในสภาวธรรม และอริยสัจจธรรมตามธรรมชาติที่เป็นจริง ตามที่กล่าวในข้อ (๒) จึงอดกลั้นได้ ด้วยความสงบใจ และสงบกิริยาวาจา

ไม่ลุแก่อำนาจ แห่งความโกรธ แล้วแสดงการโต้ตอบรุนแรง อันจะนำไปสู่การทะเลาะวิวาทได้ ดังพระพุทธดำรัส ตรัสในวันทรงแสดงพระโอวาทปาฏิโมกข์ว่า

ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา
นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา
น หิ ปพฺพชิโต ปรูปฆาตี
สมโณ โหติ ปรํ วิเหฐยนฺโต ฯ

แปลความว่า

ขันติ คือ ความอดทน อดกลั้น เป็นตบะอย่างยิ่ง
พระพุทธเจ้าทั้งหลายกล่าวว่า พระนิพพานเป็นบรมธรรม
ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ชื่อว่า เป็นบรรพชิต
ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ชื่อว่า เป็นสมณะ ฯ

๔) **อดทนต่อความมุ่งมั่นกระทำคุณความดี ละเว้นความชั่ว เพื่อเจริญบุญกุศลคุณความดีให้สูงยิ่งๆ ขึ้นไป เป็นบารมี** คือ**คุณความดีอย่างยิ่งยวด** ได้แก่ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี ให้เจริญแก่กล้าขึ้น เป็น**อุปบารมี**และ**ปรมัตถบารมี** ครบสมบูรณ์ทั้ง ๑๐ ประการ รวมเป็น**บารมี ๓๐ ทัศ อันเป็นพื้นฐานสำคัญให้สามารถบำเพ็ญสมณธรรม ถึงความบรรลุมรรค ผล นิพพาน ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง และที่เป็นบรมสุขอย่างถาวรต่อไปในที่สุด แม้ในระหว่างที่บำเพ็ญบุญบารมีตั้งแต่ระดับต้นๆ และสูงยิ่งขึ้นไป เป็นลำดับนั้น ก็ยังเป็นทางให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั้น ได้ถึงความเจริญและสันติสุขต่อๆ ไปทุกภพ ทุกชาติ ไม่ตกต่ำ ตราบเท่าถึงปรินิพพาน** สมดังพระพุทธดำรัส (ส.ม. ๒๒๒) ว่า

สีลสมาธิคุณานํ ขนฺติ ปธานการณํ
สพฺเพปิ กุสลา ธมฺมา ขนฺตยาเยว วฑฺฒนฺติ เต

แปลความว่า

ขันติ เป็นประธาน เป็นเหตุแห่งคุณ คือ ศีลและสมาธิ
กุศลธรรมทั้งปวง ย่อมเจริญ เพราะขันติเท่านั้น

อตฺตโนปิ ปเรสญฺจ อตฺถาวโห ว ขนฺติโก
สคฺคโมกฺขคมํ มคฺคํ อารุฬฺโห โหติ ขนฺติโก

แปลความว่า

ผู้มีขันติ ย่อมนำประโยชน์มาให้ ทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น
ผู้มีขันติชื่อว่า เป็นผู้ขึ้นสู่ทางเป็นที่ไปสวรรค์ และพระนิพพาน

ขนฺติ ธีรสฺส ลงฺกาโร ขนฺติ ตโป ตปสฺสิโน
ขนฺติ พลํ ว ยตีนํ ขนฺติ หิตสุขาวหา ฯ

แปลความว่า

ขันติ เป็นเครื่องประดับของนักปราชญ์ ขันติ เป็นตบะของผู้
พากเพียร ขันติ เป็นพลังของนักพรต ขันติ นำประโยชน์สุขมาให้

และยังมีพระพุทธศาสนสุภาษิตอื่นๆ ยกย่องคุณของขันติ คือ ความอดทนนี้อีกมาก ได้แก่

ขนฺติ สาหสวารณา (ว.ว.)

ความอดทน ห้ามไว้ได้ ซึ่งความหุนหันพลันแล่น

ขนฺติพลา สมณพฺราหฺมณา

สมณพราหมณ์ มีความอดทนเป็นกำลัง

มนาโป โหติ ขนฺติโก (ส.ม.)

ผู้มีความอดทน ย่อมเป็นที่ชอบใจ ของคนทั่วไป เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงคุณประเสริฐ ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ทั้งปวง ด้วยขันติธรรม เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ ได้อยู่เย็นเป็นสุข โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยและท้อถอย ยังประโยชน์และความสันติสุข ให้เกิดมีแก่พสกนิกร ของพระองค์ตลอดมาอย่างมากมาย เป็นที่ชื่นชมยินดีแก่สาธุชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นแบบอย่างที่ดีเลิศ สมควรที่นักปกครอง นักบริหาร และผู้ปฏิบัติงานทั่วไปจะพึงถือปฏิบัติตาม เพื่อประโยชน์และความสันติสุขแก่ตนเอง แก่ครอบครัว และแก่สังคมประเทศชาติของเราให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

อวิโรธนํ ความไม่คลาดจากธรรม

อวิโรธนะ แปลตามศัพท์บาลีว่า “**ความไม่ผิด**” โดยความหมายทั่วไป หมายถึง ความไม่คลาดจากธรรม ๑ ความเป็นผู้คงที่ คือมั่นคงอยู่ในธรรม ๑ และหมายถึงปัญญารอบรู้สภาวธรรม และอริยสัจจธรรมตามที่เป็นจริงอีก ๑

๑) **ความไม่คลาดจากธรรม** นั้น คือเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติอยู่แต่ในแนวทางที่ดีที่ชอบ ที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ที่ถูกต้องตามกฎหมาย ตามระเบียบ กฎข้อบังคับ นโยบายและแบบแผน ในการบริหารการปกครองบ้านเมือง ตลอดจนประเพณีอันดีงามของสังคมประเทศชาติ เป็นผู้มีความสำรวมระวังความประพฤติปฏิบัติตน มิให้ผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากทำนองคลองธรรม ให้ดำรงอยู่แต่ในคุณความดี มีศีล มีธรรม

๒) **ความเป็นผู้คงที่ (ตาทิตา)** คือ **มั่นคงอยู่ในธรรม** นั้น ตามความหมายทั่วไป หมายความถึงว่า แม้ต้องประสบกับความยินดี (อิฏฐารมณ์) หรือความยินร้าย (อนิฏฐารมณ์) จากกระแสสังคมและสิ่งแวดล้อม หรือเมื่อประสบกับโลกธรรมต่างๆ ได้แก่ เมื่อได้ลาภ ยศ

สักการะ สรรเสริญ สุข หรือเมื่อประสบกับความเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ว่าร้าย และความทุกข์ ก็ไม่หวั่นไหวคลอนแคลนไปตามกระแสโลก กระแสธรรมนั้นๆ กล่าวคือ ไม่หวนกลับไปประพฤติผิดทำนองคลองธรรมอีก คงดำรงมั่นอยู่แต่ในคุณความดี ไม่คลาดเคลื่อน ดังพระบาลีพุทธภาษิต (ขุ. ธ. ๒๕/๑๖/๒๖) ว่า

สุเขน ผุฏฺฐา อถวา ทุกฺเขน
น อุจฺจาวจํ ปณฺฑิตา ทสฺสยนฺติ ฯ

แปลความว่า

บัณฑิตทั้งหลาย ผู้อันสุข หรือทุกข์ ถูกต้องแล้ว
ย่อมไม่แสดงอาการ สูงๆ ต่ำๆ ฯ

ตามความหมายอย่างสูงในพระพุทธศาสนา หมายถึง พระอริยเจ้าผู้สิ้นอาสวะกิเลสแล้ว ผู้บริสุทธิ์ผ่องใส ปราศจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน จึงไม่มีเหตุปัจจัยให้ต้องเวียนว่ายตายเกิด เป็นทุกข์อีกแล้ว เป็นผู้คงที่ คือ มั่นคงในธรรม ไม่คลอนแคลน หวั่นไหวในโลกธรรมแล้ว ไม่มีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย อีกต่อไปแล้ว สมดังพระพุทธดำรัส (ขุ. ธ. ๒๕/๑๗/๒๗) ตรัสว่า

ปฐวีสโม โน วิรุชฺฌติ
อินฺทขีลูปโม ตาทิ สุพฺพโต
รหโทว อเปตกทฺทโม
สํสารา น ภวนฺติ ตาทิโน ฯ

แปลความว่า

พระอริยเจ้า ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว มีใจเสมอด้วยแผ่นดิน
ผู้คงที่ เปรียบดังเสาเขื่อน มีวัตรดี บริสุทธิ์ดุจห้วงน้ำ
ปราศจากตม สงสาร (การเวียนว่ายตายเกิด) ทั้งหลาย
ย่อมไม่มี แก่พระอริยเจ้า ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว ผู้คงที่นั้น ฯ

๓) อีกความหมายหนึ่ง ว่า **ปัญญารอบรู้สภาวธรรม** และ**อริยสัจจธรรมตามที่เป็นจริงนั้น** หมายถึง ปัญญารอบรู้กองสังขาร อันเป็นธรรมชาติ ที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง ที่มีชีวิตมีวิญญาณครอง (อุปาทินนกสังขาร) ดังเช่น มนุษย์และ/หรือสัตว์โลกทั้งหลาย ตามสภาพที่เป็นจริงว่า เป็นของ**ไม่เที่ยง (อนิจฺจํ)** เพราะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย **เป็นทุกข์ (ทุกฺขํ)** เพราะเป็นของทนได้ยาก คือ ทนอยู่ในสภาวะเดิมไม่ได้ถาวรตลอดไป ใครยึดถือด้วยตัณหาและทิฏฐิ คือความหลงผิด ว่าเป็นบุคคล ตัวตน เรา-เขา ของเรา-ของเขา ที่เที่ยงแท้ถาวรแล้วเป็นทุกข์ และสุดท้ายสังขารธรรมทั้งหลายทั้งปวง ทั้งที่มีวิญญาณครอง (อุปาทินนกสังขาร)ก็ดี ที่ไม่มีวิญญาณครอง (อนุปาทินนกสังขาร) ก็ดี ย่อมต้องเสื่อมสลาย แตกดับ หมดสภาพเดิมของมันไป ด้วยกันหมดทั้งสิ้น ไม่มีอะไรเป็นแก่นสารสาระในความเป็นเป็นตัวตน บุคคล เรา-เขา ของเรา-ของเขา หรือของใครๆ อย่างเที่ยงแท้ถาวรตลอดไปได้เลย ชื่อว่า**เป็นอนัตตา(อนตฺตา)**

ปัญญาอันเห็นแจ้งในสังขารธรรมทั้งหลาย ว่า **เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์** และ**เป็นอนัตตา** นี้เอง ที่เป็นพื้นฐานนำไปสู่ปัญญาอันเห็นแจ้งในอริยสัจ ๔ คือ ความกำหนดรู้ความจริงแท้ในเรื่องของทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ สภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ ว่ามีได้เป็นได้จริงอย่างไร และหนทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ ให้ถึงความเจริญและสันติสุข ถึงเป็นบรมสุขอย่างถาวร ว่ามีอย่างไร ผู้ศึกษาและปฏิบัติธรรมตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ที่พระพุทธองค์ได้สั่งสอนไว้ดีแล้วอย่างจริงจัง ก็จะพัฒนาปัญญาเครื่องรู้ให้เห็นแจ้งแทงตลอดใน **พระอริยสัจ ๔** คือ

ทุกขสัจ ๑ สมุทัยสัจ ๑ นิโรธสัจ ๑ และ**มรรคสัจ ๑** นี้ ด้วย **ญาณ ๓** คือ

สัจจญาณ กำหนดรู้ความจริงแท้ในเรื่องของทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ สภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ และหนทางปฏิบัติ เพื่อความพ้นทุกข์ ว่ามีจริงอย่างไร นี้ประการ ๑

กิจจญาณ กำหนดรู้ว่า ควรจะปฏิบัติอย่างไร กับสัจจะทั้ง ๔ นี้ กล่าว คือ กำหนดรู้ว่า "**ทุกข์**" ควรกำจัดอย่างไร "**เหตุแห่งทุกข์**" ควรละอย่างไร "**สภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ มีได้จริง**" นั้น ควรทำให้แจ้งอย่างไร และ "**หนทางปฏิบัติเพื่อถึงความพ้นทุกข์ ให้ถึงความสันติสุข ถึงบรมสุขอย่างถาวร**" นั้น ควรทำให้เจริญอย่างไร นี้ประการ ๑

กตญาณ กำหนดรู้ว่า "**ทุกข์**" กำจัดได้แล้วเพียงไร "**เหตุแห่งทุกข์**" ละได้เพียงไร "**นิโรธ**" ทำให้แจ้งได้แล้วเพียงไร และ "**มรรค คือทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์**" นั้น ได้ทำให้เจริญแล้วเพียงไร รวมเป็นญาณ เครื่องกำหนดรู้ ๓ มีอาการ ๑๒ นี้เป็นปัญญาส่องสว่างทางดำเนินไปสู่มรรค ผล นิพพาน ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ และที่เป็นบรมสุขอย่างถาวรของบัณฑิตผู้มีปัญญา

ปัญญาส่องสว่าง ทางดำเนินไปสู่มรรค ผล นิพพาน ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ และที่เป็นบรมสุขอย่างถาวร ดังกล่าวนี้ กล่าวตาม**เหตุให้เกิดปัญญา** มีเป็น ๓ (ที.ปาฏิ. ๑๑/๒๒๘/๒๓๑) คือ

๑) **สุตมยปัญญา** ปัญญาที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียน จากการฟังธรรม และจากการศึกษาค้นคว้า จากคัมภีร์ และตำรา อรรถกถา ฎีกา เป็นต้น

๒) **จินตามยปัญญา** ปัญญาจากการตรึกตรอง ใคร่ครวญ หาเหตุผล วิเคราะห์วิจัยธรรม

๓) **ภาวนามยปัญญา** ปัญญาที่เกิดจากการฝึกฝน อบรมกาย วาจา และใจ โดยการปฏิบัติ ศีล สมาธิ และปัญญา รวมเรียกว่า **การเจริญสมถวิปัสสนา ตามแนวสติปัฏฐาน ๔** คือ **การมีสติพิจารณาเห็นกายในกาย เห็นเวทนาในเวทนา เห็นจิตในจิต** และ**เห็นธรรมในธรรม** อันมีรายละเอียด อยู่ในอริยมรรคมีองค์ ๘ นั้นเอง

สาธุชน ผู้สนใจศึกษาสัมมาปฏิบัติ ด้วย **อิทธิบาทธรรม** คือ

ฉันทะ ความมีใจรัก ในการศึกษาสัมมาปฏิบัติ ๑

วิริยะ พากเพียร ศึกษา อบรมกาย วาจา และใจ โดยการปฏิบัติ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เจริญขึ้น เป็น**อธิศีล** คือ ศีลยิ่ง **อธิจิต** คือ จิตยิ่ง/สมาธิยิ่ง **อธิปัญญา** คือ ปัญญาอันยิ่ง อันมีรายละเอียดอยู่ในอริยมรรคมีองค์ ๘ ด้วยความอดทน บากบั่น ไม่ย่อท้อ ไม่ทอดทิ้งธุระเสียกลางคัน ๑

จิตตะ มีใจจดจ่อ อยู่กับธรรม ๑ และ

วิมังสา คือ ความพิจารณาเหตุ สังเกตผล โดยแยบคาย ด้วยปัญญาอันเห็นชอบ ๑

ย่อมสามารถเจริญปัญญา อันเห็นชอบในพระอริยสัจ ๔ อันเป็นปัญญาเครื่องรู้ บาป-บุญ คุณ-โทษ ให้รอบรู้ทางเจริญ-ทางเสื่อมแห่งชีวิต นำตนและหมู่คณะไปสู่ความเจริญ และสันติสุขยิ่งๆขึ้นไป ตามรอยบาทพระพุทธองค์ได้

ปัญญารอบรู้ จากการตั้งใจมุ่งมั่นศึกษาสัมมาปฏิบัติธรรม ดังกล่าวนี้ จึงเหมาะอย่างยิ่ง แก่ชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ทุกฐานะ ที่จะศึกษาและอบรมตน ให้อยู่แต่ในคุณความดี มีสติสัมปชัญญะ ด้วยปัญญาอันเห็นชอบ ได้รอบรู้ทางเจริญทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง อันจะเป็นประทีปส่องทางดำเนินชีวิต ให้การประกอบกิจการงานในอาชีพ และ/หรือในหน้าที่รับผิดชอบ ของบุคคลทุกอาชีพ ทุกฐานะ ทุกระดับ ให้มีคุณธรรมเครื่องคุ้มครองรักษาตน รักษาครอบครัว หมู่คณะ ทั้งในวงงาน วงสังคม และประเทศชาติ มิให้เสียหาย ตกต่ำ ให้ดำเนินชีวิตไปถึงความสำเร็จ ถึงความเจริญสันติสุขได้ พระพุทธองค์ตรัสเรียกปัญญารอบรู้นี้ ว่า **“โกศล”** คือ **ความฉลาด** มี ๓ ประการ (ที. ปฏิ. ๑๑/๒๒๘/๒๓๑) คือ

๑) **อายโกศล ฉลาดในความเจริญ** คือรู้จักเหตุปัจจัย และ/หรือทางดำเนินให้ถึงความสำเร็จ และถึงความเจริญสันติสุขของชีวิต

๒) **อปายโกศล ฉลาดในความเสื่อม** คือ รู้จักเหตุปัจจัย และ/หรือ ความประพฤติอันนำไปสู่ความเสื่อม เป็นโทษ เป็นความทุกข์ เดือดร้อน

๓) **อุปายโกศล** ฉลาดในอุบาย ที่จะหลีกเลี่ยงเหตุปัจจัยในความเสื่อม และฉลาดในการดำเนินไปในทางที่ให้ถึงความสำเร็จ ถึงความเจริญ และสันติสุขในชีวิต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคุณประเสริฐของเรา ได้ทรงประพฤติปฏิบัติพระองค์ ตามหลักธรรมอันเป็นจารีตประเพณี คือ **ทศพิธราชธรรม**นี้ อีกทั้ง**ราชสังคหวัตถุ ๔** และ**จักรวรรดิวัตร ๑๒** อย่างสมบูรณ์ สมดังที่ ฯพณฯ ม.ล.ทวีสันต์ ลดาวัลย์ องคมนตรี ในสมัยที่ดำรงตำแหน่งราชเลขาธิการ ได้แสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “**พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับปวงชนชาวไทย**” ณ ศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันอังคารที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๙ มีเนื้อความตอนหนึ่ง (จากหนังสือ “**ทศพิธราชธรรม**” โดยคณะกรรมการอำนวยการจัดงาน เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ หน้า ๔๒๑-๔๒๒) ว่า

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประพฤติปฏิบัติพระองค์ อยู่ภายใต้กรอบแห่งรัฐธรรมนูญ จารีตประเพณี คือ ทศพิธราชธรรม ราชสังคหวัตถุ ๔ จักรวรรดิวัตร ๑๒ และทรงยึดมั่นอยู่ในราชธรรมเหล่านี้อย่างแน่นแฟ้น ครับ ข้อหนึ่ง ที่ผมอยากจะเรียนให้ทราบก็คือว่า ทรงสนพระทัย และศึกษาธรรมะคำสั่งสอน ของพระองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า อย่างลึกซึ้ง และทรงถือปฏิบัติธรรมะเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง ทรงยึดมั่นในธรรมะเหล่านั้น และก็ใช้ธรรมะเหล่านั้น ในการดำเนินพระบรมราโชบาย หรือพระราชดำริต่างๆ ได้อย่างแนบเนียน บางครั้ง ในเมื่อทรงมีเวลา ก็พระราชทานพระมหากรุณาสอนธรรมะให้แก่ราชเลขาธิการด้วยซ้ำไป ซึ่งก็นับว่าเป็นพระมหากรุณาแก่ผมเป็นอย่างยิ่ง และเป็นประโยชน์ แก่ผมในการ

ที่จะนำไปปฏิบัติ ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง โดยเฉพาะเมื่อคนเรามีอายุมากขึ้นแล้ว จำเป็นต้องมีอะไรหลายอย่าง ที่จะมาช่วยให้เราสามารถทำจิตให้สงบ และสามารถที่จะปฏิบัติงาน ด้วยจิตใจที่เป็นธรรมได้ ผมจะเรียนย้ำว่า เท่าที่ปฏิบัติราชการอยู่ในใต้เบื้องพระยุคลบาทประมาณ ๑๗ ปี ทรงยึดมั่นอยู่ในหลักทศพิธราชธรรม โดยเฉพาะทรงพยายามเสริมสร้าง ความสามัคคีให้เกิดในชาติ จึงทรงเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของชนในชาติ หรือที่จะเรียกว่า ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ของชาติ ด้วยคุณธรรมที่กล่าวมานี้ พระองค์ท่านจึงเป็นที่เคารพของคนไทยทั้งปวง”

อนึ่ง “**หลักธรรมาภิบาล**” (Good Governance) ที่ใช้เป็นแนวทางการบริหารงาน **แบบบูรณาการ** (Integration) ของ**หัวหน้าฝ่ายบริหาร** (CEO-Chief Executive Officer) ให้ได้ผลดี มี**ประสิทธิภาพสูง** (High Efficiency) นั้น รัฐบาลในสมัยของ ฯพณฯ ชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ก็ได้กำหนดเป็น “**ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒**” ขึ้น (ประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๖๓ ง วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๒) ว่า ในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย ๖ ประการ ดังนี้

๑) **หลักนิติธรรม** ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆให้ทันสมัย และเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจ ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจ หรืออำนาจของตัวบุคคล

๒) **หลักคุณธรรม** ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ยึดถือหลักนี้ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชาชนพัฒนาตนเอง

ไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความสื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต จนเป็นนิสัยประจำชาติ

๓) **หลักความโปร่งใส** ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจ ซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงาน ขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการ ให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

๔) **หลักความมีส่วนร่วม** ได้แก่ การเปิดโอกาส ให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็น ในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของชาติ ไม่ว่า ด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่นๆ

๕) **หลักความรับผิดชอบ** ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

๖) **หลักความคุ้มค่า** ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้า และบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ให้สมบูรณ์ยั่งยืน

ครั้นต่อมา ก็ได้มีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกา “ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖” ขึ้น ในสมัยรัฐบาลของ **ฯพณฯ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร** มีเนื้อความใน **หมวดที่ ๑** การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มาตรา ๖ ว่า **การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่**

การบริหารราชการ เพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

๑) เกิดประโยชน์สุขของประชาชน

๒) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ

๓) เกิดประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ

๔) ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น

๕) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อเหตุการณ์

๖) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ

๗) มีการประเมินผล การปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

และได้**กำหนดรายละเอียด** เป้าหมาย วิธีดำเนินการ วัตถุประสงค์ การศึกษาวิเคราะห์และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ฯลฯ เพื่อบรรลุเป้าหมาย**การบริหารต่างๆ เป็นหมวดๆ ไว้ รวม ๗ หมวด** (หมวดที่ ๒-หมวดที่ ๘) ไว้เป็นแนวทางการบริหารการปกครอง อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน**หมวดที่ ๔ ว่าด้วยการบริหารราชการ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ** นั้น บทบัญญัติในส่วนนี้ ได้กำหนดให้ส่วนราชการต้องปฏิบัติตามหลักการ ๓ ประการ คือ

๑. หลักความโปร่งใส หมายถึง ส่วนราชการต้องประกาศกำหนดเป้าหมาย และแผนการทำงาน ระยะเวลาแล้วเสร็จ และงบประมาณที่ต้องใช้ เพื่อให้ข้าราชการและประชาชนทราบ ซึ่งจะทำให้การทำงานมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบแผนการทำงานได้ ฯลฯ

๒. หลักความคุ้มค่า หมายถึง ส่วนราชการ ต้องจัดทำบัญชีต้นทุนในงานบริการสาธารณะแต่ละประเภท และรายจ่าย ต่อหน่วยของบริการสาธารณะ เพื่อเปรียบเทียบ ความคุ้มค่าระหว่างปัจจัยนำเข้ากับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งหากรายจ่ายต่อหน่วยของงานบริการสาธารณะของส่วนราชการใด สูงกว่ารายจ่ายต่อหน่วยของงานบริการสาธารณะ

ประเภทเดียวกัน ของส่วนราชการอื่น ส่วนราชการนั้น ต้องจัดทำแผนการลดรายจ่ายต่อหน่วย เพื่อดำเนินการปรับปรุงการทำงานต่อไปฯ... สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ จะเป็นผู้ตรวจสอบความคุ้มค่า ในการปฏิบัติภารกิจแห่งรัฐ เพื่อรายงานต่อคณะรัฐมนตรี ประเมินว่า ภารกิจใด สมควรทำต่อไปหรือยุบเลิก โดยคำนึงถึงประโยชน์ ที่รัฐและประชาชน จะพึงได้จากภารกิจนั้นฯ... การจัดซื้อจัดจ้าง ต้องกระทำโดยเปิดเผยและเที่ยงธรรม โดยจะต้องชั่งน้ำหนัก ถึงประโยชน์และผลได้ผลเสียต่อสังคม ภาระต่อประชาชน คุณภาพ วัตถุประสงค์นี้จะใช้ราคา และประโยชน์ระยะยาวของส่วนราชการซึ่งมิใช่ราคาต่ำสุดเป็นเกณฑ์อย่างเดียว แต่คำนึงถึง การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าในระยะยาวที่จะทำให้ต้นทุนการบริการสาธารณะต่ำลงได้

๓. **หลักความชัดเจนในการปฏิบัติราชการ** (หลักความรับผิดชอบ)

(๑) ในการปฏิบัติราชการ ระหว่างส่วนราชการด้วยกัน ถ้าการปฏิบัติงาน ของส่วนราชการหนึ่งต้องได้รับความเห็นชอบ หรืออนุญาต จากอีกส่วนราชการหนึ่ง ส่วนราชการผู้เห็นชอบหรืออนุญาตต้องดำเนินการภายใน ๑๕ วัน เพราะต้องปฏิบัติตามขั้นตอน ของกฎหมาย ถ้ามีการเห็นชอบ หรืออนุมัติเกินเวลา ข้าราชการที่เกี่ยวข้องต้องรับผิดชอบ

(๒) การวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาใดๆ ส่วนราชการ ต้องเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยโดยเร็ว และหลีกเลี่ยง การแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณา ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดหลักที่ชัดเจน ในการรับผิดชอบของส่วนราชการ และมิให้ใช้เวลานานในการพิจารณาในรูปแบบของคณะกรรมการ

(๓) ในกรณีที่เป็นการพิจารณา ในรูปแบบคณะกรรมการให้มีผลผูกพันผู้แทนส่วนราชการ แม้จะมิได้เข้าร่วมประชุม และจะต้องมีการบันทึกฝ่ายข้างน้อยไว้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดหลักที่ชัดเจนในความ

รับผิดชอบ ของผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนส่วนราชการในคณะกรรมการ อันจะก่อให้เกิด ผลสรุปของงานที่แน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลงโดยส่วนราชการนั้นในภายหลัง

(๔) การสั่งราชการ ต้องเป็นลายลักษณ์อักษร ถ้ามีการสั่งการด้วยวาจาต้องบันทึกคำสั่งนั้นไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการสั่ง เพื่อปฏิบัติราชการ ที่ต้องมีหลักฐานยืนยันคำสั่งที่แน่นอน มีความรับผิดชอบทั้งผู้สั่งและผู้ปฏิบัติงาน

บทสรุปหลักธรรมาภิบาล

กล่าวโดยสรุป การปกครองการบริหารแบบบูรณาการ (Integration) ของหัวหน้าฝ่ายบริหาร (CEO-Chief Executive Officer) ขององค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของทางราชการ ในส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ดี องค์กรรัฐวิสาหกิจ และองค์กรธุรกิจเอกชนก็ดี องค์กรทางการศาสนา และองค์กรสาธารณะอื่นๆก็ดี ที่จะให้บังเกิดผลสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง ชื่อว่า **การบริหารการปกครองที่ดี** (Good Governance) นั้น ประมวลรวมย่อลงใน **"หลักธรรมาภิบาล"** ๔ ประการ เหล่านี้ คือ

๑. **หลักความถูกต้อง** (accuracy/valid)

การบริหารการปกครองที่ดีต้องเป็นไปด้วยความถูกต้องตามกฎหมายของบ้านเมือง ๑ ถูกต้องตามหลักวิชาการ ๑ ถูกต้องตามความต้องการ และ/หรือได้รับความพึงพอใจของประชาชนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ๑ และถูกต้องตามหลักศีลธรรม ๑

- **ถูกต้องตามกฎหมายของบ้านเมือง** รวมความถึงระเบียบ กฎ ข้อบังคับ ขององค์กรที่ออกตามกฎหมายของบ้านเมืองด้วย
- **ถูกต้องตามหลักวิชาการ** หมายถึง หลักวิชาการที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลอันจำเป็นที่เชื่อถือได้ (reliable) ที่ถูกต้อง (accurate/valid) ที่ตรงประเด็น (relevant) และสมบูรณ์พอ (perfect / sufficient) ประมวลวางเป็นหลักปฏิบัติ หรือเป็นทฤษฎีขึ้น ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) ไว้ดีแล้ว
- **ถูกต้องตามนโยบาย และสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายขององค์กร**
- **ถูกต้องตามความต้องการ หรือความพึงพอใจ** (Satisfaction) **ของผู้บังคับบัญชา ของผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ** และ **ถูกต้องตามความต้องการ** หรือ**ความพึงพอใจ ของประชาชนโดยส่วนรวม**

- **ถูกต้องตามหลักศีลธรรม** ในฐานะที่ประเทศไทย เป็นเมืองพุทธ ประชากรส่วนใหญ่ (๙๕ %) เป็นพุทธศาสนิกชน และพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ย่อมบังเกิดผลดี แก่ผู้ปฏิบัติตามในกาลทุกเมื่อ การบริหารงานที่ดี คือ ที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม จึงช่วยให้การบริหารทุกองค์กรได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง

ศีล เป็นข้อห้าม ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานทุกระดับพึงมีศีล อย่างน้อยศีล ๕ (เบญจศีล) ได้แก่ **ไม่เจตนาฆ่าสัตว์** ๑ **ไม่เจตนาลักฉ้อคดโกง หรือคอรัปชั่น** ๑ **ไม่เจตนาประพฤติผิดในกาม** ๑ **ไม่เจตนาโกหกหลอกลวง** ๑ และ**ไม่เสพสิ่งเสพติดมึนเมาให้โทษ เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท** ๑

ธรรม เป็นข้อปฏิบัติ อย่างน้อย**เบญจธรรม** คือ คุณธรรมของคนดี ๕ ประการ ได้แก่ **ความมีเมตตา กรุณา เห็นอกเห็นใจกัน ไม่คิดประหัตประหารกัน** ๑ **การให้ปัน การเสียสละกำลังกาย สติปัญญา เวลา และกำลังทรัพย์ เพื่ออนุเคราะห์สงเคราะห์ผู้อื่น** ๑ **มีความสันโดษในคู่ครองของตน มีความสำรวมในกาม** ๑ **มีความซื่อสัตย์ ความจริงใจ** ๑ และ**มีสติสัมปชัญญะ รู้ผิดชอบ ชั่ว-ดี รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ รู้ทางเจริญ-ทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง** ๑ เป็นต้น

- **ถูกต้องตามหลักธรรม ที่เป็นอุปการะสำคัญ ต่อการบริหารการปกครอง พระราชอาณาจักรของพระมหากษัตริยาธิราชเจ้า แต่ปางก่อน ที่ใช้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ ตลอดมาแต่โบราณกาล จนถึงปัจจุบันนี้ อันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคุณประเสริฐของไทยเรา ก็ได้ทรงถือเป็นหลักปฏิบัติพระองค์ตลอดมา** คือ **หลักทศพิธ-ราชธรรม ๑๐** ได้แก่ **ทานํ** คือ การให้ ๑ **สีลํ** คือ ความสำรวมระวังกาย วาจา ให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ ๑ **ปริจฺจาคํ** คือ การเสียสละ ๑ **อาชฺชวํ** คือ ความซื่อตรง ๑ **มทฺทวํ** คือ ความสุภาพอ่อนโยน ๑ **ตปํ**

คือ ความเพียรเผากิเลส ๑ **อกฺโกธํ** คือ ความไม่โกรธ ๑ **อวิหึสญฺจ** คือ ความไม่เบียดเบียน ๑ **ขนฺติญฺจ** คือ ความอดทน ๑ และ**อวิโรธนํ** คือ ความไม่คลาดจากธรรม ๑ **ตลอดถึงหลักธรรมอื่นๆ** ได้แก่ **ราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตร พละ** และ**พรหมวิหารธรรม** คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาพรหมวิหาร เป็นต้น

๒. **หลักความเหมาะสม** (Appropriate / Proper)

หมายถึง **ความรู้จักบริหารจัดการองค์กร หรือหน่วยงาน และปกครองดูแล ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ด้วยความเหมาะสมกับเหตุผล เหมาะสมกับบุคคล กับชุมชน กับกาลเวลา สถานที่ และให้เหมาะสมกับสถานการณ์แวดล้อม เมื่อยามจำเป็นก็ให้รู้จักยืดหยุ่น** (Flexible) หรือประนีประนอม (Compromise) **โดยไม่เสียหลักการ ให้การปฏิบัติงานสำเร็จอย่างได้ผลดีที่สุด ให้มีส่วนเสียหายน้อยที่สุด หรือให้ไม่เสียหายเลย ความแข็งกร้าว** หรือ**แข็งกระด้าง ด้วยมานะ ทิฏฐิ ชนิด “ยอมหักไม่ยอมงอ” มิใช่อุบายที่ดี ที่จะให้ประสบผลสำเร็จได้ตลอดไป**

ทั้งนี้ พึงอาศัย**หลักสัปปุริสธรรม ๗ ประการ** ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดีแล้ว คือ

ธมฺมญฺญุตา รู้จักหลักวิชา หรือรู้จักเหตุ ๑
อตฺถญฺญุตา รู้จักความหมาย หรือรู้จักผล ๑
อตฺตญฺญุตา รู้จักตน ๑
มตฺตญฺญุตา รู้จักประมาณในการบริโภคใช้สอยทรัพย์ ๑
กาลญฺญุตา รู้จักกาลเวลาอันควรที่จะปฏิบัติ หรือดำเนินการให้ได้ผลดี ๑
ปริสญฺญุตา รู้จักชุมชน ๑
ปุคฺคลญฺญุตา รู้จักบุคคล ๑ เป็นต้น

เป็นหลัก ในการวางตัวในวงงาน ในวงสังคม ทุกระดับ และในการปกครองบังคับ บัญชา ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้อย่างเหมาะสม

๓. **หลักความบริสุทธิ์/โปร่งใส่** (Purity/Transparancy)

หมายถึง **การบริหารการปกครอง การตัดสินใจหรือการวินิจฉัยสั่งการใดๆ ก็เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ใจ** คือ **ด้วยเจตนาบริสุทธิ์ มุ่งตรงต่อความสำเร็จอย่างได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูงขององค์กร และมุ่งตรงต่อประโยชน์ และความสันติสุข โดยส่วนรวม ของประชาชนเป็นสำคัญ จึงเป็นการบริหารที่สุจริต มีความโปร่งใส** (Transparant) **ตรวจสอบได้**

๔. **หลักความยุติธรรม** (Justice)

หมายถึง **การบริหารการจัดการกิจกรรม และ/หรือ โครงการต่างๆขององค์กร อย่างมีประสิทธิภาพ** (High Efficiency) **กล่าวคือ ให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิผล** (Effectiveness) **และให้ได้รับความพึงพอใจ** (Satisfaction) **โดยธรรมจากชนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อย่างสูง ต่อค่าลงทุน** (Investment Costs) ได้แก่ กำลังงบประมาณ กำลังบุคลากรและทรัพยากร และระยะเวลาที่ใช้ในการบริหารจัดการ **ที่ต่ำ** คือ **อย่างประหยัด และคุ้มค่า** และหมายถึง **การปกครองบังคับบัญชา ดูแล ปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ด้วยความเป็นธรรม** คือ

ไม่อคติ ด้วยความรัก (ฉนฺทาคติ) หรือ **เห็นแก่ตัว เห็นแก่พวกพ้อง หมู่เหล่าจัด** ๑

ไม่อคติ ด้วยความโกรธ หรือ**เกลียดชัง (โทสาคติ)** ๑

ไม่อคติ ด้วยความเกรงกลัว (ภยาคติ) ๑ และ

ไม่อคติ ด้วยความหลง (โมหาคติ) เพราะหูเบา หรือไม่รู้ข้อมูล ที่ถูกต้องเป็นจริง ที่เชื่อถือได้ ที่ตรงประเด็น และที่สมบูรณ์ดีพอ อีก ๑

หลักธรรมาภิบาล ๔ ประการ นี้ ย่อมเป็นหลักสำคัญ สำหรับผู้ปกครอง ผู้บริหารทุกระดับ สามารถใช้เป็นแนวทางในการปกครองบังคับบัญชา ดูแล ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และใช้ในการบริหารจัดการ โครงการต่างๆขององค์กรให้ประสบ

ความสำเร็จ และให้บรรลุผลดี มีประสิทธิภาพสูง ได้อย่างแน่นอน

อาตมภาพ ขอจบปาฐกถาธรรม เรื่อง **“หลักธรรมาภิบาล”** ไว้เพียงเท่านี้ ขอความสุขสวัสดี จงมีแด่ผู้ฟังทุกท่าน เจริญพร ฯ

ประมุขศิลป์

คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี (Good Leadership)

ประมุขศิลป์
คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี (Good Leadership)

การแสดงปาฐกถาธรรม เรื่อง **"หลักธรรมาภิบาล"** คือ หลักธรรมปฏิบัติช่วยให้การปกครองการบริหาร แบบบูรณาการของหัวหน้าฝ่ายบริหาร (CEO – Chief Executive Officer) ตลอดถึงหัวหน้างานทุกระดับ ให้สามารถปกครองและบริหารที่ดี (Good Governance) คงจะไม่สมบูรณ์ หากจะมิได้กล่าวถึง **"ประมุขศิลป์"** คือ **คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี (Good Leadership)** อัน**เป็นคุณสมบัติที่ดีที่สำคัญของหัวหน้าฝ่ายบริหาร ตลอดลงมาถึงหัวหน้างานทุกระดับให้สามารถปกครอง และบริหารองค์กรที่ตนรับผิดชอบ ให้ดำเนินไปถึงความสำเร็จอย่างได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง** และ**ให้ถึงความเจริญและสันติสุขอย่างมั่นคง ในกาลทุกเมื่อ ไม่กลับกลายเป็นความทุกข์เดือดร้อนอีกได้ในภายหลัง เป็นเสมือนนายสารถีผู้ขับรถเทียมม้า หรือเป็นเสมือนนายวงดนตรี ผู้ควบคุมวงดนตรีที่มีความสามารถฉันใด ฉันนั้น**

นายสารถีที่ดี คือ ผู้ที่สามารถขับรถเทียมม้าให้สามารถบรรทุกสิ่งของได้มากไปถึงจุดหมายปลายทาง ได้รวดเร็วและปลอดภัย เพราะมีคุณสมบัติของนายสารถีที่ดี ที่สามารถ หรือ**นายวงดนตรีที่ดี** คือ ที่สามารถควบคุมวงดนตรี ซึ่งมีผู้เล่นดนตรีหลายชิ้นหลายคน เป็นวงใหญ่ ให้บรรเลงเพลงได้ไพเราะเพราะพริ้ง สะกดใจผู้ฟังให้เคลิ้มเคลิ้ม เป็นสุข หรือให้บรรเลงเพลงได้เร้าใจ ถูกใจผู้ฟัง ให้สนุกสนานเพราะเป็นนายวงดนตรีที่มีความสามารถ กล่าวคือ **มีสภาวะความเป็นผู้นำสูงฉันใด หัวหน้าฝ่ายบริหาร ตลอดลงมาถึงหัวหน้างานทุกระดับขององค์กร ที่**

จะสามารถปกครองบังคับบัญชา ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และ**สามารถบริหารจัดการกิจกรรม** และ/หรือ **โครงการต่างๆ ขององค์กรให้บรรลุผลดี มีประสิทธิภาพสูง ก็จะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี** คือ **มีประมุขศิลป์สูง ฉันนั้น ประมุขศิลป์** (Leadership) คือ **คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี**นั้น **เป็นทั้งศาสตร์** (Science) **และศิลป์** (Arts) กล่าวคือ **สามารถศึกษาวิเคราะห์วิจัยข้อมูลอย่างมีระบบ** (Systematic Study) **จากพฤติกรรม**และ**วิธีการปกครองการบริหารองค์กรให้สำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพสูงมาแล้ว ประมวลขึ้นเป็นหลัก**หรือ**ทฤษฎี** (Theory) **ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์** (Scientific Method) **สำหรับใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของหัวหน้าฝ่ายบริหาร** (CEO) **ให้เกิดประโยชน์แก่การปกครองการบริหารที่ดี** (Good Governance) กล่าวคือ **ให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงได้** เพราะเหตุนั้น **ประมุขศิลป์** คือ **คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี** จึงชื่อว่า **เป็นศาสตร์** (Science)

นอกจากนี้ **คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดีนั้น ยังเกิดจากการที่บุคคลได้เคยศึกษาหาความรู้ ฝึกฝนอบรมบ่มนิสัย** และ**เคยปฏิบัติพัฒนาสภาวะความเป็นผู้นำที่ดี มาแต่ปางก่อน** คือ **แต่อดีตกาล จนหล่อหลอม บุคลิกภาพและสภาวะความเป็นผู้นำที่ดี ปลูกฝัง เพิ่มพูน อยู่ในจิตสันดานยิ่งขึ้นต่อๆ มาจนถึงปัจจุบัน ประมุขศิลป์** คือ **คุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่ดีเช่นนี้** ชื่อว่า **เป็นศิลป์** (Arts) **ซึ่งก็คือ "บุญบารมี" นั้นเอง**

ต่อไปนี้ อาตมภาพจะได้กล่าว **ประมุขศิลป์** คือ **คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี** ซึ่งเป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ไปด้วยกัน จากความรู้ที่ได้เคยศึกษาหลักสูตรการบริหารธุรกิจ (Business Administration) ในชั้นปริญญาตรี และหลักสูตรการบริหารสาธารณะ หรือการบริหารราชการแผ่นดิน (Public Administration) ในชั้นปริญญาโท จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประการ ๑ จากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ ที่ได้เคยปฏิบัติงาน ในฐานะผู้ปกครองผู้บริหาร และในฐานะของนักวิจัยและประเมินผลงานหน่วยงาน ขององค์กรทางราชการของรัฐบาลต่าง

ประเทศ (มีสำนักงานอยู่ในประเทศไทย) นี้ประการ ๑ และจากการที่ได้ศึกษาสัมมาปฏิบัติพระพุทธศาสนา ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุเมื่ออายุ ๕๗ ปีเต็ม ต่อมา ได้รับการแต่งตั้ง เป็นเจ้าอาวาสผู้ปกครองพระภิกษุสามเณร และผู้บริหารจัดการวัด ซึ่งปัจจุบันมีพระภิกษุสามเณรประมาณ ๑๕๐ รูป รวมระยะเวลาที่ครองเพศบรรพชิตมาถึงบัดนี้ (พ.ศ.๒๕๔๗) ร่วม ๒๐ ปี จึงทำให้ได้ประสบการณ์ ในการปกครองการบริหารเพิ่มขึ้น อีกประการ ๑ ประมวลขึ้นเป็น **ประมุขศิลป์** คือ **หลักความเป็นผู้นำที่ดี (Good Leadership)** พอเป็นแนวทางการศึกษาสัมมาปฏิบัติแก่สาธุชนผู้สนใจต่อไป

คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดีนั้น ประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

๑. **เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี** (Good Personality) คือ เป็นผู้มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

๑.๑ **มีสุขภาพกายที่ดี** คือ เป็นผู้มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีท่วงท่ากิริยา รวมทั้งการแต่งกาย ที่สุภาพ เรียบร้อยดีงาม สะอาด และดูสง่างามสมฐานะ

๑.๒ **มีสุขภาพจิตที่ดี** คือ เป็นผู้มีอัธยาศัยใจคอที่งาม เป็นคนดี มีศีลธรรม ได้แก่ **ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ วิริยะ สติ สมาธิ** และ**ปัญญา** กับทั้งมีกัลยาณมิตตธรรม คือมีคุณธรรมของคนดี

ผู้มีศรัทธา หมายถึง **เป็นผู้รู้จักศรัทธาบุคคล และข้อปฏิบัติที่ควรศรัทธา ไม่ลุ่มหลงงมงายในที่ตั้งแห่งความลุ่มหลง** คือ**รู้จักศรัทธาในบุคคลดี ผู้ทรงศีล ทรงธรรม เป็นสัมมาทิฏฐิ** คือ **ความเห็นชอบในความจริงแท้ ๔ ประการ** คือ

ความจริงแท้ในเรื่องของทุกข์ ๑

เหตุแห่งทุกข์ ๑

สภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ คือ มรรคผลนิพพาน ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ และ**ที่เป็นบรมสุขอย่างถาวร** ๑ และ

ความจริงแท้ ในทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ ๑ และ

รู้จักศรัทธา ในข้อปฏิบัติที่ควรศรัทธา คือ **ข้อปฏิบัติที่ดี ที่ชอบ** ได้แก่ **เบญจศีล** (ศีล ๕) และ**เบญจกัลยาณธรรม** คือคุณธรรม ๕ ประการ ที่ตรงกันข้ามกับความประพฤติผิดศีล เป็นต้น กล่าวอย่างสูง คือ **รู้จักศรัทธาในคุณพระพุทธ คุณพระธรรม**และ**คุณพระสงฆ์** และ**ผู้ทรงศีล ทรงธรรม เป็นสัมมาทิฏฐิ เป็นผู้ไม่หลงงมงาย ในที่ตั้งแห่งความหลง**

ผู้มีศีล คือ ผู้ที่รู้จักสำรวมระวัง ความประพฤติปฏิบัติ ทางกาย และทางวาจา ให้เรียบร้อยดีงาม ไม่ประพฤติเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

ผู้มีสุตะ คือ ผู้ได้เรียนรู้ทางวิชาการ และได้ศึกษาค้นคว้าในวิชาชีพนั้นเป็นผู้มีความรู้ในวิชาชีพนั้นดี มีสติปัญญาสามารถ และวิสัยทัศน์ในการปกครอง การบริหารที่ดี

ผู้มีจาคะ คือ เป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง ไม่คับแคบ รู้จักเสียสละกำลังกาย สติปัญญา ความสามารถ กำลังทรัพย์ และแม้เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อช่วยอนุเคราะห์ สงเคราะห์ผู้อื่น ตามสมควรแก่ฐานะ และโอกาส **อย่างสูง** คือ **ผู้เสียสละความสุขส่วนตนแม้ชีวิต เพื่อรักษาสถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา** และ**สถาบันพระมหากษัตริย์** ดังที่มีคำโบราณกล่าวไว้ว่า

“คนที่จะเป็นใหญ่ เป็นผู้นำคนต้องใจใหญ่ คือใจกว้าง ไม่คับแคบ และเป็นนักเสียสละ”

ผู้มีวิริยะ คือ ผู้ขยันหมั่นเพียร ในการประกอบกิจการงานในอาชีพ และ/หรือ ในหน้าที่รับผิดชอบ เป็นคนทำกิจการงานเข้มแข็ง จริงจัง กระฉับกระเฉง (Active) ไม่เป็นคนเฉื่อยชา (Passive) ไม่เป็นคนหยิบโหย่ง-สำรวย-กรีดกราย-ชอบผัดวันประกันพรุ่ง ไม่ทอดทิ้งธุระเสียกลางคัน

ผู้มีสติ คือ ผู้รู้จัก ยับยั้ง ชั่งใจ รู้จักคิดไตร่ตรองให้รอบคอบ ก่อนคิด-พูด-ทำ ว่า ที่กำลังจะคิด-พูด-ทำนั้น ถูกต้องตามหลักวิชาการ ถูกต้องตาม

กฎหมาย ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ถูกต้องตามหลักศีลธรรม หรือว่า ผิด เป็นทางเจริญ หรือทางเสื่อม ถ้าพิจารณาโดยรอบคอบแล้ว เห็นว่าถูก ก็ปฏิบัติหรือดำเนินไป ด้วยความเอาใจใส่ระมัดระวัง ถ้าเห็นว่าไม่ถูก ไม่ควร ก็ไม่คิด-พูด-ทำเช่นนั้นอีกต่อไป แต่บางครั้งอาจเผลอสติหลงประพฤติ หรือดำเนินไปผิดทาง ก็ให้รีบมี**สัมปชัญญะ** คือ **ความรู้สึกตัว รู้เท่าทันข้อผิดพลาดนั้น** ก็**รีบแก้ตัว** คือ กลับตัวกลับใจเสียใหม่ทันที อย่าดำเนินการ หรือปล่อยให้ดำเนินการต่อไปอย่างผิดๆ จนสายเกินแก้ไข

ผู้มีสมาธิ คือ **ผู้มีจิตใจตั้งมั่น ข่มกิเลสนิวรณ์** คือ ข่มธรรมชาติเครื่องเศร้าหมองแห่งจิตใจ เป็นอุปสรรคของปัญญาได้ **ให้จิตใจ สงบตั้งมั่น บริสุทธิ์ผ่องใส ควรแก่งาน** ก็**จะสามารถพิจารณาเห็นปัญหา รวมทั้งเห็นข้อแก้ไข/ป้องกันปัญหา** และ/หรือ **ข้อวินิจฉัยต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ให้สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา** และ**สั่งการได้อย่างเฉียบคม**

ผู้มีปัญญา คือ ผู้ที่รอบรู้กองสังขาร ผู้รอบรู้สภาวธรรมที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง (สังขาร) และที่ไม่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง (วิสังขาร คือพระนิพพาน) ผู้รู้แจ้งพระอริยสัจ ๔ รวมเป็น **ผู้มีปัญญาอันเห็นชอบ รอบรู้ทางเจริญ-ทางเสื่อมแห่งชีวิต ตามที่เป็นจริง เป็นประทีบส่องทางดำเนินชีวิตตน และสามารถนำหมู่คณะ ไปสู่ความสำเร็จ ได้ถึงความเจริญและสันติสุขได้ด้วยความสวัสดี** คือ **ด้วยความปลอดภัย อย่างมั่นคง** คือ **ไม่กลับเป็นความล้มเหลว เป็นความทุกข์เดือดร้อนได้ในภายหลัง**

ผู้มีกัลยาณมิตรธรรม คือ ผู้มีคุณธรรมของมิตรที่ดี ๗ ประการ (พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย อุทาน เล่มที่ ๔๔ มหามกุฏราชวิทยาลัย, พ.ศ.๒๕๒๖, หน้า ๓๘๘-๓๘๙)

๑) **เป็นผู้น่ารัก** (ปิโย) คือ เป็นผู้มีจิตใจกอปรด้วยเมตตากรุณา พรหมวิหาร ไม่ผูกพยาบาท ไม่ผูกใจเจ็บ หรือเจ้าเคียด เจ้าแค้น ไม่เกรี้ยวกราด รู้จักให้อภัย เป็นที่สบายใจ แก่ผู้เข้าไปพบหา หรือผู้อยู่ในปกครอง

๒) **เป็นผู้น่าเคารพบูชา** (ครุ) คือ เป็นผู้ที่สามารถเอาเป็นที่พึ่งอาศัย เป็นที่พึ่งทางใจ อบอุ่นใจ แก่ผู้อยู่ในปกครอง และ/หรือศิษยานุศิษย์ จึงเป็นผู้น่าเทิดทูน และน่าเคารพบูชา

๓) **เป็นผู้น่านับถือ น่าเจริญใจ** (ภาวนิโย) ด้วยว่า เป็นผู้ได้ฝึกฝนอบรมตนมาดีแล้ว ควรแก่การยอมรับและยกย่องนับถือ เอาเป็นเยี่ยงอย่างได้ เป็นผู้อันใครๆ เอ่ยอ้างถึงได้อย่างสนิทใจ และภาคภูมิใจ ว่า ท่านผู้นี้ เป็นผู้บังคับบัญชา หรือเป็นครูอาจารย์ของเรา

๔) **เป็นผู้รู้จักพูดจาโดยมีเหตุผลและหลักการ** (วัตตา) รู้จัก ชี้แจงแนะนำให้ผู้อื่นเข้าใจดี แจ่มแจ้ง เป็นที่ปรึกษาที่ดี เป็นครู ผู้สอนที่ดี แก่ศิษยานุศิษย์ แก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ได้มาคบค้าสมาคมด้วย ตามฐานะ

๕) **เป็นผู้อดทน ต่อถ้อยคำที่ล่วงเกิน วิพากษ์ วิจารณ์ ซักถาม** หรือ**ขอปรึกษาหารือ ขอให้คำแนะนำต่างๆ ได้** (วจนักขโม)

๖) **สามารถแถลงชี้แจง เรื่องที่ลึกซึ้ง** หรือ**เรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจอย่างถูกต้อง** และ**ตรงประเด็นได้ สามารถแนะนำสั่งสอนพระธรรมวินัย ทั้งที่ตื้นและที่ลึกซึ้ง ให้เข้าใจ**และ**ให้สามารถนำไปปฏิบัติให้เห็นผลดีจริงได้** (คัมภีรัญจะ กถัง กัตตา)

๗) **ไม่ชักนำในอฐานะ** (โน จัฏฐาเน นิโยชเย) คือ**ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อม** หรือ**ไปในทางที่เหลวไหล ไร้สาระ** หรือ**ที่เป็นโทษเป็นความทุกข์ เดือดร้อน**

คุณธรรม คือ **ความเป็นผู้มีศีล มีธรรม** ดังกล่าวนี้แหละ **ที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของผู้นำที่ดี** คือ **ให้เป็นผู้มีสุขภาพกาย** และ**สุขภาพจิตที่ดี รวมทั้งสติปัญญา ความสามารถ และวิสัยทัศน์ที่ดี ที่กว้างไกล ให้สามารถปกครอง** และ**บริหารจัดการองค์กร ที่รับผิดชอบให้ถึงความสำเร็จ ให้สามารถได้บรรลุผลดี มีประสิทธิภาพสูง ให้ถึงความเจริญ** และ**สันติสุขได้โดยสวัสดี** คือ **ด้วยความปลอดภัย อย่างมั่นคง ไม่กลับกลายเป็นความเสื่อม เป็นความทุกข์เดือดร้อนต่อไปในอนาคต ทั้งในภพชาติปัจจุบันทันตาเห็น** และ**ต่อๆไป ในสัมปรายภพ** คือ **ในภพชาติต่อๆ ไปได้อีก**

ผู้นำที่ดีสูงสุด ในพระพุทธศาสนา (พระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค ๖ **เรื่องนางจิญจมาณวิกา** หน้า ๗๔-๗๘) คือ **สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า** ที่ได้เคยถูกพวกเดียรถีย์ คนพาล ปัญญาโฉดเขลา ให้ร้ายป้ายสีอย่างรุนแรง เพื่อทำลายพระพุทธเจ้า เพราะอิจฉาริษยาพระพุทธองค์ ถึงกับออกอุบาย ให้นางจิญจมาณวิกาไปแกล้งแต่งตัวเหมือนคนตั้งท้อง ไปก่นด่าว่าพระพุทธเจ้า ทำนองว่า พระพุทธเจ้าทำอะไรที่ไม่ดีไม่งามไว้กับเธอ แล้วไม่รับผิดชอบ ซึ่งไม่เป็นความจริง พระพุทธองค์ก็ทรงอดทน ต่อถ้อยคำที่ล่วงเกิน วิพากษ์ วิจารณ์นั้น ด้วยขันติธรรม จนกระทั่งความจริงปรากฏ ว่า ที่นางจิญจมาณวิกา กล่าวร้ายนั้น เป็นเท็จ ที่พวกเดียรถีย์ผู้มีความอิจฉาริษยา พระพุทธเจ้าเป็นกำลัง ได้ออกอุบาย ให้นางจิญจมาณวิกาแกล้งทำเป็นคนท้อง แล้วกล่าววาจาล่วงเกินพระองค์ ด้วยคำหยาบคาย และไม่เป็นจริง ครั้นความจริงปรากฏ นางจิญจมาณวิกา ก็ได้รับกรรมอย่างรุนแรง ถึงถูกธรณีสูบตาย แล้วก็ไปเกิดในอบายภูมิ คือ ในอเวจีมหานรก เป็นสัตว์นรกที่ต้องได้รับความทุกข์ทรมาน อย่างแสนสาหัสชั่วกาลนาน

ตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่ง (พระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค ๗ **เรื่องของพระองค์ : พระศาสดาถูกพวกมิจฉาทิฏฐิด่า** หน้า ๒๑๑-๒๑๖) สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จไปประทับอยู่ใกล้กรุงโกสัมพี ซึ่งเป็นนครหลวงแห่งแคว้นวังสะ ได้มีพวกมิจฉาทิฏฐิ ผู้ไม่เลื่อมใสในพระรัตนตรัย ได้ติดตามบริภาษ คือ ด่าว่าพระพุทธเจ้าต่างๆ นานา ด้วยถ้อยคำด่า ๑๐ อย่าง เป็นต้นว่า

...เจ้าเป็นโจร เจ้าเป็นคนพาล เจ้าเป็นคนหลง เจ้าเป็นอูฐ เจ้าเป็นโค เจ้าเป็นลา เจ้าเป็นสัตว์นรก เจ้าเป็นสัตว์เดรัจฉาน สุคติไม่มีสำหรับเจ้า ทุคคติเท่านั้น เจ้าพึงหวัง

จนพระอานนท์เถรเจ้า พระพุทธอุปัฏฐากทนไม่ไหว จึงกราบทูลขอให้เสด็จไปสู่เมืองอื่น พระพุทธองค์ ก็ได้ตรัสถามท่านพระอานนท์ ว่า ถ้าไปเมืองนั้น แล้วมีคนเขาด่าอีกล่ะ เธอจะไปไหน พระอานนท์ก็กราบทูลพระองค์ ว่า ไปเมืองอื่นต่อๆ ไปอีก พระองค์ก็ตรัสอย่างเดิมอีก จนสุดท้ายพระองค์ตรัสว่า

“อานนท์ การทำอย่างนั้น ไม่ควร อธิกรณ์เกิดขึ้นที่ใด เมื่อมันสงบแล้ว ในที่นั้นแหละ การไปสู่ที่อื่นจึงควร ; อานนท์ ก็พวกใดล่ะที่ด่า”

พระอานนท์กราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ชนทั้งหมด ตลอดจนกระทั่งพวกทาสและกรรมกร ที่พากันด่าพระเจ้าข้า”

พระพุทธองค์ จึงได้ตรัสกะพระอานนท์ ว่า

“อานนท์ เราเป็นเช่นกับช้าง ที่เข้าสู่สงคราม, การอดทนต่อลูกศรที่แล่นมาจาก ๔ ทิศ เป็นภาระของช้างที่เข้าสู่สงคราม ฉันใด, ชื่อว่า การอดทนถ้อยคำที่ชนทุศีลแม้มาก กล่าวแล้ว เป็นภาระของเรา ฉันนั้น เหมือนกัน”

เมื่อทรงปรารภพระองค์แสดงธรรม ได้ทรงภาษิตพระคาถาเหล่านี้ ในนาค-วรรค ว่า

“เราจักอดกลั้นคำล่วงเกิน เหมือนช้างอดทนลูกศร ที่ตกจากแล่งในสงคราม ฉะนั้น, เพราะชนเป็นอันมากเป็นผู้ทุศีล. ชนทั้งหลายย่อมนำสัตว์พาหนะ ที่ฝึกแล้ว ไปสู่ที่ประชุม, พระราชาย่อมทรงสัตว์พาหนะที่ฝึกแล้ว, บุคคล ผู้อดกลั้นคำล่วงเกินได้ ฝึก(ตน)แล้ว เป็นผู้ประเสริฐ ในมนุษย์ทั้งหลาย, ม้าอัสดร ๑ ม้าสินธพผู้อาชาไนย ๑

ช้างใหญ่ชนิดกุญชร ๑ ที่ฝึกแล้ว ย่อมเป็นสัตว์ประเสริฐ, แต่บุคคลที่มีตนฝึกแล้ว ย่อมประเสริฐกว่า (สัตว์พิเศษนั้น)”

นี่คือตัวอย่าง ผู้นำสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้มีพระทัยหลุดพ้นแล้ว จากสรรพกิเลสทั้งปวง ทรงไม่หวั่นไหวต่อถ้อยคำล่วงเกิน ด้วยขันติธรรม และด้วยพระสติปัญญาอันเห็นชอบ

ขอยกตัวอย่าง **ผู้นำผู้ทรงคุณประเสริฐ ในพระพุทธศาสนาอีกองค์หนึ่ง** ในยุคปัจจุบันนี้ คือ **เจ้าประคุณ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถร)** วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร **ซึ่งเป็นสมเด็จพระกรรมวาจาจารย์ ของอาตมภาพเอง** จากประสบการณ์ของอาตมภาพที่ได้พบเห็น ได้สัมผัสกับเจ้าประคุณสมเด็จผู้เป็นพระกรรมวาจาจารย์ของอาตมภาพ **ได้เห็นคุณธรรมอันประเสริฐ หลายประการของท่าน** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ **ความอดกลั้น ต่ออนิฏฐารมณ์ที่มากระทบ** คือ **แม้จะถูกบริภาษ ล่วงเกิน วิพากษ์ วิจารณ์ ด้วยถ้อยคำที่เลวร้ายและไม่เป็นจริง จากบุคคลผู้หลงผิด ริษยา ด้วยความโฉดเขลา เบาปัญญา ก็สามารถอดกลั้นได้ ด้วยขันติธรรม ด้วยพรหมวิหารธรรม** และ**ด้วยสติปัญญาอันเห็นชอบเสมอ แม้จะได้เคยมีบรรดาศิษยานุศิษย์บางคน ทนฟังคำล่วงเกินเหล่านั้นไม่ไหว อยากจะยกเป็นคดีขึ้นฟ้องร้อง ท่านก็ห้ามปรามและกล่าวว่า**

“อย่าเลย ช่างเขาเถอะ เดี๋ยวเหนื่อย ก็หยุดเอง...”

แล้วท่านก็ยิ้มด้วยอารมณ์ดี ด้วยใบหน้าเป็นสีชมพูเป็นปกติ

ด้วยความที่ทรงคุณธรรม คือ ขันติธรรมเป็นปกติ ในวันที่รัฐบาล โดย **ฯพณฯ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี** ได้นิมนต์พระมหาเถระ และพระเถรานุเถระรวม ๔๐๙ รูป ไปเจริญพระพุทธมนต์ และฉันภัตตาหารเพล ที่ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ศกนี้ (พ.ศ.๒๕๔๗) อาตมภาพ ก็ได้รับนิมนต์ให้ไป ณ โอกาส อันเป็นมงคลนั้นด้วย **เจ้าประคุณ สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ผู้เป็นประธานสงฆ์ ณ ที่นั้น จึงได้แสดงสัมโมทนียกถา** มีความตอนหนึ่งว่า

“การจัดงานทำบุญ ที่ทำเนียบฯ ถือว่า เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี และเป็นความปรารถนาดี ของนายกรัฐมนตรี ที่จะให้เกิดความสุขสวัสดีแก่ประชาชน ถือเป็นเรื่องที่ดีงาม ย่อมเป็นที่ยินดีของชาวพุทธ และการที่ให้พระสงฆ์ ที่รับผิดชอบมารวมกัน ถือว่าได้มาเห็นการทำงานของรัฐบาล การจัดงานในวันนี้ เป็นสาเหตุที่กล่าวถึง คือ รัฐบาลนี้ เป็นรัฐบาลแรก ที่บริหารประเทศครบ ๔ ปี ตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มิเพียงเป็นประวัติศาสตร์ของรัฐบาลเท่านั้น แต่ยังเป็นความดีของประเทศไทยด้วย ที่ได้ช่วยกันประคับประคอง และทำให้ประเทศอื่น รู้สึกว่า ประเทศไทยเป็นประเทศประชาธิปไตย”

และได้ยกคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ทรงเปรียบพระองค์เอง เหมือนช้างศึกที่ถูกลูกศรจากทั้ง ๔ ทิศ พุ่งมาหาพระองค์ และพระองค์ทรงอดทน เหมือนที่รัฐบาลบริหารประเทศ ก็ถูกลูกศรทิ่มแทง การที่รัฐบาลต้องแก้ปัญหา ก็เหมือนกับที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ และทำการเผยแพร่พุทธศาสนาแก่ชาวโลก ถือเป็นการสร้างสิ่งที่ดีงามแก่ชาวโลก ก็ขอให้นายกฯ นึกถึงคำสอนที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระสงฆ์ คือ **ขันติธรรม** ความอดกลั้น เป็นพลังอันสูงส่ง และนิพพานคือความดับทุกข์ ถือเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุด ของพระพุทธศาสนา ก็ขอให้เป็นแนวทาง ในการนำมาปฏิบัติทั้งนายกรัฐมนตรี และครม. ถ้าอดทนได้และยึดหลักขันติธรรม ไม่ว่าจะไปแห่งหนใด ก็จะต่อสู้กับสถานการณ์ที่รุนแรงได้

“อย่าทำงาน เพื่อความเป็นอรหันต์ของตนเอง แต่ต้องทำงานเพื่อประชาชน ไม่ใช่ทำเพื่อทักษิณ *หรือ* ***คนใดคนหนึ่ง*** *และ* ***จุดมุ่งหมายสูงสุด*** *คือ* ***การดับทุกข์โดยไม่มีเหตุมารบกวนจิตใจ นั่นคือหน้าที่ในการดับทุกข์ของประชาชน*** *คือ* ***การแก้ปัญหาความยากจน*** *และ* ***การที่นายกรัฐมนตรีให้พระสงฆ์ช่วยกัน ยกจิตใจของคนไทยให้สูงขึ้น ถือเป็นหน้าที่ ช่วยให้คนไทยมีคุณธรรม*** *และ* ***จริยธรรม”***

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ กล่าว และว่า การที่เรามีสถาบันพระมหากษัตริย์ มีพระเจ้าแผ่นดินที่สูงส่ง ได้ทรงแนะนำว่า อะไรควรหรือไม่ควร รวมทั้งที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชเสาวนีย์ ถือเป็นเรื่องน่าชื่นใจที่ทรงห่วงใย ให้ทหาร ตำรวจ ทำงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมถึงพระสงฆ์ก็ต้องช่วยกันประคับประคอง

๒. **เป็นผู้ประกอบด้วย "หลักธรรมาภิบาล"** คือ **คุณธรรมของนักปกครอง นักบริหาร ที่ดี** (Good Governance) คือ

๒.๑ **หลักความถูกต้อง** คือ มีการพิจารณาวินิจฉัยปัญหา การทำการตัดสินใจ (Decision Making) และสั่งการ (Command) ด้วยความถูกต้องตามกฎหมายบ้านเมือง และกฎระเบียบข้อบังคับขององค์กร ที่ออกตามกฎหมาย ถูกต้องด้วยพระธรรมวินัย กล่าวคือ ถูกต้องตามหลักศีลธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของสังคม ถูกต้องตามนโยบายของผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือ และถูกต้องตรงประเด็นตามหลักวิชา และได้รับความพึงพอใจจากชนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

๒.๒ **หลักความเหมาะสม** คือ รู้จักคิด พูด ทำกิจการงาน และปฏิบัติตนได้เหมาะสม ถูกกาละ เทศะ บุคคล สังคม และสถานการณ์

๒.๓ **หลักความบริสุทธิ์** คือ มีการวินิจฉัย สั่งการ กระทำกิจการงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ คือ ด้วยเจตนา ความคิดอ่าน ที่บริสุทธิ์

๒.๔ **หลักความยุติธรรม** คือ มีการวินิจฉัย สั่งการ และปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้วยความชอบธรรม บนพื้นฐานแห่งหลักธรรม หลักการ เหตุผล และข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และตรงประเด็น และ**ด้วยความเที่ยงธรรม** คือ **ไม่อคติ** หรือ**ลำเอียง**ด้วยความหลงรัก หลงชังด้วยความกลัวเกรง และด้วยความหลง ไม่รู้จริง คือ ขาดข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ และสมบูรณ์ เป็นเครื่องประกอบการวินิจฉัย ตัดสินใจ ให้ความเที่ยงธรรม

๓. **เป็นผู้ประกอบด้วย สัปปุริสธรรม** คือ **คุณธรรมของสัตบุรุษ** คือ**คนดีมีศีลธรรม ให้รู้จักเหตุ รู้จักผล ให้รู้เขา-รู้เรา แล้วให้รู้จักวางตัวให้เหมาะสมกับกาละ เทศะ บุคคล สังคม** และ**สถานการณ์**

สัปปุริสธรรม คือ คุณธรรมของสัตบุรุษ ๗ ประการ (ที. ปาฏิ. ๑๑/๓๓๑/๒๖๔) มีดังต่อไปนี้ คือ

๑. **ธัมมัญญุตา รู้จักเหตุ** ได้แก่ ปัญญารู้เหตุแห่งทางเจริญ และทางเสื่อม เป็นต้น

๒. **อัตถัญญุตา รู้จักผล** ได้แก่ ปัญญารู้ผล ที่เป็นมาแต่เหตุ หรือปัจจัยให้เกิดผลต่างๆ ตามที่เป็นจริง

๓. **อัตตัญญุตา รู้จักตน** คือ รู้ภูมิธรรม ภูมิปัญญา และฐานะของตนตามที่เป็นจริง แล้ววางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะ

๔. **มัตตัญญุตา รู้จักประมาณตน** ปฏิบัติตน วางตน ให้เหมาะสมแก่ฐานะ และรู้จักประมาณ ในการบริโภคใช้สอยทรัพย์ที่มีอยู่ และตามมีตามได้

๕. **กาลัญญุตา รู้จักกาล** คือ รู้จักเวลา หรือโอกาสที่ควร และไม่ควรพูด หรือกระทำการต่างๆ

๖. **ปริสัญญุตา รู้จักชุมชน** ว่า มีอัธยาศัยใจคอ ฐานะความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียม ประเพณีของหมู่ชนต่างๆ เพื่อให้รู้จักวางตัวให้เหมาะสม

๗. **ปุคคลัญญุตา รู้จักบุคคล** ว่า มีอัธยาศัยใจคอ มีภูมิธรรม ภูมิปัญญาและมีฐานะอย่างไร เพื่อปฏิบัติตน หรือวางตนให้เหมาะสมตามฐานะของเราและของเขา

๔. **รู้จักหลักปฏิบัติต่อกันด้วยดี ระหว่างผู้บังคับบัญชากับลูกน้อง** หรือ**ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา** ตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ชื่อ **“เหฏฐิมทิศ”** ๑ ในทิศ ๖ (ที. ปาฏิ. ๑๑/๒๐๓/๒๐๕) มีเนื้อความว่า

“เหฏฐิมทิศ” คือ ทิศเบื้องต่ำ เจ้านาย หรือผู้บังคับบัญชา พึงบำรุงบ่าว คือ ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ด้วยสถาน ๕ คือ

๔.๑ **ด้วยการจัดงานให้ตามกำลัง** กล่าวคือ มอบหมายหน้าที่การงานให้ตามกำลังความรู้ สติปัญญา ความสามารถ (Put the right man on the right job – รู้จักใช้คนให้ถูกกับงาน)

๔.๒ **ด้วยการให้อาหารและบำเหน็จรางวัล** กล่าวคือ เมื่อทำดี ก็รู้จักยกย่องชมเชย และ/หรือ สนับสนุน อุดหนุน ให้ได้รับบำเหน็จรางวัล เลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่ง ตามสมควรแก่ฐานะ เมื่อทำไม่ดี ก็ให้คำตักเตือน แนะนำ สั่งสอน ให้พัฒนาสมรรถภาพให้ดีขึ้น ถ้าไม่ยอมแก้ไขพัฒนาตนให้ดีขึ้น ก็ต้องตำหนิ และมีโทษตามกฎเกณฑ์ โดยชอบธรรม

๔.๓ **ด้วยการรักษาพยาบาลในยามเจ็บไข้** กล่าวคือ ต้องรู้จักดูแลสารทุกข์ สุกดิบ ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ไม่เป็นผู้แล้งน้ำใจ คือ ไม่ปฏิบัติกับลูกน้อง หรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา อย่างทำนอง **“ยามดีก็เรียกใช้ ยามไข้กลับไม่รักษา”**

๔.๔ **ด้วยแจกของมีรสดีแปลกๆ ให้กิน** หมายความว่า ให้รู้จักมีน้ำใจแบ่งปันของกินของใช้ดีๆ ให้ลูกน้อง เพื่อเป็นกำลังใจแก่ลูกน้องที่รับใช้รับสนองงานแก่ตนบ้าง ไม่เอาแต่รับจากลูกน้อง แต่ตนเองกลับมีจิตใจคับแคบเห็นแก่ตัว ไม่รู้จักให้เป็นสินน้ำใจแก่ลูกน้อง

๔.๕ **ด้วยปล่อยในสมัย** คือ รู้จักให้ลูกน้อง หรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้ลาพักผ่อนบ้าง ไม่ใช่คอยแต่จะใช้ให้ทำงานโดยไม่เห็นใจ ให้ได้รับการพักผ่อนบ้าง

ส่วน**บ่าว** หรือ**ลูกน้องผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา** เมื่อเจ้านาย หรือผู้บังคับบัญชาทำนุบำรุงอย่างนี้แล้ว ก็พึงปฏิบัติอนุเคราะห์เจ้านาย ผู้บังคับบัญชาด้วยสถาน ๕ ตอบแทนด้วยเช่นกัน คือ

(๑) **ลุกขึ้นทำงานก่อนนาย** คือ ให้รับสนองงานผู้บังคับบัญชาด้วยความขยันขันแข็ง ควรมาทำงานก่อนนาย หรือผู้บังคับบัญชา อย่างน้อย ก็มาให้ทันเวลาทำงาน ไม่มาสายกว่านาย หรือสายกว่าเวลาทำงานตามปกติ

(๒) **เลิกการงานทีหลังนาย** คือ ทำงานด้วยความขยันขันแข็ง แม้เลิกก็ควรเลิกทีหลังนาย หรือผู้บังคับบัญชา อย่างน้อยก็อยู่ทำงานให้เต็มเวลา ไม่หนีกลับก่อนเวลาเลิกงาน

(๓) **ถือเอาแต่ของที่นายให้** คือ มีความซื่อสัตย์ จงรักภักดี ไม่คดโกงนาย หรือผู้บังคับบัญชา ไม่คอร์รัปชั่น ไม่เรียกร้องต้องการโดยไม่เป็นธรรม หรือเกินเหตุ

(๔) **ทำงานให้ดีขึ้น** คือ ต้องรู้จักพัฒนาคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถ และวิสัยทัศน์ในการทำงาน ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง

(๕) **นำคุณของนายไปสรรเสริญ** คือ รู้จักนำคุณความดีของเจ้านายผู้บังคับบัญชาไป ยกย่อง สรรเสริญ ตามความเป็นจริง ในที่และโอกาสอันสมควร

กล่าวโดยย่อ ผู้บังคับบัญชา กับ ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา พึงปฏิบัติต่อกัน ดังคำนักปกครองนักบริหารแต่โบราณ กล่าวว่า

“อยู่สูง ให้นอนคว่ำ อยู่ต่ำ ให้นอนหงาย”

“อยู่สูงให้นอนคว่ำ” หมายความว่า เป็นผู้ปกครอง ผู้บังคับบัญชา หรือเป็นผู้นำคน พึงดูแลเอาใจใส่ ทำนุบำรุง ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา หรือลูกน้องด้วยดี คือด้วยความเป็นธรรม ตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ตามที่กล่าวข้างต้นนี้ เพื่อให้ลูกน้อง หรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา มีขวัญและกำลังใจในการสนองงานได้เต็มที่ **อย่าให้ลูกน้อง** หรือ**ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกท้อถอย** ว่า **ทำดีสักเท่าใดผู้ใหญ่ก็ไม่เหลียวแล** ดังคำโบราณท่านว่า

มีปาก ก็มีเปล่า เหมือนเต่าหอย

เป็นผู้น้อย แม้ทำดี ไม่มีขลัง

หรือ**อย่าให้ลูกน้อง หรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจว่า ผู้ใหญ่ไม่ยุติธรรม มักเลือกปฏิบัติไม่เสมอกัน** ดังคำที่ ว่า

(เรา) ***ทำงานทั้งวัน ได้พันห้า***

(ส่วนคนอื่น) ***เดินไปเดินมา ได้ห้าพัน***

“อยู่ต่ำให้นอนหงาย” หมายความว่า **ลูกน้อง** หรือ**ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา**ก็**พึงปฏิบัติตน ต่อเจ้านาย**หรือ**ผู้บังคับบัญชาด้วยดี รับสนองงานท่านด้วยความยินดี ด้วยใจจริง** และ**ทำงานด้วยความเข้มแข็ง** ตามหลักธรรม คือ **“เหฏฐิมทิศ”** ดังที่กล่าวมาแล้ว

๕. **เป็นผู้มีมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation) ที่ดี ด้วยคุณธรรม** คือ **พรหมวิหารธรรม** และ**สังคหวัตถุ** เป็นต้น

พรหมวิหารธรรม คุณธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ ๔ ประการ (อภิ. วิภงฺค. ๓๕/๗๔๑/๗๔๑) คือ

๕.๑ **เมตตา** คือ ความรัก ปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นอยู่ดีมีสุข

๕.๒ **กรุณา** คือ ความสงสาร ปรารถนาให้ผู้มีทุกข์ เดือดร้อน ให้พ้นทุกข์

๕.๓ **มุทิตา** คือ ความพลอยยินดี ที่ผู้อื่นได้ดี ไม่คิดอิจฉาริษยากัน

๕.๔ **อุเบกขา** คือ ความวางเฉย ไม่ยินดียินร้าย เมื่อผู้อื่นถึงซึ่งความวิบัติ โดยที่เราเองก็ช่วยอะไรไม่ได้ ก็ต้องปล่อยวางใจของเราเองด้วยปัญญา ตามพระพุทธพจน์ว่า “สัตว์โลก เป็นไปตามกรรม”

พรหมวิหาร ๔ ประการนี้ **เป็นคุณธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **ผู้เป็นหัวหน้า ผู้นำคน ให้เป็นคนเที่ยงธรรม รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **ให้รู้จักเห็นใจ รู้จักเข้าใจ เอ็นดูผู้น้อย** หรือ**ผู้อยู่**

ใต้บังคับบัญชา ให้ **"รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา"** ก็**จะยังความน่าเคารพนับถือ เลื่อมใส ศรัทธา ให้เกิดแก่หมู่ชนทุกฝ่ายได้**

สังคหวัตถุธรรม ๔ ประการ (องฺ. จตุกฺก. ๒๑/๑๒/๔๒) คือ

(๑) **ทาน** รู้จักให้ปัน สิ่งของ ของตน แก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน

(๒) **ปิยวาจา** รู้จักเจรจาอ่อนหวาน คือ กล่าวแต่วาจา ที่สุภาพอ่อนโยน

(๓) **อัตถจริยา** รู้จักประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

(๔) **สมานัตตตา** เป็นผู้มีตนเสมอ คือ ไม่ถือตัวเย่อหยิ่ง จองหองอวดดี

คุณธรรม ๔ ประการนี้ เป็น**เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่นไว้ได้** และ**ยังความสมัครสมานสามัคคี ให้เกิดขึ้นระหว่างกันและกันด้วย** หรือจะเรียกว่า เป็น **"หลักมหาเสน่ห์"** ก็ได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐของเรานั้น ได้ทรงเจริญคุณธรรม คือ **พรหมวิหารธรรม** และ**ราชสังคหวัตถุ ๔** ประการ **เป็นพระราชจรรยานุวัตร ของพระองค์อยู่เป็นนิตย์** ดังที่**สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงอรรถาธิบายราชสังคหวัตถุ** (หนังสือทศพิธราชธรรม หน้า ๑๓-๑๔) มีเนื้อความตอนหนึ่ง ว่า

*สังคหวัตถุ อันเนื่องในพระราชจรรยานุวัตร นั้น ๔ ประการ โบราณบัณฑิต ได้บัญญัติตั้งไว้เป็นแบบอย่าง ดังนี้ ว่า **สสฺสเมธํ** ความที่ทรงพระปรีชา ในการบำรุงธัญญาหาร ให้บริบูรณ์ในพระราชอาณาเขต ๑ **ปุริสเมธํ** ความที่ทรงพระปรีชา ในการทรงสงเคราะห์บุรุษ ๑ **สมฺมาปาสํ** อุบายเครื่องผูก คล้องน้ำใจมนุษย์ ให้นิยมยินดี ๑ **วาจาเปยฺยํ** ตรัสวาจาอ่อนหวาน ควรดื่มไว้ในใจ ทำความเป็นที่รักให้เกิด ๑ สี่สังคหวัตถุนี้ เป็นอุบายให้เกิดรัฐสมบัติ ซึ่งได้นามบัญญัติ ว่า **นิรคฺคลํ** สถานที่ราบคาบปราศจากโรคภัย จนถึง*

มีทวารเรือน ไม่ต้องลงกลอน เป็นคำรบ ๕

*พรรณนาความ โดยอนุรูปนัย ว่า ข้อที่พระมหากษัตริยาธิราชเจ้า เอาพระราชหฤทัยใส่ อุดหนุนบำรุงกสิกรรม คือ การทำนาให้เจริญ โดยอุบายนั้นๆ เช่น ขุดคลองในภูมิภาค อันจะให้ผลดีแก่การทำนา แต่หากว่า เป็นที่รกร้างเพราะห่างจากน้ำ เพื่อราษฎรจะได้จับจอง แล้วขวนขวาย โก่นสร้างสถานที่รกร้างนั้น ให้ควรแก่กสิกรรม ยกเว้น ค่านา แก่ผู้เริ่มลงมือทำในที่เช่นนั้นกว่าจะได้ผลดี ค่านาที่เก็บอยู่เล่า ก็ลดหย่อนผ่อนเบา เพื่อผู้ทำได้รับประโยชน์ ออกโฉนดเป็นสำคัญ กันพิพาท ป้องกันสัตว์พาหนะ ให้ปราศจากภัยอันตราย สอดส่อง แสวงหาอุบายอันจะให้ทุ่นแรงทำ และบำรุงให้เจริญ ผลผ่อนปรน ทดน้ำเข้า ไขน้ำออก ตามเวลา ดังนี้ นับว่า **สสฺสเมธํ** เป็นสังคห--วัตถุที่ต้น แม้บำรุงการทำสวน ให้ได้ผลไพบูลย์ ด้วยอุบายนั้นๆ ก็ สงเคราะห์เข้าในข้อนี้*

*ข้อที่ พระมหากษัตริยาธิราชเจ้า ทรงสงเคราะห์พระราช-วงศานุวงศ์ และข้าทูลละอองธุลีพระบาท ผู้ประกอบราชกิจฉลอง พระเดชพระคุณ ยึดหน่วงน้ำใจ ให้นิยมยินดีด้วยวิธีนั้นๆ เป็นต้นว่า พระราชทานยศฐานันดร โดยสมควรแก่กุลวงศ์วิทยาและความชอบ ในราชการ พระราชทานพระราชทรัพย์ ให้เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิต ยกย่อง ให้มีอำนาจในราชกิจสมแก่หน้าที่ ดังนี้ นับว่า **ปุริสเมธํ** เป็นสังคห-วัตถุ ที่ ๒.*

ข้อที่ พระมหากษัตริยาธิราชเจ้า ทรงผูกคล้องน้ำใจ มนุษย์นิกร ให้นิยมยินดี ด้วยวิธีนั้นๆ คือ ทรงอุดหนุนสรรพณิชกรรม อันจะนำ ให้เกิดผลอันดีแก่แผ่นดิน เปิดสินค้าภายใน ภายนอก ให้เข้าออก ได้ตามถนัด ตั้งพิกัดเก็บภาษี เป็นส่วนหลวงแต่พอสมควร ผู้ค้าจะได้ กำไร ผู้ใด คิดจะประกอบกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เจริญผลแก่แผ่น

ดิน แต่ไม่มีทรัพย์พอจะทำกิจนั้นได้ ก็พระราชทานพระราชทรัพย์อุดหนุนให้เป็นกำลัง ตั้งพระราชบัญญัติจัดมาตรา กำหนดเครื่องสอบประมาณสินค้าวางลงเป็นหลักแห่งการซื้อขาย ออกกฎหมายลักษณะกู้ยืม ให้เจ้าหนี้ และลูกหนี้ มีสุจริตต่อกันในเรื่องทรัพย์ดังนี้ นับว่า ***สมฺมาปาสํ*** *เป็นสังคหวัตถุ ที่ ๓.*

ข้อที่ พระมหากษัตริยาธิราชเจ้า ตรัสพระวาจาอ่อนหวาน ควรดื่มไว้ในใจ ทักทายปราศรัย ประปรายไปแก่บุคคลทุกชั้น ทั้งพระราชวงศานุวงศ์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาท ตลอดลงมาถึงราษฎรสามัญทั้งผู้ใหญ่ ผู้น้อย โดยควรแก่ชาติสกุลและวัย ยังความรักของชนนั้นๆ ให้เกิดในพระองค์ ทั่วหน้า ดังนี้ นั้บว่า ***วาจาเปยฺยํ*** *เป็นสังคหวัตถุที่ครบ ๔.*

นิรคฺคลํ *บทที่ ๕ นั้น แสดงรัฐสมบัติ ของพระมหากษัตริยาธิราชเจ้า ซึ่งทรงสงเคราะห์ยึดหน่วงน้ำใจประชาชน ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้ ให้มีความยินดีเบิกบาน ตั้งใจรับราชการ ด้วยความสวามิภักดิ์ ซื่อสัตย์ กตัญญูกตเวที เป็นเบื้องหน้า ประกอบการค้าขายแสวงหาเลี้ยงชีพโดยทางธรรม ไม่ต้องทำโจรกรรม แย่งชิงทรัพย์สิ่งของๆ ผู้อื่นมาเลี้ยงชีวิตตน ซึ่งจะก่อจลาจล ให้เกิดในรัฐชนบทเรียบร้อยราบคาบทั้งหมด ทั่วทุกสถาน จนทวารเรือนไม่ต้องลงลิ่มกลอน เพื่อจะระวังโจรภัย สังคหวัตถุนัย ดังรับพระราชทาน ถวายวิสัชนา มาด้วยประการฉะนี้*

๖. **รู้จักปกครอง ดูแล ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาด้วยหลัก “อ่อนนอก แข็งใน”** คือ **หลัก ๙ ป.** ดังต่อไปนี้คือ

ป. ที่ ๑ ปลุก คือ **รู้จักปลุกใจ** ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา **ให้มีใจเบิกบาน แจ่มใส กระปรี้กระเปร่า ยินดีในการทำกิจการงาน ด้วยความเข้มแข็งจริงจัง** และ**อดทน**

ป. ที่ ๒ ปลอบ คือ **รู้จักปลอบขวัญ ปลอบใจ ให้กำลังใจ** เวลาที่ลูกน้อง หรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ต้องประสบกับความผิดหวัง เศร้าโศก หรือมีใจหดหู่ ท้อถอย **ให้กลับมีใจเข้มแข็ง ในการทำงาน** และ**ดำเนินชีวิตไปด้วยดี มีความสันติสุข**

ป. ที่ ๓ ปั้น คือ **ให้มีคุณภาพ คุณวุฒิ** และ**คุณธรรม ที่ดี ที่สูงยิ่งๆ ขึ้นไป** และประการสำคัญ คือ **มอบหมายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ ให้ตามความเหมาะสม** แก่**สมรรถภาพ คุณภาพ คุณวุฒิ** และ**คุณธรรม**

ป. ที่ ๔ ปก คือ **รู้จักปกป้อง**ลูกน้อง หรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา โดยวิธีการที่เป็นธรรม **มิให้ถูกกระทบกระเทือน เสียหายโดยไม่เป็นธรรม**

ป. ที่ ๕ ป้อง คือ รู้จัก**ป้องกัน**ลูกน้อง หรือผู้ใต้บังคับบัญชา มิให้ประพฤติผิดกฎหมาย หรือประพฤติผิด ทำนองคลองธรรม

ป ที่ ๖ ปรับ คือ **ช่วยให้เขาพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น** รวมทั้ง **การปรับหน้าที่ ความรับผิดชอบ ให้เหมาะสมกับความรู้ ความชำนาญ สติ ปัญญา ความสามารถ**และ**วิสัยทัศน์ของเขา**ด้วย

ป. ที่ ๗ ปรุง คือ **แนะนำสั่งสอน** และ/หรือ **สนับสนุนให้ลูกน้อง ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ให้ศึกษาหาความรู้ ความชำนาญ ด้วยการให้ศึกษาอบรมวิชาชีพ** ทั้งก่อนที่จะมอบตำแหน่งหน้าที่ กิจการงานให้ทำ (Pre-service Training) และภายหลัง ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบแล้ว (In-service Training) และ**ให้เจริญคุณธรรม** โดยสนับสนุน ส่งเสริมให้การศึกษา อบรมธรรมปฏิบัติ โดยการปฏิบัติศีล-สมาธิ-ปัญญา อันมีรายละเอียด อยู่ในอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นต้น **ให้เขาเจริญ ด้วยความรู้คู่คุณธรรม**

ป. ที่ ๘ ปราม คือ **ถ้าทำงานบกพร่อง หรือผิดพลาด** หรือประพฤติผิดกฎหมาย ผิดระเบียบ ข้อบังคับ ขององค์กร และ/หรือ ประพฤติผิดศีล ผิดธรรม ก็**ว่ากล่าว ตักเตือน ห้ามปราม แนะนำสั่งสอน ให้ปรับปรุงตัว ให้รู้จักกลับตัวกลับใจ มาประพฤติปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ**

ป. ที่ ๙ ปราบ คือ **ถ้าห้ามปราม** และ**ว่ากล่าวตักเตือนหลายครั้งแล้วยังไม่ดีขึ้น ก็ต้องปราบ** คือ พิจารณาลงโทษทัณฑ์ตามกฎเกณฑ์ขององค์กร ตามกฎหมายบ้านเมือง และ/หรือ ตามหลักศีลธรรม คือพระธรรมวินัย (กรณีเป็นนักบวช)

กล่าวโดยสรุป ผู้นำที่ดี ต้องปฏิบัติต่อลูกน้อง หรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ด้วยจิตใจ เมตตา ปรานี มีความเห็นอกเห็นใจกัน และมีแต่ความปรารถนาดี ต่อลูกน้อง หรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ต่อหน่วยงานที่ตนรับผิดชอบบริหารจัดการอยู่ และต่อประชาชนประเทศชาติ โดยส่วนรวมด้วย

เพราะเหตุนั้น การปกครองการบริหาร ที่ดีนั้น จะต้องมีลักษณะ “อ่อนนอกแข็งใน” คือ **ปฏิบัติต่อลูกน้องหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ด้วยใจเป็นธรรม และเมตตาปรานี ด้วยกิริยาวาจาที่สุภาพอ่อนโยน แต่ไม่อ่อนแอ ปวกเปียก เหมือนมะเขือเผา ต้องมีทั้งไม้อ่อนและไม้แข็ง** คือ **หลักการ**และ**หลักธรรมที่เข้มแข็งอยู่ในใจ ที่ต้องใช้เพื่อรักษาหลักการปกครอง การบริหารที่ดี (Good Governance)** คือ **หลักความถูกต้อง เหมาะสม บริสุทธิ์** และ**ยุติธรรมไว้ เพื่อให้การปกครอง** และ **การบริหารหน่วยงาน ที่ตนรับผิดชอบ ได้ถึงความสำเร็จตามนโยบาย** และ **วัตถุประสงค์ขององค์กร อย่างได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง**

๗. **เป็นผู้รู้จักวิธีการพัฒนาบุคลากร โดยการแนะ นำ สั่ง สอน อบ รม บ่มนิสัยผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ให้เป็นคนดี มีคุณภาพ มีคุณธรรมอยู่เสมอ** คือ

๗.๑	**แนะ**	**ให้ทำดี ให้ถูกต้องตามหลักวิชา ตามหลักกฎหมาย** และ**ศีลธรรม**
๗.๒	**นำ**	**โดยทำดีให้ดู เป็นแบบอย่างที่ดี**
๗.๓	**สั่ง**	**ให้ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบ** ด้วยวิธีการที่ถูกต้อง เหมาะสม และเป็นธรรม
๗.๔	**สอน**	**ให้เรียนรู้** และ**ปฏิบัติงานให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ**
๗.๕	**อบ**	**ให้หอม** คือ **ให้เพิ่มพูนวิชาความรู้ คู่คุณธรรม**
๗.๖	**รม**	**ให้แห้ง** คือ **ให้ย่าง** หรือ**เผากิเลส** โดย**ให้ศึกษาอบรม กาย วาจา** และ**ใจ โดยการปฏิบัติธรรม** ได้แก่ **ทานกุศล ศีลกุศล ภาวนากุศล** และ/หรือ **ศีล สมาธิ ปัญญา อันมีรายละเอียดอยู่ในอริยมรรคมีองค์ ๘ เพื่อให้ลดมานะ ละทิฏฐิ** และ**เพื่อกำจัดกิเลส ตัณหา อุปาทาน ให้เบาบางลง ให้เจริญอยู่แต่คุณความดี มีศีล มีธรรม**

๗.๗ บ่มนิสัย **ให้ตั้งอยู่แต่ในคุณความดี หลีกหนีความชั่ว** คือ **ไม่ให้มีจิตสันดานโน้มเอียงไปข้างความชั่ว ที่มักชอบประพฤติผิดศีล ผิดธรรม** และ**ติดอยู่ในอบายมุข ๖ อย่าง** ได้แก่

๑) *เสพและติดสิ่งเสพติด มึนเมา เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท*
๒) *หมกมุ่นในกาม ลำส่อนในกาม ไม่สำรวมในกาม*
๓) *ติดเที่ยวกลางคืน ติดดูการละเล่น*
๔) *เล่นและติดการพนัน*
๕) *คบคนชั่ว คือ คนไม่ดีที่มักประพฤติผิดศีล ผิดธรรม และ/หรือคนที่ติดอยู่ในอบายมุข*
๖) *เกียจคร้านในการงาน*

๘. **เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม** (Initiatives) **ด้วยความคิดสร้างสรรค์** (Creative) โครงการใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์สุขแก่หมู่คณะ สังคม และประเทศชาติ และวิธีการทำงานใหม่ๆ ให้การปกครองการบริหาร กิจการงานได้บังเกิดผลดี มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น

๙. **มีความคิดพัฒนา** (Development) คือ **เป็นนักพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ล้าหลัง หรือข้อบกพร่องในการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ**

๑๐. **เป็นผู้มีสำนึกในภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ** (Sense of Responsibilities) **สูง** คือ **มีสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยการศึกษาหาความรู้ เพิ่มพูนศักยภาพ** และ**สำนึกในการสร้างฐานะของตน** และ**มีสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม** คือ **ต่อครอบครัว ต่อองค์กรและหมู่คณะที่ตนรับผิดชอบอยู่** และ**ต่อสังคมประเทศชาติ ให้เจริญสันติสุขและมั่นคง**

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **สำนึกในหน้าที่รับผิดขอบต่อสถาบันหลักทั้ง ๓ ของประเทศชาติไทยเรา** คือ **สถาบันชาติ ๑ สถาบันพระพุทธศาสนา ๑** และ **สถาบันพระมหากษัตริย์ ๑** เพราะสถาบันหลักทั้ง ๓ นี้ หากสถาบันใดคลอนแคลน ไม่มั่นคง ไม่ว่าจะเป็นเพราะถูกศัตรูภายใน และ/หรือ ศัตรูจากภายนอกรุกราน ย่อมกระทบกระเทือนถึงสถาบันหลักอื่นๆ ของชาติไทยเราให้พลอยคลอนแคลนอ่อนแอไปด้วย

ผู้นำที่ดี จึงย่อมต้องสำเหนียก และ**จักต้องมีความสำนึก ในหน้าที่ความรับผิดขอบ ต่อสถาบันหลักทั้ง ๓ นี้ อย่างจริงใจ** และ**จะต้องรีบช่วยกันดำเนินการ ให้ความคุ้มครอง ป้องกัน แก้ไข บำรุงรักษา อย่างเข้มแข็งจริงจังและต่อเนื่อง ให้เกิดความเจริญ และความสันติสุขอย่างมั่นคง ให้ได้**

๑๑. **เป็นนักเสียสละ** ความสุขส่วนตน อีกทั้งกำลังกาย สติปัญญา ความสามารถให้แก่งาน เพื่อบรรลุความสำเร็จ และให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูง เสียสละกำลังทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือ อนุเคราะห์ สงเคราะห์ ผู้อื่น ที่มีทุกข์ให้พ้นทุกข์ ที่มีสุข ก็ให้เจริญยิ่งๆ ขึ้นไปและ**มีสำนึกในความเสียสละอย่างสูง เมื่อยามจำเป็น แม้จะต้องเสียสละชีวิตเลือดเนื้อ เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า** และ**เพื่อรักษาสถาบันหลักทั้ง ๓ ของไทยเรา** คือ **สถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา** และ**สถาบันพระมหากษัตริย์ก็จะต้องทำ**

๑๒. **มีความมั่นใจตนเอง (Self Confidence) สูง** นี้หมายถึง **มีความมั่นใจโดยธรรม** คือ มีความมั่นใจในความรู้ ความสามารถ สติปัญญาและวิสัยทัศน์ และทั้งคุณธรรม คือ ความเป็นผู้มีศีล มีธรรม อันตนได้ศึกษาอบรมมาดีแล้ว **มิใช่มีความมั่นใจอย่างผิดๆ ลอยๆ อย่างหลงตัวหลงตน ทั้งๆ ที่ แท้จริงตนเองหาได้มีคุณสมบัติ**และ**คุณธรรมดีสมจริงไม่** และ**จักต้องรู้จักแสดงความมั่นใจ ในเวลาคิด พูด ทำ ให้เหมาะสมกับกาละ เทศะ บุคคล สถานที่และประชุมชนด้วย**

กล่าวโดยสรุป **คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี ที่นักปกครองนักบริหารพึงมี** และ/หรือ **ควรปลูกฝังให้มีในตน** และ**ในระดับรองๆ ลงไป** คือ

- **ความเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี ๑**
- **ผู้ประกอบด้วยคุณธรรมของนักปกครอง นักบริหารที่ดี ด้วยหลักธรรมาภิบาล ๑**
- **เป็นผู้ประกอบด้วยสัปปุริสธรรม ๑**
- **รู้จักปฏิบัติต่อกันด้วยดี ระหว่างผู้บังคับบัญชา และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา (เหฏฐิมทิศ) ๑**
- **มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ประกอบด้วย พรหมวิหารธรรม** และ **สังคหวัตถุ ๔** อีก ๑
- **รู้จักปกครองบังคับบัญชา ด้วยหลัก "อ่อนนอก แข็งใน"** ด้วย**หลัก ๙ ป. อีก ๑**
- **รู้จักวิธีการพัฒนาบุคลากร** โดยการ**แนะ นำ สั่ง สอน อบรม บ่มนิสัย ให้เป็นคนดีมีคุณภาพ** และ**คุณธรรม ๑**

ประมุขศิลป์ คือ **คุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่ดี** (Good Leadership) **นั้น มีอยู่ในผู้ปกครอง ผู้บริหาร** หรือ**ผู้เป็นหัวหน้า ผู้นำคน ได้มากเพียงไร ผู้ปกครองผู้บริหาร** หรือ**หัวหน้าผู้นำคนนั้น ย่อมสามารถนำตนและหมู่คณะไปถึงความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย** หรือ**เกินเป้า** กล่าวคือ **ย่อมถึงความสำเร็จอย่างได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น เพียงนั้น**

